

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství

Beáta Böhmová

© 2017 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Beáta Böhmová

Provoz a ekonomika

Název práce

Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství

Název anglicky

GDP development, structural analysis, position of agriculture

---

Cíle práce

Diplomová práce se zabývá zhodnocením vývoje a výkonnosti ekonomiky na základě nejdůležitějšího makroekonomického ukazatele, kterým je hrubý domácí produkt. Práce podrobně charakterizuje a teoreticky popisuje problematiku hrubého domácího produktu, která je aplikována na analýzu vývoje HDP v České republice ve srovnání vývoje HDP s ostatními vybranými zeměmi. Popsány jsou též národní a mezinárodní cíle HDP.

V souvislosti s vybraným tématem je rozebráno postavení a vývoj zemědělství v rámci národního hospodářství ČR v posledních letech. Dílčím cílem je komparace výsledků zemědělství ČR ve srovnání s jinými odvětvími národního hospodářství.

Metodika

K vypracování literární rešerše je zvolen přístup studia odborné literatury a dalších dostupných zdrojů. Teoretická část stručně charakterizuje makroekonomický ukazatel HDP a postavení zemědělství, a je tak důležitou základnou pro tvorbu praktické části.

Praktická část je založena na shromáždění dat zejména z Českého statistického úřadu, EUROSTATU a Ministerstva zemědělství ČR, na základě kterých je provedena analýza vývoje HDP v ČR a komparace s vybranými zeměmi. Dále je analyzován vývoj a postavení zemědělství. Hlavní využitou metodou je analýza v časových řadách, která umožní lepší pochopení dané problematiky.

Doporučený rozsah práce

50 – 70 stran

Klíčová slova

Hrubý domácí produkt, nominální a reálný HDP, zahraniční obchod, import, export, národní hospodářství, agrární sektor, hrubá zemědělská produkce, společná zemědělská politika

---

Doporučené zdroje informací

- BIČÍK, Ivan; JANČÁK, Vít. Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. ISBN 80-86561-19-4
- BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 223 s. ISBN 978-80-7380-492-3.
- BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav, STARÁ Dana a kol. Česká republika ve světle ekonomických teorií. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-369-8
- HOLMAN, Robert. Makroekonomie: středně pokročilý kurz. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7179-861-3
- Kol. autorů. Sociální a ekonomické souvislosti integrace České republiky do Evropské unie – Ekonomická konvergence, konkurenceschopnost a sociální soudržnost, 1. vydání. Praha: Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii. 2002. ISBN 80-238-8699-1.
- PAVELKA, Tomáš. Makroekonomie: Základní kurz. II. vydání. Slaný: MELANDRIUM, 2007. ISBN 978-80-86175-52-2.
- SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. Ekonomie. 2.vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN: 80-205-0494-X
- URBAN, Jan. Teorie národního hospodářství. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 474 s. ISBN 978-80-7478-724-9.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 4. 10. 2016

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 10. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce panu doc. Ing. Josefu Brčákovi, CSc. za věcné rady a odborné konzultace včetně připomínek, které mi pomohly při vypracování této diplomové práce.

Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství

Souhrn

Diplomová práce se zabývá hlavními vývojovými tendencemi české ekonomiky pomocí nejsledovanějšího makroekonomického ukazatele, kterým je hrubý domácí produkt. V rámci problematiky hrubého domácího produktu je popsáno postavení zemědělství a jeho podíl na hrubém domácím produktu ČR ve vybraném sledovaném období. Práce je situována do dvou částí, z nichž první je část prohlubující teoretické znalosti, které bude možné aplikovat v druhé tj. praktické části. Teoretická část se zabývá teorií národního hospodářství, hospodářského růstu země včetně podrobného popisu makroekonomického ukazatele HDP a jeho tvorby. Dále je zde vymezen význam zemědělství a agrární politiky. Vlastní práce pak obsahuje nastínění koncepce současného stavu zemědělství z hlediska podnikové struktury a důležitých výrobních faktorů jako je půda, práce a kapitál. Praktická část také identifikuje vývojové trendy ekonomiky ČR pomocí sledování ukazatele HDP v časových řadách a obsahuje komparaci míry růstu HDP v zemích EU a České republiky. Tato část obsahuje i zhodnocení postavení zemědělství v ČR, které bylo zjišťováno pomocí ukazatelů jako je například podíl odvětví zemědělství na HDP, zaměstnanost a mzdy v zemědělství a vývoj agrárního zahraničního obchodu. Následně jsou hodnoceny podílové ukazatele Souhrnného zemědělského účtu v posledních pěti letech.

Klíčová slova: Hrubý domácí produkt, nominální a reálný HDP, zahraniční obchod, import, export, národní hospodářství, agrární sektor, hrubá přidaná hodnota, hrubá zemědělská produkce, společná zemědělská politika

GDP development, structural analysis, position of agriculture

Summary

This master thesis examines the main development trends of Czech economy by using prime macroeconomic indicators, which is the gross domestic product. Within the context of the gross domestic product is described the status of agriculture and its contribution to the gross domestic product of the Czech Republic in the selected reporting period. The work is divided in two parts, the first of which is part of the deepening theoretical knowledge which can be applied in the second in the practical part. The theoretical part deals with the theory of National Economy, the economic growth of the country, including a detailed description and creation of macroeconomic indicators GDP. There is also defined the importance of agriculture and agrarian policy. In practical part are included an outline of the concept of the current state of agriculture in terms of corporate structure, and the important factors of production such as land, labor and capital. The practical part identifies development trends of the Czech economy by monitoring indicators GDP in time series and contains a comparison of GDP growth in the EU with Czech Republic. This section also includes assessment of the status of agriculture in the Czech Republic, which was measured by indicators such as the proportion of the agriculture sector to GDP, wages of employee in agriculture and agrarian foreign trade. Subsequently are evaluated performance ratios EAA in the last five years.

Keywords: Gross domestic product, nominal and real GDP, foreign transaction, import, export, national economy, agriculture, gross value added, gross agricultural production, common agriculture policy

Obsah

1	Úvod	8
2	Cíl a metodika práce	10
2.1	Cíl práce	10
2.2	Metodika práce	10
3	Teoretická východiska	11
3.1	Teorie hospodářského růstu	11
3.2	Hospodářská politika státu	12
3.2.1	Cíle hospodářské politiky	13
3.2.2	Politiky na podporu produktivity	14
3.2.3	Politika nabídkové stránky ekonomiky	15
3.3	Hospodářské cykly	15
3.3.1	Příčiny ekonomických cyklů	18
3.3.2	Důsledky ekonomických cyklů	20
3.4	Hlavní tendence ekonomického rozvoje	21
3.5	Makroekonomické subjekty	22
3.5.1	Domácnosti	22
3.5.2	Firmy	22
3.5.3	Vláda	23
3.5.4	Zahraničí	24
3.6	Makroekonomické ukazatele výkonosti ekonomiky	24
3.7	HDP jako makroekonomický ukazatel	26
3.7.1	Nominální a reálný HDP	26
3.7.2	Mezinárodní srovnání a vývoj HDP v časových řadách	27
3.7.3	Způsoby měření HDP	28
3.7.4	Alternativní ukazatele HDP	30
3.7.5	Vztah hrubého domácího a hrubého národního produktu	32
3.8	Význam zemědělství v národním hospodářství	32

3.8.1	Funkce zemědělství	33
3.9	Agrární politika a její nositelé.....	34
3.9.1	Cíle agrární politiky	35
3.9.2	Nástroje agrární politiky a jejich účinky.....	35
4	Praktická část.....	38
4.1	Koncepce a současný českého zemědělství	38
4.1.1	Podniková struktura	39
4.1.2	Zemědělská půda a její užití.....	43
4.1.3	Faktor práce.....	46
4.1.4	Kapitálové zdroje	49
4.2	HDP České republiky v letech 1993-2015	51
4.2.1	Hodnocení HDP v letech 1993-1997	56
4.2.2	Hodnocení HDP v letech 1998 – 2002	59
4.2.3	Hodnocení HDP v letech 2003-2010	61
4.2.4	Hodnocení HDP v letech 2011-2015	67
4.2.5	Hodnocení HDP v letech 2015 - 2016	70
4.2.6	Komparace HDP ČR se zeměmi EU	71
4.3	Postavení zemědělství ČR v letech 2000 -2017	80
4.3.1	Zemědělství v letech 2000-2017	82
4.3.2	Vývoj HDP a podíl zemědělské produkce na HDP a HPH	83
4.3.3	Podíl rostlinné a živočišné výroby na zemědělské produkci	85
4.3.4	Podíl primárního sektoru na HPH v zemích EU	87
4.3.5	Vývoj zaměstnanosti a mezd v sektorech národního hospodářství v letech 2005- 2015	88
4.3.6	Vybrané ekonomické výsledky agrárního sektoru v letech	90
5	Zhodnocení výsledků a závěr práce	95
6	Seznam použitých zdrojů	98
6.1	Literární zdroje	98
6.2	Elektronické zdroje	100
7	Přílohy.....	105

1 Úvod

Ekonomika České republiky si ve své historii prošla mnohými změnami a reformami, které měly být v první řadě směřovány k docílení ekonomické stability. Po svržení socialistického režimu na podzim v roce 1989, byla rokem 1991 zahájena ekonomická reforma tehdy ještě Československé republiky, která postupně přetvořila centrálně řízenou ekonomiku v ekonomiku tržní.

Výkonnost národního hospodářství určité země je možné hodnotit pomocí čtyř ukazatelů a to vysokou úrovní a tempem růstu celkového produktu, vysokou mírou zaměstnanosti nebo nízkou mírou nezaměstnanosti, nízkou mírou inflace a vyrovnanou platební bilancí země. Nejčastěji se ale k hodnocení stavu ekonomiky a její výkonnosti využívá základní makroekonomický ukazatel a tím je hrubý domácí produkt. HDP patří k nejvýznamnějším statistickým ukazatelům a slouží nejen jako měřítko celkového výkonu ekonomiky, ale také ke srovnání životní úrovně jednotlivých států.

Z hlediska podobnosti jednotlivých odvětví a činností národního hospodářství jsou hlavními zdroji hrubého domácího produktu tři sektory a tím je primární sektor, sekundární sektor a terciální sektor. To jakou částí se tyto sektory podílí na HDP, je považováno za důležitý faktor ekonomické vyspělosti dané země.

V rámci sledování vývoje HDP v delších časových úsecích si můžeme klást otázky, z jakých příčin došlo k poklesu nebo růstu HDP a jaké faktory se na těchto fluktuacích podílely. Diplomová práce se věnuje detailnějšímu pohledu na vývoj HDP od vzniku samostatné České republiky v r. 1993 po současnost a hodnotí jeho vývoj v rámci vybrané výpočetní metody. Součástí hodnocení vývoje HDP je i komparace HDP České republiky se zeměmi Evropské unie, kdy se pro mezinárodní srovnání životní úrovně používají standardy odstraňující bariéry, které by srovnání bohatství jednotlivých zemí neumožnily.

Navazujícím tématem na problematiku HDP je postavení zemědělství v ČR, které se jako odvětví podílí právě na tvorbě hrubého domácího produktu. České zemědělství si jako jedno z odvětví národního hospodářství také prošlo dlouhým vývojem a nemalými změnami. Postavení zemědělství ČR je dáno několika hlavními faktory, mezi které můžeme zařadit například zaměstnanost a mzdy v zemědělství, podíl zemědělství na hrubé přidané hodnotě

a na hrubém domácím produktu, významnost agrárního zahraničního obchodu a jeho podíl na celkovém zahraničním obchodu, dále například struktura zemědělské produkce. Výše vyjmenované faktory zkoumá diplomová práce v praktické části a následně se zabývá postavením zemědělství v posledních 5 letech, kde vychází ze statistik a ukazatelů, jež jsou zahrnuty v Souhrnném zemědělském účtu, který zveřejňuje Český statistický úřad.

I když je zemědělství nedílnou součástí základních fyziologických potřeb člověka, můžeme za typickou vlastnost vyspělých a rozvíjejících se ekonomik považovat velmi nízký podíl zemědělství na HDP. V souvislosti s tímto obecným předpokladem, si lze položit otázku, zda je česká ekonomika opravdu ekonomikou vyspělou či rozvojovou a zda se drží tohoto vzoru.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Diplomová práce se zabývá zhodnocením vývoje a výkonnosti ekonomiky na základě nejdůležitějšího makroekonomického ukazatele, kterým je hrubý domácí produkt. Práce podrobně charakterizuje a teoreticky popisuje problematiku hrubého domácího produktu, která je aplikována na analýzu vývoje HDP v České republice, a to i ve srovnání vývoje HDP s ostatními vybranými zeměmi. Podrobně jsou analyzovány významné složky HDP ČR v rámci vybrané výdajové metody a sledována je jejich dynamika vývoje včetně podílu na tvorbě HDP od r. 1993. Cílem práce je zhodnotit vývoj HDP včetně jeho složek a vývoj české ekonomiky v období od r. 1993 po současnost. V souvislosti s vybraným tématem je rozebráno postavení a vývoj zemědělství v rámci národního hospodářství ČR v posledních letech. Cílem je posoudit dynamiku vývoje odvětví zemědělství a zhodnotit jeho vyspělost, strukturální změny v rostlinné a živočišné výrobě, vývoj počtu pracovních sil a podíl na tvorbě HDP. V souvislosti podílu zemědělství na HDP lze stanovit, zda je Česká republika zemí vyspělou a zda je vývoj její ekonomiky a zemědělství srovnatelný s vývojem ostatních zemí v EU. Dílčím cílem je komparace získaných výsledků zemědělství ČR ve srovnání s ostatními zeměmi EU, a to jak se podílí na tvorbě hrubé přidané hodnoty.

2.2 Metodika práce

K vypracování literární rešerše je zvolen přístup studia odborné literatury a dalších dostupných převážně internetových zdrojů a dále publikací, jež vydávají státní instituce. Teoretická část charakterizuje makroekonomický ukazatel HDP a teorii hospodářské a agrární politiky státu včetně hospodářského růstu a významu odvětví zemědělství v národním hospodářství, a je tak důležitou základnou pro tvorbu praktické části. Praktická část je založena na shromáždění dat zejména z Českého statistického úřadu, EUROSTATU a Ministerstva zemědělství ČR, na základě kterých je provedena analýza vývoje HDP v ČR a komparace s vybranými zeměmi, včetně posouzení dynamiky vývoje ukazatele HDP. Dále je analyzován vývoj a postavení zemědělství v ČR a faktorů, které ho ovlivňují. Hlavní využitou metodou je analýza v časových řadách, využity jsou také údaje seskupené v tabulkách a grafech, které umožní lepší pochopení dané problematiky.

3 Teoretická východiska

3.1 Teorie hospodářského růstu

Národy v minulosti po dlouhou dobu považovaly svůj ekonomický růst za ústřední politický a ekonomický cíl. Z formálního hlediska rozumíme ekonomickým růstem zvýšení potencionálního hrubého národního produktu. Ve vyspělých tržních ekonomikách je z velké části ekonomický růst určen růstem práce a kapitálu (vstupů) a technologickými změnami.

Cílem hospodářského růstu není přímo měření přírůstku, ale růst uspokojování potřeb obyvatelstva. V případě hodnocení hospodářského růstu vyčíslíme, jak se skutečně zvýšila životní úroveň obyvatelstva, což zjistíme z přepočtu přírůstku HDP na jednoho obyvatele. Pokud nastane situace, kdy je tempo reálného HDP vyšší než míra růstu populace, potom hovoříme o růstu ekonomiky. Ekonomickým růstem rozumíme proces s dlouhodobou tendencí, který zvyšuje schopnost národního hospodářství vyrábět statky a služby, obecně se jedná o růst reálného HDP. Zvyšující se produkční kapacita ekonomiky umožňuje existenci hospodářského růstu.¹

Ekonomickým růstem rozumíme schopnost dané země vyrábět zboží a poskytovat služby. Pokud se zvýší reálný národní důchod, potom se zvýší i spotřeba. Země je schopna zvýšit výrobu, jestliže zvýší objem používaných zdrojů, nebo existující faktory lépe využije.

Ekonomický růst může být zatížen mnoha problémy, se kterými se daná země může potýkat. První problém nastává v případě, že země nemá dostatečnou infrastrukturu k efektivnější výrobě statků, chybí jí kvalifikovaná pracovní síla nebo různá strojní zařízení, která jsou potřebná k výrobě zboží či poskytování služeb. Dalším problémem může být nedostatek technických znalostí a neochota pracovníků přistoupit na specializaci a dělbu práce. Důležitým aspektem je finanční zdraví země, kdy zadluženost ohrožuje ekonomický růst stejně jako příliš rychlý růst populace v zemi.

---

¹ Hospodářský růst, zdroje hospodářského růstu, hospodářský cyklus, příčiny hospodářského cyklu. *Studovna4U* [online].2013[cit.2017-02-14]. Dostupné z: <http://www.studovna4u.cz/ekonomie/hospodarsky-rust-zdroje-hospodarskeho-rustu-hospodarsky-cyklus-priciny-hospodarskeho-cyklu>

Nevýhodou ekonomického růstu je, že může docházet ke ztrátě tradičních hodnot země, vyskytuje se vysoká míra urbanizace, industrializace a zvyšující se výroba a spotřeba tak vyvolává též nepříznivé vlivy na životní prostředí a obecně i na život obyvatel. Ideální stav ekonomického růstu země je stabilní a dlouhodobé tempo růstu, který můžeme nazvat stálým trendem hospodářského vývoje. Reálně k tomuto stavu ale nedochází, protože pro vývoj ekonomiky jsou typické hospodářské cykly, kdy se střídají jednotlivá období hospodářského růstu a poklesu, neboli expanze a kontrakce.²

3.2 Hospodářská politika státu

Přístup státu ke své ekonomice je jeho záměrnou a praktickou činností, který lze označovat za hospodářskou politiku státu realizovanou v konkrétních podmínkách dané země. Podmínky jsou dány kulturou, náboženstvím, tradicemi, historickým vývojem, zkušenostmi, konvencemi atd. Kromě toho je hospodářská politika ovlivněna také podmínkami institucionálními, které tvoří typ uspořádání ekonomiky, politický systém, byrokracie, velké sociální skupiny a národní a mezinárodní organizace, popřípadě jiná uskupení.

Možnosti hospodářské politiky jsou dány i uspořádáním společnosti tj. společností despotickou, anarchickou a demokratickou. Dle typu uspořádání je pak využíváno s danou mírou teoretické a praktické hospodářské politiky, které posuzujeme dle úrovní minima a maxima. Například v despotické společnosti je možnost využití teoretické hospodářské politiky minimální z důvodu neexistence dialogu při formulování cílů, naopak v demokratické společnosti jsou možnosti praktického i teoretického využití dány souhlasem většiny s navrženým programem a cíli.³

---

² BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. 2010, s. 277.

³ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 2012, s. 80.

3.2.1 Cíle hospodářské politiky

Hlavními cíli hospodářské politiky jsou následující hierarchicky uspořádané cíle:

- a) tradiční ekonomické cíle
- b) základní společenské cíle a hodnoty
- c) maximalizace společenského blahobytu

Za hlavní tradiční cíl je považováno zajištění podmínek pro stabilní a progresivní vývoj ekonomiky, který lze zúžit na vyvážený a ekonomický růst, nízkou míru nezaměstnanosti a nízkou a stabilní inflaci včetně vnější rovnáhy a zajišťování rovnováhy na dílčích trzích v ekonomice.⁴

Pro růstový vývoj hospodářské politiky je důležitá velikost produkce v ekonomice. Z produkce totiž plyne velikost příjmů a tím i životní úroveň společnosti. Některé ekonomické koncepce uvádí, že nejefektivnější cestou k dlouhodobému růstu národohospodářské produktivity je právě posilování kapitálových výdajů, tedy investic do techniky a technologií.

V případě, že má země investovat je nutné, aby disponovala potřebným finančním kapitálem, který může získat úsporami anebo využíváním finančních prostředků ze zahraničí, které mohou nabývat formy úvěru, přímých investic nebo zahraniční pomoci. K tvorbě úspor pak přispívá zejména výše reálných úrokových sazeb tzn. po odečtení míry inflace, stabilita a dostupnost investičních příležitostí finančního trhu a bankovního systému nebo vkladové služby, jež převádějí úspory domácností k investujícím firmám. Finanční nestabilita naopak odrazuje od tvorby úspor, kdy jsou reálné úrokové sazby záporné, a tendence domácností a firem se tak přesouvají na tvorbu úspor v zahraničí či nákup neproduktivních aktiv. Množství úspor vytvořených ekonomikou je pak důležitým a rozhodujícím faktorem pro tvorbu investic, u kterých je produktivita statků odlišná. Zpravidla platí, že produktivita státních investic je nižší než u investic soukromých, a

---

⁴ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 2012, s. 80.

investice vznikající za podpory státu mívají nižší produktivitu, než investice vznikající bez jeho zásahu.⁵

3.2.2 Politiky na podporu produktivity

Pro posílení hospodářské produktivity jsou využívána některá níže uvedená opatření, které jsou předmětem politiky na podporu produktivity.

- a) Snížení úrovně podnikových daní a daňová podpora investic a výdajů na výzkum a vývoj, díky čemuž má podnik k dispozici větší objem prostředků pro uskutečnění investic. Obecně se snižuje především daň ze zisku podniku a daň z kapitálových příjmů, tj. dividend vyplácených společníkům.
- b) Snížení rozpočtového deficitu, které snižuje zadluženost státu, tzn., že stát si méně půjčuje finanční prostředky a nedochází tak ke zvyšování úrokových sazeb, které by mohly nepříznivě ovlivnit soukromé investice. Za efektivní cestu vedoucí ke snížení rozpočtového kapitálu je považováno především snížení vhodných státních výdajů v rozpočtu, které nebudou vést k dlouhodobě pomalému růstu a nebudou omezovat investice soukromé, bez kterých by nedocházelo k růstu produktivity. Neefektivní cestou ke snížení rozpočtového deficitu je naopak růst daňového zatížení firem a příjmů plynoucích z investic.
- c) Liberalizace trhů, omezení rozsahu státní regulace a podpora konkurence mají také příznivý vliv na růst produktivity. Liberalizací trhů a omezováním překážek pro vstup konkurence do jednotlivých odvětví znamenají pro podniky možnost snižování cen a také podnikových nákladů.
- d) Vzdělanost a poskytování možností a příležitostí pro větší kvalifikaci pracovních sil.
- e) V důsledku zaostávání produktivity státních podniků za podniky soukromých firem, by se měla zvyšovat privatizace podniků. V soukromých podnicích je pak důležité podporovat spolupráci mezi zaměstnanci a vedením, která odbourává konflikty.

---

⁵ KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 2012, s. 80.

- f) Průmyslová politika státu a státní investice do rozvoje infrastruktury vědy a výzkumu.⁶

3.2.3 Politika nabídkové stránky ekonomiky

Nabídková stránka je tvořena velikostí produkce zboží a služeb a zabývá se problémy jejich růstu, který mimo jiné ovlivňují výrobní náklady a efektivnost tržní ekonomiky. Dle ekonomů je ze strany nabídky možné hospodářský růst urychlit, pokud budou firmy více efektivní, omezí se regulace a zvýší ochotu k práci a investicím. Mezi opatření politiky nabídkové stránky pak můžeme zahrnout:

- a) Legislativní změny a reformy v oblasti zaměstnanosti, vzdělání, sociálního zabezpečení, které budou posilovat flexibilitu pracovního trhu.
- b) Posilování ekonomických stimulů, které poskytují motivaci k vytváření úspor, investic i práci. Konkrétně motivace k práci je dána například na základě snížení daní z příjmů a omezení dostupnosti sociálních dávek, které vedou ke zvýšení zaměstnanosti, stejně tak zvýšené úspory povedou ke zvýšení investic. Tyto faktory jsou pak hlavními faktory, jež ovlivňují zvýšení produkce a urychlují hospodářský růst.
- c) Privatizace a liberalizace veřejných služeb, jako je telekomunikace, zásobování elektřinou, vodou, plynem apod., poskytovaných společnostmi, kdy je podporováno širší rozšíření akciového vlastnictví obyvatelstva.
- d) Snížení daňových sazeb, které může snížit rozpočtový deficit. Nižší daně totiž mohou povzbudit ekonomické aktivity, čímž dojde i k růstu daňových příjmů.⁷

3.3 Hospodářské cykly

Ekonomický vývoj je ovlivňován řadou faktorů, které způsobují kolísání veškerých makroekonomických veličin.

---

⁶ URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. 2003, s. 258-262.

⁷ Tamtéž

Hospodářské cykly jsou charakterizovány jako fluktuace v ekonomických aktivitách, střídají se zde více či méně pravidelně fáze expanze a recese kolem dráhy trendového růstu dané aktivity. Při praktickém sledování hospodářských cyklů se pozornost soustředí obvykle pouze na výkyvy aktuálního reálného produktu. Výkyvy ekonomického vývoje vznikají v důsledku nerovnoměrného vývoje agregátní nabídky a agregátní poptávky. Ekonomika má ale tendence se po určité době navracet zpět ke své rovnováze, kdy dochází k vyrovnání agregátní nabídky a poptávky.

Cyklický vývoj ekonomiky má za následek to, že se skutečný produkt odchyluje oběma směry od potencionálního produktu. Potencionálním produktem v ekonomice rozumíme nejvyšší udržitelný výkon ekonomiky, který odpovídá plnému využití disponibilních zdrojů. Rozdíl mezi skutečným a potencionálním produktem je označován jako produkční mezera a cílem hospodářské politiky státu je, aby tato mezera byla co nejmenší a to jak v kladném tak záporném vyjádření. Hospodářské cykly je možné na základě délky jejich trvání rozdělit na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé, zároveň je každý cyklus charakterizován posloupností několika fází, jež jsou definovány níže.

a) **Kitchinovy cykly** jsou krátkodobými cykly, které se projevují krátkodobým kolísáním reálného produktu v jednotlivých odvětvích, trvají zpravidla 36-40 měsíců. Cykly jsou spojovány s výkyvy v zásobách a rozpracované výrobě, nebo jsou dány vlivem sezónních událostí.

b) **Junglarovy cykly** jsou cykly střednědobého charakteru, může se jednat o cykly průmyslové, obchodní, hospodářské, délka jejich trvání je 10-11 let. Cykly jsou spojeny s kolísáním investic do strojů a zařízení.

c) **Kuznetsovy cykly** jsou dlouhodobé cykly, které trvají 50 – 60 let, jsou spojovány s událostmi politickými (válka), ale také s technologickými změnami (nové technologie, materiály).⁸

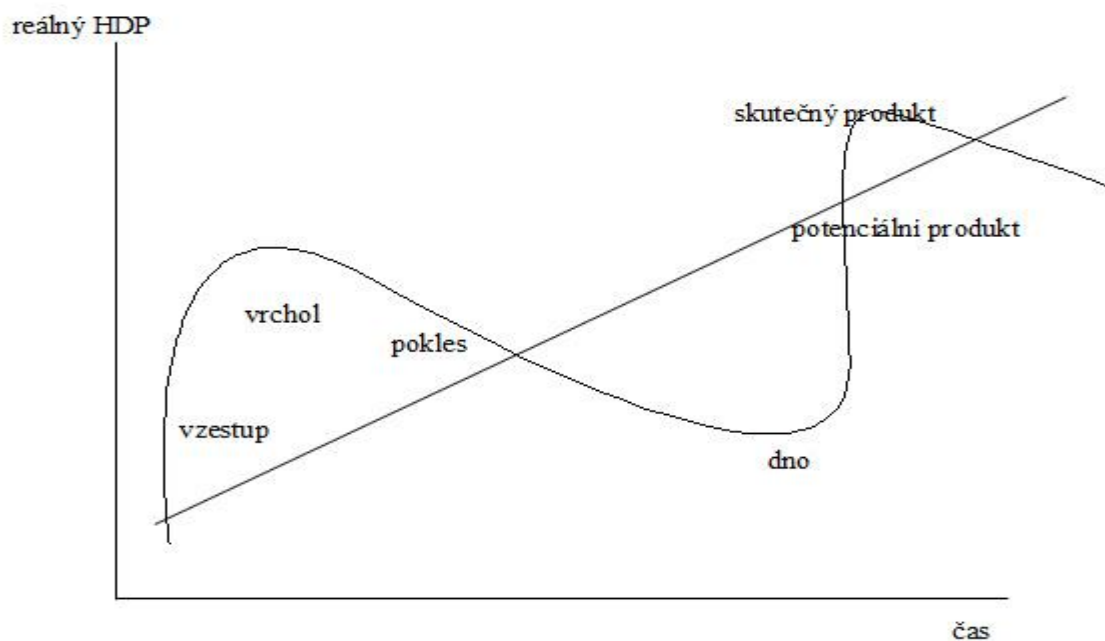
---

⁸ BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. Makroekonomie - teorie a praxe. 2014, s. 188-189.

Fáze ekonomického cyklu je možné pozorovat na křivce níže, která zachycuje tempo růstu HDP v čase.

Graf č. 1: Průběh hospodářského cyklu

Graf hospodářského cyklu

Zdroj: Hospodářský cyklus, Dostupné z: <https://www.oalib.cz>

1) Fáze expanze

Expanze, vzestup nebo také konjunktura je obdobím oživení a růstu ekonomické aktivity. Pro tuto fázi je charakteristická rostoucí poptávka, kdy podniky i spotřebitelé zvyšují své výdaje. Firmy více investují a rozšiřují své výrobní kapacity, důvodem je především zlepšení ekonomických podmínek. Dochází zde také k poklesu nezaměstnanosti a vytváří se nová pracovní místa, roste tedy zaměstnanost a s ní i produkce, reálný produkt a spotřeba.

2) Fáze vrcholu

Míra ekonomické aktivity je nevyšší, po dosažení tohoto bodu dochází opět k poklesu. V této fázi podniky vyrábí s plně nebo téměř s plně využitými kapacitami, převažuje zaměstnanost. Podnikové investice, spotřebitelské výdaje, spotřeba a cena mají

rychle rostoucí tendenci. Může zde dojít k přehřátí ekonomiky, které může způsobit ekonomickou krizi.⁹

3) Fáze recese

Ve fázi recese podniky vyrábí na úrovni nižší, než jsou jejich výrobní kapacity. Charakteristickými rysy jsou vysoká nezaměstnanost, pokles produkce a zvyšování vytváření zásob, pokles zisků, minimalizace nákladů a omezení investic včetně nejednoznačného vývoje cen statků a služeb. Reálný produkt klesá směrem k potenciálnímu produktu. Recese může být způsobena poklesem agregátní poptávky spojené s poklesem cenové hladiny, nebo růstem cen výrobních faktorů tj. agregátní nabídky spojené s růstem cenové hladiny. Dlouhodobou a silnou recesi je pak možné označovat za depresi či krizi.

4) Fáze dna

Fáze nejnižšího bodu ekonomické aktivity následuje po recesi. Hlavními znaky jsou pokles reálného produktu pod úroveň potenciálního produktu, kdy se reálný produkt nachází na úrovni svého minima, firmy i podniky omezují své výdaje i když se snaží o inovace a zaujetí zákazníků. Po překonání tohoto bodu dochází k oživení ekonomiky a firmy, které se na trhu udržely, přecházejí dle sledu cyklu do fáze expanze.¹⁰

3.3.1 Příčiny ekonomických cyklů

Pravidelné fluktuace ekonomických cyklů jsou způsobeny vnějšími faktory, které vznikají mimo rámec ekonomického systému a vnitřními faktory, které vznikají uvnitř ekonomiky.¹¹

1) Externí příčiny ekonomických cyklů

Mezi externí příčiny můžeme zařadit zejména demografické změny jako například změny v počtu obyvatelstva, které ovlivňují poptávku po zboží a službách. Zvýšení počtu

---

⁹ URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. 2003, s. 266-267.

¹⁰ BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. 2014, s. 192.

¹¹ URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. 2003, s. 268.

obyvatel vede obecně ke zvýšení produkce a zaměstnanosti, které vedou k počátku fáze expanze, přičemž snížení počtu obyvatel vede naopak k poklesu produkce a zvýšení nezaměstnanosti. Dalším důležitým faktorem jsou technologické změny a inovace včetně nových vynálezů, které přivádí podniky k většímu investování, zvyšování stupně podnikatelských aktivit vedoucích k nárůstu pracovních příležitostí a celkovému hospodářskému vzestupu. Za významný faktor jsou považovány také politické změny a události, které přináší do ekonomiky výkyvy, které působí ze strany poptávky i nabídky a proto jsou zdrojem ekonomické nestability. Politické krize mohou v důsledku cenových a nákladových šoků vést i k poklesu ekonomické aktivity.¹²

2) Interní příčiny ekonomických cyklů

Faktory, které vyvolávají expanzi nebo naopak kontrakci ekonomického cyklu a působí uvnitř ekonomiky, jsou označovány za interní příčiny ekonomických cyklů. Jedná se o faktory, které souvisí s vývojem spotřeby a podnikových investic včetně hospodářsko-politické aktivity státu.

Růst a pokles spotřebitelských výdajů způsobuje zvyšování nebo snižování úrovně výroby. Jestliže výroba roste, pak roste zaměstnanost a produkce a podniky se snaží poskytnout spotřebitelům takový sortiment zboží služeb, který chtějí a ekonomika se nachází v období expanze. Naopak s poklesem výroby dochází k poklesu výrobních kapacit a tím i růstu nezaměstnanosti v důsledku nevyužití pracovní síly, ekonomika se tak nachází ve fázi kontrakce či recese.

V některých případech jsou ekonomické cykly chápány jako investiční, protože se podniky nachází v období, kdy investují, nebo v období, kdy dochází k poklesu investic. Období investování značí, že podniky či přímo investoři očekávají příznivý vývoj ekonomiky a růst zisků z investic, pesimistický pohled pak přináší opačná očekávání investorů a předpokládá nerentabilitu investice.

Stanovení mechanismu cyklu na základě výdajů na investice firem ekonomie označuje za spojení investičního akcelérátoru a multiplikátoru. Akcelérátor je založen na vztahu mezi objemem produkce a kapitálu, který je potřebný k výrobě objemu produkce.

---

¹² URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. 2003, s. 268-275.

Pokud firma zvyšuje objem produkce, pak musí investovat do fixního kapitálu, a proto dochází ke zvýšení poptávky po investicích. Investiční akcelerátorem je dáno, že v rostoucí ekonomice je růst poptávaných investic vyšší než růst produktu.

Multiplikační efekt navazuje na růst investičních výdajů, kdy rostoucí investice zapříčiňují další růst poptávky a produkce, a tím dochází k následnému růstu investičních výdajů. Omezený růst produkce v návaznosti na kapacitní možnosti může způsobit fungování akcelerace investic v opačném směru. Poklesne-li nebo zastaví-li se produkce, potom firmy omezí obnovu fixního kapitálu a ten je postupně opotřebováván. Fyzicky a morálně opotřebovaný fixní kapitál firma musí ale po čase obnovit a proto nastává opětovný růst produkce a působení akceleračního a multiplikačního efektu.

Ekonomický cyklus je ovlivňován také prudkým zvýšením nákladů. Typickým příkladem je zvýšení mezd, které ale není vyvoláno zvýšením produktivity práce. Na zvýšení mezd reagují podniky především zvýšením ceny produkce, která ale vyvolává pokles spotřebitelské poptávky a tím dochází i ke zvýšení nezaměstnanosti. Zvýšením nezaměstnanosti dochází ale k poklesu mezd a proto se ekonomika navrácí do původního stavu.

Vliv hospodářské politiky na cyklus je značný v obou jejích směrech a to ve směru fiskální a monetární politiky státu. Nejdůležitějšími indikátory ekonomické aktivity jsou ukazatele dynamiky HNP, míra nezaměstnanosti a využívání výrobních kapacit.¹³

3.3.2 Důsledky ekonomických cyklů

Nejzávažnějším důsledkem cyklické fluktuace ekonomické aktivity je především nezaměstnanost, která ovlivňuje sociální jevy a stojí za cyklickým poklesem produkce. Za důsledek poklesu výroby ve fázi kontrakce a recese je považován pokles produkce v porovnání s potenciálním produktem v ekonomice, kterého by bylo dosaženo při využití všech dostupných zdrojů. Při ztrátě produkce, kterou vyvolal ekonomický cyklus, dochází ke snížení dynamiky růstu životní úrovně obyvatelstva a důsledky recese v této podobě

---

¹³ URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. 2003, s. 268-275.

mohou vést i k politickým problémům. Výkyvy v ekonomické aktivitě mohou přinést i nestabilní cenovou hladinu a to inflaci nebo deflaci.¹⁴

3.4 Hlavní tendence ekonomického rozvoje

Fakta, která jsou známa z hospodářských dějin vyspělých zemí, dala základ ke vzniku sedmi tendencí ekonomického rozvoje, které prokazují historické skutečnosti o ekonomickém růstu.

1. Tendence – pokud počet obyvatel počet ekonomicky aktivních obyvatel rostl, byl tento růst pomalejší, než byly kapitálové zásoby a proto tak začalo docházet k prohlubování kapitálu.

2. Tendence – Reálné mzdové sazby vykazovaly velice silnou tendenci k růstu.

3. Tendence - Podíl mezd a platů se vyznačuje vzhledem k celkovému výnosu z vlastnictví dlouhodobým velmi mírným růstem.

4. Tendence – Reálná úroková sazba neboli výnosová míra z kapitálu se vyznačuje velkými výkyvy zisků a to bez výrazně rostoucí nebo klesající tendence.

5. Tendence – Kapitálová náročnost produkce, která by měla dlouhodobě růst má dlouhodobě klesající výnosy.

6. Tendence – Míra národních úspor byla po většinu 20. století v USA stabilní. Beze změny zůstal i poměr hrubých investic k hrubému národnímu produktu. Deficity národních rozpočtů vedly po roce 1980 k prudkému poklesu míry národních úspor.

7. Tendence – Pokud bychom nebrali v potaz účinky způsobené hospodářským cyklem, pak rostl národní produkt stabilním tempem o 3% - 4% ročně. Toto tempo růstu bylo vyšší než vážený průměr vstupů kapitálu, práce a surovin, proto musely hrát technologické inovace v ekonomickém růstu klíčovou roli.¹⁵

---

¹⁴ URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. 2003, s. 268-275.

¹⁵ SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 1995, s. 861-862.

Ekonomové se nespokojili ovšem jen s teoriemi a tendencemi a začali odhalovat nové zdroje ekonomického růstu, jež se opírají o růstové účetnictví, které přináší mnoho poznatků pro pochopení ekonomického růstu. Dalším zdrojem jsou provedené důkladné výzkumy, které dochází k velice podobným závěrům, jako růstové účetnictví.

3.5 Makroekonomické subjekty

Tržní ekonomika je charakterizována velkým množstvím subjektů, mezi kterými každodenně probíhají různorodé obchodní transakce. Mezi 4 základní makroekonomické subjekty, které realizují reálné a peněžní toky zboží, služeb, výrobních faktorů, plateb a důchodů lze zařadit domácnosti, firmy, vládu a zahraničí.¹⁶

3.5.1 Domácnosti

Domácnosti plní především spotřební funkci a představují vlastníky výrobních faktorů, které firmy dále využívají pro výrobu statků a služeb. Firmy za využití výrobní faktory k produkci platí domácnostem, což pro domácnosti představuje příjem ve formě mezd, zisků, dividend, nájemného apod. Zdrojem příjmu pro domácnosti jsou i tzv. transferové platby, které získávají od vlády ve formě sociálních dávek, příspěvků a podpor.

Své důchody (příjmy) pak domácnosti používají k placení daní a jako spotřební výdaje na nákup statků a služeb od firem anebo mohou vytvářet úspory. Chování spotřebitelů vychází vždy z individuálních preferencí jednotlivců.¹⁷

3.5.2 Firmy

Firmy používají k tvorbě své produkce výrobní faktory od domácností a svou produkci tj. statky a služby dále obchodují na trhu s cílem prodat je ostatním sektorům za úplatu a získat určitou výši důchodu. Stejně jako domácnosti, mohou i firmy získávat od vlády transferové platby tj. další zdroj příjmu ve formě subvencí.

---

¹⁶ PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 2007, s. 10-11.

¹⁷ BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. 2014, s. 11.

Firmy své důchody používají k úhradě nákladů na výrobní faktory a na výrobní suroviny, které jsou pro zajištění produkce potřebné a dále na úhradu daní a případně tvorbu hrubých úspor. Hlavním principem fungování firem je vytvoření zisku a jeho maximalizace, část zisku pak slouží jako odměna a část k úhradě dalších nákladů.¹⁸

3.5.3 *Vláda*

Cílem vlády je ovlivňování trhu, zasahování do jeho působení a odstraňování negativních dopadů na ekonomiku nebo naopak stimulace jejího pozitivního vlivu. Vláda je veřejným sektorem, který zahrnuje celou strukturu státní správy, její regionální stupně a legislativu. Na trhu zabezpečuje:

- a) Podmínky pro dobré fungování tržního mechanismu jako například minimalizaci negativních důsledků monopolů, zabezpečování veřejných statků a odstraňování negativních nebo kompenzování pozitivních externalit.
- b) Spravedlivé fungování tržního mechanismu v mezích přijatých pravidel jako je přerozdělování příjmů v zájmu důchodové a majetkové rovnosti, zajišťování celkové stability ekonomiky prostřednictvím hospodářské politiky, o kterou se snaží každá vláda a proto odbourává projevy nestability jako je vysoká inflace a nezaměstnanost. Příjmy vlády jsou z velké části daňové příjmy od poplatníků tj. subjektů, kterými jsou firmy a domácnosti a dále povinnými platbami na sociální a zdravotní pojištění.

Na vládních výdajích se podílí vládní nákupy a transferové platby. Vládními nákupy je uskutečňován nákup statků a služeb tj. vládní spotřeby a také vládních investic z veřejných rozpočtů. Od firem vláda nakupuje produkci potřebnou pro zdravotnictví, veřejnou správu, obranu, školství atd. a následně ji poskytuje podnikům i domácnostem za část jejich důchodů v podobě daní, které subjekty do státního rozpočtu odvádí. Transferové platby jsou výdajem

---

¹⁸ LIŠKA, Václav. Makroekonomie. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. Str. 84. ISBN 978-80-8641-954-1.

na různé příspěvky a podpory domácnostem, na straně druhé jsou to subvence podnikům a úroky z vládního dluhu. Rozdíl mezi příjmy a výdaji vlády představuje čisté vládní úspory.¹⁹

3.5.4 Zahraničí

Veškeré subjekty nacházející se jinde než na území České republiky nazýváme zahraničním sektorem. Zahraničí je v postavení odběratele domácích výrobků a služeb a zároveň v postavení dodavatele, kdy domácí subjekty dovážejí výrobky a služby právě ze zahraničí. Z makroekonomického pohledu je sledován takzvaný čistý export tedy saldo obchodů, tj. rozdíl mezi exportem a importem obchodovaných statků a služeb.

Při zkoumání toků příjmů je důležité rozlišovat vlastnictví výrobních faktorů, které mohou být ve vlastnictví domácích subjektů tzv. rezidentů podnikajících v zahraničí a nebo zahraničních subjektů tzv. nerezidentů, kteří podnikají na domácím území. V případě převýšení importu nad exportem sektor zahraničí doplňuje národní úspory svými úsporami, tzn., že nakupujeme na dluh a naopak v případě že převyšuje export, pak je část národních úspor do zahraničí poskytována.²⁰

3.6 Makroekonomické ukazatele výkonosti ekonomiky

Makroekonomie si za základní cíl klade porozumění vlivům hospodářské politiky na národní ekonomiku a hospodářství. Studuje zejména dlouhodobé zdroje ekonomického růstu a rozvoje a také to, jak tyto pojmy chápat a jak je měřit. Abychom mohli porovnávat výkonnost a vývoj národních ekonomik případně měřit výkonnost ekonomiky dané země, je nutné brát v potaz veškeré aspekty a subjekty, které danou národní ekonomiku mohou ovlivnit. Makroekonomické agregáty jsou souhrnnými národohospodářskými veličinami, kterými se již od počátku 30. let měří rozsah hospodářské činnosti jednotlivých zemí a tedy ekonomický výkon dané země. V rámci těchto agregátů je důležité rozlišovat 2 typy veličin.

- a) **Stavové veličiny**, které měří ekonomickou veličinu v určitém časovém okamžiku, jako například nezaměstnanost, míru inflace nebo množství peněz v ekonomice k danému dni.

---

¹⁹ BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. Makroekonomie - teorie a praxe. 2014. s. 13-14.

²⁰ WAWROSZ, Petr. *Makroekonomie: základní kurz*. 2012, s. 6.

- b) **Tokové veličiny**, které jsou měřeny za delší časové období, zpravidla se jedná o 1 rok, lze použít ale i čtvrtletí nebo pololetí. Jedná se například o HDP, HNP či velikost investic.²¹

Mezi základní makroekonomické ukazatele řadíme:

a) **HDP – hrubý domácí produkt**

Hrubým domácím produktem měříme a posuzujeme výkonost a vývoj ekonomiky, jedná se o nejdůležitější makroekonomický agregát. HDP definujeme jako souhrn veškeré finální produkce, která byla vytvořena za určité období (zpravidla jednoho roku) výrobními faktory působícími na území daného státu bez ohledu na to, kdo je jejich vlastníkem. V případě, že bychom brali v úvahu vlastnictví výrobních faktorů, pak bychom hovořili o dalším makroekonomickém ukazateli, kterým je hrubý národní produkt.²²

b) **HNP – hrubý národní produkt**

Hrubým národním produktem nebo také hrubým národním důchodem označujeme celkovou hodnotu statků a služeb vyrobených obyvateli daného státu za určité časové období, zpravidla období jednoho roku. HNP je nejobsáhlejší mírou celkové produkce statků a služeb v dané zemi. Konkrétně se jedná o součet dolarové hodnoty spotřeby, investic, vládních výdajů pro nákup statků a služeb a čistého exportu. HNP je nutné pro ekonomickou teorii dále definovat jako nominální HNP, který představuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vyrobených v daném roce, kdy jsou hodnoty vyjádřeny v tržních cenách každého roku a dále jako reálné HNP, který oceňuje produkt v cenách výchozího roku, kdy ekonomové nemusí řešit měnící se ceny. HNP představuje celkovou finální produkci statků a služeb, přičemž finální produkcí označujeme takovou produkci, která je vyrobena a prodána, aby byla spotřebována nebo investována spotřebiteli, vládou nebo cizinci. Do HNP tudíž není

---

²¹ SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 1995, s. 102- 105.

²² Tamtéž

zahrnut meziproduct, tzn. statky, které jsou spotřebovávány k výrobě jiných statků.

23

c) ČDP – čistý domácí produkt

Vyčíslení ČDP je často problematické, hlavním problémem ukazatele je pojem obnova a inovace. Obecně bychom ho vypočítali, pokud bychom od hrubého domácího produktu odečetli opotřebení, tedy znehodnocení kapitálu.

d) ČNP – čistý národní produkt

Čistý národní produkt zahrnuje spotřebu, vládní nákupy, čistý export a čisté investice. Čisté investice představují hrubé investice po odečtení znehodnocení kapitálu (amortizace). Čisté investice používáme zejména při poměřování zvýšení rozsahu kapitálu.²⁴

3.7 HDP jako makroekonomický ukazatel

Hrubý domácí produkt je peněžní vyjádření celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. V ČR se jeho výpočty zaobírá Český statistický úřad a je jedním z nejvýznamnějších ukazatelů statistiky a ekonomiky.

3.7.1 Nominální a reálný HDP

Tržní hodnota produktu může být stanovena dvojím způsobem, a to podle toho jaké ceny použijeme. Proto definujeme nominální domácí produkt, jehož velikost závisí na změnách tržních cen a objemů prodávaných služeb a statků.

Reálný produkt používá stálé ceny základního roku, kdy pomocí těchto stálých cen vyloučíme změny v tržních cenách a tím získáme správnou informaci o množství vyrobených statků a služeb. Využití stálých cen se uplatňuje v časových řadách, kdy

---

²³ SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 1995, s. 102- 111.

²⁴ BRČÁK, Josef. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. 2012, s. 10-15.

sledujeme vývoj produktu v čase, a je tak nutné vyloučit vliv změny cen. Stálé ceny používá pro výpočet reálný domácí produkt.

Při konkrétních analýzách daného roku, například pro analýzy jednotlivých odvětví používáme vyjádření v běžných cenách, které jsou užity při výpočtu nominálního domácího produktu.

Vzájemný vztah těchto dvou produktů vyjadřuje tzv. implicitní cenový deflátor, který slouží pro přepočet z reálného domácího produktu na nominální domácí produkt a naopak. Rozdíl mezi hodnotami v běžných cenách a reálných cenách vyjadřuje implicitní cenový deflátor. Deflátor HDP zároveň nejlépe odráží výši inflace za sledované období a za celou ekonomiku. Odlišování reálných a nominálních veličin je tedy velice důležité, jejich vývoj může být rozdílný a v případě vysoké inflace se rozdíl mezi veličinami ještě více zvětšuje.²⁵

3.7.2 Mezinárodní srovnání a vývoj HDP v časových řadách

Pro mezinárodní srovnání se používá společná jednotka peněžního vyjádření a to buď EUR, nebo USD. Tento převod se provádí pomocí takzvané parity kupní síly, která představuje uměle vytvořený směnný kurz eliminující různé cenové úrovně mezi zeměmi. Díky tomuto umělému směnnému kurzu nedochází k podhodnocování kupní síly měny daného státu a jeho ekonomiky.

Pokud budeme hodnotit HDP v delším časovém úseku, pak je pro něj charakteristický buď dlouhodobý růst anebo fluktuace krátkodobého rázu, tedy poklesy a vzestupy hodnot, které se nám mohou zdát při hodnocení delšího období zanedbatelné, přitom mají ale velký vliv na každodenní rozhodování ekonomických subjektů a nositelů hospodářské politiky. Zmíněné fluktuace mohou být způsobeny obrovskou řadou endogenních a exogenních vlivů. Za endogenní vlivy jsou označovány především změny v očekávání hlavních ekonomických aktérů týkající se budoucího vývoje. Exogenními vlivy jsou vyvolávány především změnami fiskální a monetární politiky, popřípadě změnami cen vstupů jako například ropy.²⁶

---

²⁵ HOLMAN, R.: *Ekonomie*. 2011, s. 432.

²⁶ Kadeřábková A., *Základy makroekonomické analýzy*. 2003, s. 11

V mezinárodním srovnání je nutné vycházet z ukazatele HDP na obyvatele, nikoli z absolutního vyjádření HDP a to zejména z důvodu rozdílnosti velikosti ekonomiky států, kdy každý stát má rozdílný počet obyvatel a je tak třeba údaje o produkci přepočítat na stejnou úroveň.²⁷

3.7.3 Způsoby měření HDP

Výpočet HDP je postaven na třech základních metodách:

- a) výrobní metoda
- b) výdajová metoda
- c) důchodová metoda

V práci bude dále v praktické části použita výdajová metoda, která vychází z jednotlivých složek poptávky.

3.7.3.1 Výrobní metoda

Výrobní nebo také produkční metodou počítáme HDP jako souhrn hrubých přidaných hodnot, které byly přidány zpracováním a to ve všech odvětvích, které jsou v systému národního účetnictví považovány za produktivní. Hrubá přidaná hodnota vyjadřuje rozdíl mezi produkcí a mezispotřebou, produkce oceňovaná v základních cenách a užití v kupních cenách jsou doplněny o daně snížené o dotace na výrobky. Platí tedy, že:

$$HDP = \text{Produkce} - \text{Mezispotřeba} + \text{Daně z produktů} - \text{Dotace na produkty.}^{28}$$

3.7.3.2 Výdajová metoda

Výdajovou metodou lze vypočítat HDP jako součet výdajů na konečnou spotřebu, tvorbu hrubého kapitálu včetně exportu výrobků a služeb, od kterých odečteme import výrobků a služeb. Platí tedy vztah:

---

²⁷ BRČÁK, Josef. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. 2012, s. 57-60.

²⁸ ČSÚ(online). *Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika.*, 2017.

$HDP = \text{Výdaje na konečnou spotřebu} + \text{Tvorba hrubého kapitálu} + \text{Vývoz výrobků a služeb} - \text{Dovoz výrobků a služeb.}$ ²⁹

Hrubý kapitál je tvořen složkami hrubého fixního kapitálu, změnou zásob a čistého pořízení cenností tj. včetně úbytků. Hrubým fixním kapitálem rozumíme hodnotu pořízení hmotného i nehmotného investičního majetku, který byl zakoupen, bezúplatně převzat či vyroben ve vlastní režii nebo pořízen finančním leasingem. Hodnota je dále ponížena o hodnotu prodeje tohoto kapitálu a jeho bezúplatného předání. Podstatou pořízení je užití investičního majetku k produktivní činnosti.

V rámci výdajů rozeznáváme výdaje domácností, výdaje vlády na nákup statků a služeb, výdaje na hrubé soukromé investice a čistý vývoz, který je rozdílem mezi exportem a importem dané země.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu tvoří hodnota výrobků a služeb, zejména se jedná o uspokojování individuálních potřeb, které jsou hrazeny z důchodu domácností, jsou pořízené nákupem, darem ale i naturální spotřebou. Do výdajů nejsou zahrnuty nákupy, které slouží k podnikatelské činnosti a nákupy cenných věcí. Spotřeba domácností tvoří rozhodnou položku HDP, na kterém se podílí z více než 50%.

Vládní výdaje jsou položkou, která představuje výdaje státu na občanskou vybavenost jako například výstavba nemocnic, dálnic a silnic, výdaje na vzdělání. Do vládních výdajů nezařazujeme transferové platby a proto je třeba je o ně očistit. Transferové platby jsou přerozdělením existujících důchodů a to například podpora v nezaměstnanosti a různé sociální dávky, tudíž za ně vláda nezískává protihodnotu. Na tvorbě HDP se podílí z více než 20%.

Čistý export se přičítá k výše uvedeným položkám a představuje rozdíl mezi exportem a importem zboží a služeb, vychází tedy z obchodní a platební bilance daného státu.³⁰

---

²⁹ ČSÚ(online). *Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika.*, 2017.

³⁰ BRČÁK, Josef. *Česká republika ve světle ekonomických teorií.* 2012, s. 64

3.7.3.3 *Důchodová metoda*

Důchodová metoda je odlišným pohledem na hrubý domácí produkt, spočívá v součtu příjmů veškerých ekonomických subjektů na území daného státu. HDP je roven součtu národního důchodu, nepřímých daní a amortizace. Pro výpočet HDP důchodovou metodou tedy platí následující vztah:

$$HDP = \text{Náhrady zaměstnancům} + \text{Daně z výroby a z dovozu} - \text{Dotace} + \text{Čistý provozní přebytek} + \text{Čistý smíšený důchod} + \text{Spotřeba fixního kapitálu}.^{31}$$

Národní důchod je součtem mezd, zisků, rent a úroků. Mzdy a platy zahrnují základní mzdu, prémie, odstupné případně naturální mzdu, kterou tvoří hodnota výrobků a služeb poskytovaných zaměstnavatelem zaměstnanci (stravenky, příspěvky na kulturu, uniformy atp.). Podíl na HDP je více než 30%.

Do nepřímých daní zařadíme příjmové daně z výroby a dovozu tj. DPH, spotřební daň, odvody za trvalé odnětí půdy, daň z nemovitostí a z pozemků, silniční daň, daň z převodu nemovitostí a některé správní poplatky. Položka tvoří asi 11% na HDP.

Opotřebením neboli amortizací vzniká spotřebou fixního kapitálu, který představuje objem spotřebovaných aktiv za sledované období. Amortizací je snížen příjem daných subjektů, ale je zároveň součástí vyrobených statků či služeb.

Lze podotknout, že důchodová a výdajová metoda jsou ekvivalentní, jelikož výdaj z hlediska jednoho subjektu je příjmem z hlediska subjektu druhého.³²

3.7.4 *Alternativní ukazatele HDP*

Pro měření výkonnosti dané ekonomiky a životní úrovně dané země není HDP úplně ideálním ukazatelem. Určitá korelace mezi kvalitou lidského života a HDP existuje, i když se jedná v zásadě o dvě úplně rozdílné věci. Bylo tedy zapotřebí nalézt spolehlivý indikátor i více indikátorů, které by HDP doplnily, nikoli však nahradily.

---

³¹ ČSÚ (online, Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika)

³² BRČÁK, Josef. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. 2012, s. 68

HDP nezohledňovalo dříve totiž ekonomické aktivity, které neprocházely trhem. Jednalo se o aktivity, které nebyly součástí HDP, ale přesto byly danou ekonomikou vyprodukovány. Do HDP nebyly započítány například služby, které byly prováděny mimo oficiální trh tj. například práce na zahradě, uklízení, vaření a dále ilegální trh jako je prodej drog, prostitute a nepřiznané zisky. Od r. 2003 je již HDP upraveno o odhad ilegálních aktivit. Tento odhad je založen na odhadu poptávky po ilegálních službách a produktech, na základě nichž se vypočítá spotřeba oceněná ve zjištěných cenách. HDP také nezohledňuje rozložení bohatství v zemi, proto může být HDP nějaké země zkrlesně vysoké, ale země bude chudá.

Do HDP jsou tedy zahrnuty pouze odhady hodnot následujících typů aktivit:

- 1) Stínová ekonomika se u vyspělých zemí odhaduje na úrovni 10% HDP, v ČR se odhaduje na úrovni okolo 20%. Stínovou ekonomikou se snaží obyvatelstvo vyhnout se daním, které by bylo nutné z jednotlivých aktivit odvést státu.
- 2) Černá ekonomika - zejména prostituce a výroba drog apod.
- 3) Šedá ekonomika - práce „na černo“, neregistrovaná výroba apod.
- 4) Hodnota výrobků a služeb, které poskytuje známým, rodině či sami sobě. Jedná se o netržní produkci, která do HDP není zahrnuta.
- 5) HDP nezahrnuje dále hodnoty jako volný čas a externality tj. poruchy na trhu, jako je vliv na zdraví lidí a životní prostředí. Hodnotu HDP zvyšují i různé opravy po živelných pohromách jako je zemětřesení a povodně.
- 6) Růst kvality výrobků a služeb je hodnota, která též neodráží změnu kvality výrobku, což je platné hlavně pro delší časové období. Z důvodu neměnicí se ceny není tedy zahrnuta do HDP.

Právě tyto výše uvedené aktivity jsou konstruovány také následujícími alternativními ukazateli:

- a) **NEW (net economic welfare)** = čistý ekonomický blahobyt je ukazatelem, který byl vyvinut již v roce 1972 pro korigování nejzávažnějších nedostatků HDP. Pro získání

tohoto ukazatele musíme k HDP přičíst výše uvedené aktivity a odečíst od něj záporné externality, které snižují kvalitu našeho života. Celou diskusi o měření blahobytu urychlila v roce 1992 konference OSN o životním prostředí a rozvoji mezi lety 1992-2002, kdy vzniklo několik desítek těchto ukazatelů, bohužel jen málo z nich se dnes využívá.

- b) **HDI (human development index) = index lidského rozvoje** doplnil v roce 1990 HDP o údaje o zdraví a vzdělání. HDI sestavuje OSN a sleduje 3 základní cíle- průměrná délka života, přístup ke vzdělání a životní úroveň občanů. Index nabývá hodnot od 0 do 1, 0...nejhorší, 1...nejlepší, HDI > 0.9...velmi vysoká úroveň, hodnoty indexu se používají zejména pro porovnávání rozvojových zemí.³³

3.7.5 Vztah hrubého domácího a hrubého národního produktu

Z definic hrubého národního produktu a hrubého národního důchodu vyplývá jasná rozdílnost těchto ukazatelů. V kontextu ČR se v případě HDP jedná o produkci vyrobenou faktory, jež jsou umístěny a situovány na území ČR, ovšem v případě HND se jedná o produkci, která je vyrobena faktory, jež vlastní rezidenti ČR. Vztah mezi vývozem země a domácím hospodářstvím získáme právě tehdy pokud budeme tyto ukazatele tj. HDP a HNP srovnávat. HDP měří velikost místní ekonomiky, kdežto HNP měří ekonomickou sílu země.

Reakce ukazatelů na zvýšení importu či exportu země je totožná a zvýšení importu povede k poklesu hrubého národního produktu i hrubého domácího produktu. V případě zvýšení exportu se naopak zvýší HDP i HNP, existují ovšem známé výjimky, kdy budou tyto agregáty reagovat jiným způsobem.³⁴

3.8 Význam zemědělství v národním hospodářství

Zemědělství je ekonomickou činností, pro kterou je charakteristická výroba hmotných produktů a s ní spojené poskytování služeb. Zemědělství lze zařadit do primárního sektoru, kde dochází ze strany výrobců k získávání produkce v součinnosti s přírodou a

---

³³ ČÁSLAVKA, Jiří, Tomáš HÁK a Viktor TŘEBICKÝ. *Indikátory blahobytu* [online].2010, Dostupné z: http://www.zelenykruh.cz/wp-content/uploads/2015/01/Indikatory_blahobytu_2010.pdf

³⁴ Dostupné z: www.diffen.com

přírodními vlivy. Z pohledu národního hospodářství jsou ekonomické činnosti členěny dle odvětvové klasifikace CZ-NACE dle národohospodářských odvětví.³⁵

V klasifikaci CZ-NACE má zemědělství kód 01 a je definováno jako sekce, která zahrnuje činnosti spojené s využíváním rostlinných a živočišných přírodních zdrojů. Patří sem činnosti jako pěstování zemědělských plodin, chov hospodářských zvířat, těžba dřeva a výroba jiných rostlinných a živočišných produktů v zemědělských podnicích nebo jejich získávání z volné přírody.³⁶

Mezi specifika zemědělství při srovnání s jinými odvětvími patří zejména:

- a) Biologické procesy ve výrobě
- b) Sezónní charakter výroby
- c) Plošný charakter výroby
- d) Vliv přírodních činitelů na průběh a výsledek zemědělské výroby

Produkcí zemědělství je ve většině případech třeba ještě dále zpracovávat. Zemědělství spolu s potravinářským (zpracovatelským) průmyslem utvářejí tzv. zemědělsko-potravinářský komplex, který je důležitý pro zajištění dostatku potravin spotřebitelům.³⁷

3.8.1 Funkce zemědělství

Zemědělství zastává tři důležité úlohy, které můžeme hodnotit určitými ukazateli a stanovovat tak výkonnost odvětví.

1) Produkční úloha zemědělství

Slouží k zajištění přímých potravin a surovin pro zpracovatelský průmysl v dostatečném množství, odpovídajícím stavu a v cenově dostupné a vhodné struktuře. Do produkce zahrnujeme i produkci nepotravinářskou například pro výrobu biopaliv, i když tradiční úlohou je produkce potravin.

---

³⁵ HOMOLKA, J.; PLETICHOVÁ, D.; MACH, J. Zemědělská ekonomika. 2008, str. 7.

³⁶NACE-CZ.A Zemědělství, lesnictví, rybářství.01 Rostlinná a živočišná výroba, myslivost a souvis. Činnosti (online), Dostupné z: <http://www.nace.cz/nace/01-rostlinna-a-zivocisna-vyroba-myslivost-a-souvis-cinnosti/>

³⁷ HOMOLKA, J.; PLETICHOVÁ, D.; MACH, J. Zemědělská ekonomika. 2008, str. 7.

Do nepotravinářské produkce řadíme:

- 1) technické produkty například pro textilní, farmaceutický a kožedělný průmysl
- 2) energetické produkty – pro výrobu paliva, obnovitelných zdrojů, alternativ neobnovitelných přírodních zdrojů
- 3) služby obyvatelstvu například ve formě agroturistiky a přímého prodeje výrobků a služeb

Produkční činnost zemědělství můžeme hodnotit podílem zemědělství jako odvětví na celkovém výkonu národního hospodářství nebo uspokojováním potřeby potravin z hlediska jejich ceny, kvality, dostupnosti a kvality výroby potravin z hlediska životního prostředí.³⁸

2) Sociální a demografická oblast zemědělství

Úloha sociální a demografická souvisí především s vytvářením pracovních pozic v zemědělství a navazujících odvětvích. Přihlíží k sociálním aktivitám podniků ve vztahu k pracovníkům včetně aktivit týkajících se obyvatel daného regionu, dále k udržení osídlení a životní úrovni v regionech na venkově a jejich infrastruktuře. Tuto oblast zemědělství můžeme hodnotit z hlediska počtu pracovníků v zemědělství, podílem pracovníků v zemědělství na celkovém počtu pracovníků ve všech odvětvích národní ekonomiky, mírou nezaměstnanosti a rozdílem mezi reálnými a nominálními příjmy a důchody v zemědělství a v ostatních odvětvích- tzv. důchodová disparita. Aktuálně má zaměstnanost v zemědělství klesající trend z důvodu modernizace technologií a velice výkonné mechanizace.³⁹

3.9 Agrární politika a její nositelé

Agrární politika představuje komplexní celek propojený s jinými oblastmi hospodářství i politiky. Lze ji definovat jako součást společenské a hospodářské politiky zaměřené na zemědělství a s ním spojená hospodářská odvětví a skupiny obyvatelstva. Agrární politika je vymezena jejími nositeli a stanovenými cíli, kterých je dosahováno

---

³⁸ SVATOŠ, M. *Ekonomika agrárního sektoru*. 2008.

³⁹ Tamtéž

prostřednictvím agrárně politických nástrojů. Tyto tři faktory respektují aktuálně přijatou hospodářsko-politickou koncepci a povahu hospodářsko-politického problému.

3.9.1 Cíle agrární politiky

Za cíle jsou považovány základní společenské hodnoty, na které je třeba brát zřetel v každé lidské činnosti včetně zemědělství.

- a) *Ekonomická svoboda* předpokládá liberální pojetí zemědělství, podporuje samostatnost subjektů a posiluje konkurenční pozice zemědělství prostřednictvím politiky soutěže.
- b) *Spravedlnost rozdělování* je důležitým cílem ve smyslu jednotlivých ekonomických subjektů a skupin, meziregionálního rozdělování pro znevýhodněné oblasti, využívání mezinárodní a rozvojové pomoci, spravedlnosti mezi domácnostmi lišící se příjmem a spravedlnosti pro dnešní a budoucí generaci v oblasti obnovitelných a neobnovitelných zdrojů.
- c) *Stabilita* je cílem, jejímž úkolem je zajistit stabilní spotřebitelské a výrobní ceny, jistotu zásobování a platební bilanci.
- d) *Utváření charakteru krajiny v zemědělství*. Zemědělství hraje velmi důležitou roli v utváření krajiny prostřednictvím zemědělských aktivit, a proto je vyvýjen velký vliv na její zachování a na ochranu jak krajiny, tak životního prostředí.
- e) *Efektivnost* neboli blahobyt souvisí s mobilitou výrobních faktorů, podnikovou strukturou uvnitř státu, rozšířením technického pokroku a nadregionální dělbou práce. Týká se také externích efektů jako veřejných statků a životního prostředí.⁴⁰

3.9.2 Nástroje agrární politiky a jejich účinky

Agrární sektor a jeho ekonomický systém je regulován státem, jinak by nebylo dosaženo výše uvedených cílů. Stát zasahuje do tržního mechanismu pouze tehdy, dochází-

---

⁴⁰ SVATOŠ, M. *Ekonomika agrárního sektoru*. 2008.

li k odchýlení od cílů, a pokud náklady na zásahy státu nepřesahují přínosy z uskutečněných cílů. Do hospodaření zemědělského sektoru může stát zasahovat výzvami, informacemi a poradenstvím, finanční výpomocí anebo přímými zásahy.

Pro dosahování cílů používají nositelé tři níže uvedené nástroje:

a) Vytváření rámcových podmínek

Týká se především vztahů mezi domácnostmi a zemědělskými podniky, nejčastěji se jedná o vlastnická a užívací práva k majetku, daňový systém a tak podobně.

b) Ovlivňování průběhu hospodářských aktivit a stabilizace jejich cen

Využívají se podpory, jako jsou cla, odvody, intervence na vnitřním trhu, které stanovují minimální cenu, dotace podmíněné produkčním faktorem nebo výrobkem samotným. Dále se může jednat o ovlivňování produkce formou kvót nebo přímých transferů příjmů.

c) Převzetí některých aktivit státem

Stát může zajišťovat veřejné statky jako je infrastruktura venkova, dále může provádět zemědělský výzkum a v daných oblastech poskytovat poradenství a vzdělávání.

Agrárně politické nástroje mají vliv na výsledek trhu a mohou ho ovlivňovat přímo nebo nepřímo. Přímé ovlivnění výsledku nastává, jestliže státní regulace bezprostředně ovlivňuje množství nebo cenu produkce. V případě, že stát poskytne data, kterým se nositelé rozhodování agrární politiky přizpůsobí a je tím změněn výsledek trhu, pak hovoříme o vlivu nepřímém.⁴¹ Regulaci agrárního trhu zajišťuje v ČR Státní zemědělský intervenční fond a na základě nařízení vlády provádí opatření a dbá na stabilizaci trhů se zemědělskými výrobky a potravinami s cílem minimalizace výkyvů cen na domácím trhu tím, že:

- 1) *poskytuje finanční podpory v mnoha formách*
- 2) *provádí intervenční nákup zemědělských výrobků a potravin za specifické ceny, popř. zajišťuje zpracování tohoto zboží*

---

⁴¹ SVATOŠ, M. *Ekonomika agrárního sektoru*. 2008, s. 34.

- 3) *prodává jim nakoupené zemědělské výrobky a potraviny ke spotřebě na domácím trhu či na vývoz, poskytuje subvence při vývozu zemědělských výrobků a potravin*
- 4) *využívá produkčních kvót* ⁴²

---

⁴² SVATOŠ, M. *Ekonomika agrárního sektoru*. 2008, s. 34.

4 Praktická část

4.1 Koncepce a současný českého zemědělství

České zemědělství prošlo za posledních 30 let zásadním vývojem, který byl ovlivněn především politickými situacemi a změnami. V 90. letech zasáhla české zemědělství transformace neboli přechod od centrálně řízeného hospodářství k tržnímu prostředí. Z ekonomického pohledu můžeme transformaci vnímat jako dynamický proces modernizace nejen hospodářství, ale také společnosti a to oproti málo dynamickému vývoji v období totalitního režimu. Procesy transformačního období probíhaly po velmi dlouhou dobu celkem ve 4 etapách, kdy 4. etapa nastala až v roce 2012. Důležitým milníkem pro české zemědělství byl také vstup ČR do EU v r. 2004.

V první etapě transformačního procesu v letech 1989-1995 došlo především ke změně právní formy zemědělských podniků a restrukturalizaci celého agrokomplexu. Docházelo ke snižování intenzity zemědělství, ale také objemu produkce, což vedlo k šetrnější formě zemědělství a zároveň snižování používání hnojiv a chemických látek.

Druhá etapa probíhala v letech 1996-2004, kdy došlo k dokončení restitucí a značnému nárůstu rozdílů mezi vlastnickou strukturou půdy a jejich uživateli. Z důvodu prosazení diferenciální renty, která závisí na poloze a přírodních podmínkách, se také zvětšují rozdíly ve struktuře zemědělské produkce a ve výsledcích hospodaření.⁴³

Třetí etapa nastává v roce 2004, kdy je důležitým mezníkem vstup ČR do EU a zapojení se do Společné zemědělské politiky. Ziskáním dotačních zdrojů je částečně ovlivněna struktura českého agrokomplexu. Poslední reforma SZP EU pak byla dále provedena v roce 2013.

Čtvrtá etapa datována do r. 2012 měla vyrovnat ceny a mzdy ČR s ostatními zeměmi EU a uvolnit trh s půdou pro zahraniční zájemce, což nastalo v únoru v roce 2012 a ČR se v roce 2014 stala 42. nejsvobodnější zemí světa.⁴⁴

---

⁴⁴ BIČÍK, Ivan; JANČÁK, Vít. *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. 2005, s. 76.

4.1.1 Podniková struktura

Po vstupu ČR do Evropské unie se struktura podniků od posledních změn českého zemědělství v r. 1989 nijak zvlášť nezměnila. Před vstupem do EU převažovaly v ČR velké podniky právnických osob, ovšem ve všech členských státech EU (tehdy EU 15) převažovaly malé rodinné farmy a podniky. Údaje z Eurostatu uvádí průměrnou velikost podniků v EU v roce 2003 o výměře 25 ha zip., v ČR byla pak průměrná velikost zemědělského podniku před vstupem do EU 114 ha. Podíl podniků na obhospodařované zemědělské půdě v roce 2003 tvořili fyzické osoby z 27,9%, obchodní společnosti (a.s., s.r.o.) z 45,8%, družstva z 25,4% a státní podniky z 0,4%. Rozdíly českého zemědělství a zemědělství zemí EU v roce 2003 zaznamenává také podíl půdy obhospodařované jejími vlastníky, který v ČR tvořil 9,7% a v EU 15 celkem 53,5%, dále je to podíl rodinných pracovníků na celkovém počtu osob zaměstnaných v daném odvětví v ČR byl tento podíl ve výši 17,3%, přičemž v EU 15 byl 71,9% tedy více jak čtyřnásobný.

Po vstupu do EU hodnotí vývoj zemědělství a podnikovou strukturu šetření ČSÚ a to v letech 2005 a následně v roce 2007. Vstup do EU se v ČR odrazil již v roce 2007 a to na zvýšení počtu podnikajících fyzických osob na 29,4% zvýšení počtu obchodních společností na 47,7%, naopak se snížil podíl družstev na 22%. Dále docházelo ke zvýšení podílu vlastní půdy na celkové výměře z.p. obhospodařované a pokles výměry z.p. připadající na jeden podnik. Podle údajů z registru zemědělství tento vývoj pokračoval i dále v letech 2008-2009. Podniková struktura českého zemědělství je ale i přes sblížování se s EU odlišná a lze ji srovnávat například se Slovenskem nebo některými novými spolkovými zeměmi Německa.⁴⁵

Podrobné strukturální šetření zemědělství proběhlo naposledy na podzim v roce 2013, které navázalo na celoplošné zemědělské sčítání Agrocensus 2010 a provedená výběrová šetření v letech 2007, 2005 a 2003 včetně celoplošného zjišťování Agrocensus v roce 2000. Cílem těchto šetření bylo zjištění komplexních informací o struktuře a velikosti zemědělských subjektů o jejich výrobní a nevýrobní orientaci a jejich vybavenosti. Zemědělská šetření se provádí ve všech státech EU na základě legislativy EU.

---

⁴⁵ BAŠEK, Václav. *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie*, 2010.

Zemědělským subjektem se rozumí technickohospodářská jednotka podléhající jednotnému řízení a provádějící činnosti podle CZ-NACE neboli Klasifikace ekonomických činností, a to jako svou primární nebo sekundární činnost, které jsou v klasifikaci přesně definovány.

4.1.1.1 Klasifikace ekonomické velikosti podniku

Evropský klasifikační systém člení zemědělské podniky do 14 tříd dle ekonomické velikosti. Klasifikační systém je od svého vzniku založen na koeficientech standardního příspěvku na úhradu, který vyjadřoval průměrnou hodnotu jednotky produkce jednotlivých odvětví živočišné a rostlinné výroby po odečtení přímých nákladů. V důsledku změn Společné zemědělské politiky byla později vyvinuta nová kategorie a to tzv. standardní produkce, která vstoupila v platnost účetním rokem 2010. Od tohoto roku tedy existuje nově 14 klasifikačních tříd (10 tříd před r. 2010), ekonomická velikost je posuzována od r. 2010 v eurech a nikoli v dříve užívaných ekonomických velikostních jednotkách. Ukazatel standardní produkce, který je využíván od roku 2010 vyjadřuje průměrnou finanční hodnotu hrubé produkce jednotlivých odvětví živočišné a rostlinné výroby. Koeficienty standardní produkce jsou kalkulovány za ekonomicky významné plodiny a kategorie hospodářských zvířat. Hodnotu standardní produkce získáme součinem jednotky produkce a ceny zemědělských výrobců, do výpočtu nezahrnujeme daň z přidané hodnoty a přímé platby. Hodnotu koeficientů pak vypočteme jako aritmetický průměr za sledované období 5 po sobě jdoucích kalendářních roků.

Ekonomická velikost podniku je vyjadřována v eurech a představuje celkovou hodnotu standardní produkce, která je sumou hodnot za jednotlivé zemědělské produkty.⁴⁶

---

⁴⁶ Strukturální šetření v zemědělství - analytické vyhodnocení - 2013, Český statistický úřad, <http://www.czso.cz>

Přehled tříd ekonomické velikosti včetně uvedených prahových hodnot uvádí tabulka níže.

Tabulka č. 1 Přehled tříd ekonomické velikosti podniku

Třída ekonomické velikosti	Prahové hodnoty celkové standardní produkce v EUR	Přepočet prahových hodnoty celkové standardní produkce v EUR na tis. Kč ¹⁾
I	méně než 2 000 EUR	méně než 52 tis. Kč
II	nejméně 2 000, méně než 4 000 EUR	nejméně 52 tis. Kč, méně než 104 tis. Kč
III	nejméně 4 000, méně než 8 000 EUR	nejméně 104 tis. Kč, méně než 208 tis. Kč
IV	nejméně 8 000, méně než 15 000 EUR	nejméně 208 tis. Kč, méně než 390 tis. Kč
V	nejméně 15 000, méně než 25 000 EUR	nejméně 390 tis. Kč, méně než 650 tis. Kč
VI	nejméně 25 000, méně než 50 000 EUR	nejméně 650 tis. Kč, méně než 1 299 tis. Kč
VII	nejméně 50 000, méně než 100 000 EUR	nejméně 1 299 tis. Kč, méně než 2 598 tis. Kč
VIII	nejméně 100 000, méně než 250 000 EUR	nejméně 2 598 tis. Kč, méně než 6 495 tis. Kč
IX	nejméně 250 000, méně než 500 000 EUR	nejméně 6 495 tis. Kč, méně než 12 990 tis. Kč
X	nejméně 500 000, méně než 750 000 EUR	nejméně 12 990 tis. Kč, méně než 19 485 tis. Kč
XI	nejméně 750 000, méně než 1 000 000 EUR	nejméně 19 485 tis. Kč, méně než 25 980 tis. Kč
XII	nejméně 1 000 000, méně než 1 500 000 EUR	nejméně 25 980 tis. Kč, méně než 38 970 tis. Kč
XIII	nejméně 1 500 000, méně než 3 000 000 EUR	nejméně 38 970 tis. Kč, méně než 77 940 tis. Kč
XIV	nejméně 3 000 000 EUR	nejméně 77 940 tis. Kč

¹⁾ Přepočet podle průměrného směnného kurzu roku 2013: 25,980 Kč/EUR

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství - analytické vyhodnocení - 2013, Český statistický úřad, <http://www.czso.cz>

Jednotlivé zemědělské subjekty jsou kromě 14 velikostních tříd zahrnuty do 3 základních tříd (dříve do 4) a to na podniky malé velikosti, podniky střední velikosti a velké podniky.

Největší skupinu tvoří v rámci klasifikace v ČR malé podniky, které představují podíl ve výši 62% ze všech zemědělských podniků na území ČR, za nimi jsou podniky střední velikosti, které tvoří podíl 31% ze všech zemědělských podniků. Poslední nejméně zastoupenou třídou jsou velké podniky, jejichž podíl je pouze 7%, ale přesto vytvářejí podstatnou část zemědělské produkce, obhospodařují více než 65% z.p. a na celkovém počtu chovaných hospodářských zvířat se podílí z 78%. Přesto že malých podniků je z hlediska zemědělské struktury nejvíce, efekt je opačný než u podniků velkých. Malé podniky totiž obhospodařují jen 5% z.p. a na chovu hosp. zvířat se podíl také pouze ze 4%. Struktura

zemědělských podniků dle klasifikace a její aplikace na Českou republiku je uvedena v tabulce níže.⁴⁷

Tabulka č. 2: Struktura podniků podle ekonomické velikosti k poslednímu šetření v r. 2013

Třída ekonomické velikosti	Zemědělské subjekty celkem		Subjekty fyzických osob		Subjekty právnických osob	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%
I	1 565	6,0	1 563	6,7	2	0,07
II	2 513	9,6	2 505	10,8	8	0,28
III	4 625	17,7	4 572	19,6	53	1,82
IV	4 521	17,3	4 442	19,1	79	2,72
V	3 013	11,5	2 917	12,5	95	3,29
Malá (I.-V.)	16 237	62,0	16 000	68,7	237	8,18
VI	2 873	11,0	2 749	11,8	123	4,26
VII	2 426	9,3	2 246	9,6	180	6,21
VIII	1 987	7,6	1 582	6,8	405	13,98
IX	851	3,3	461	2,0	390	13,46
Střední (VI.-IX.)	8 137	31,1	7 038	30,2	1 098	37,91
X	411	1,6	138	0,6	273	9,42
XI	269	1,0	50	0,2	219	7,57
XII	367	1,4	38	0,2	329	11,35
XIII	459	1,8	18	0,1	441	15,22
XIV	302	1,2	2	0,0	300	10,35
Velká (X.-XIV.)	1 808	6,9	246	1,1	1 562	53,91
Celkem*	26 182	100,0	23 284	100,0	2 898	100,00

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství - analytické vyhodnocení - 2013, Český statistický úřad, <http://www.czso.cz>

4.1.1.2 Klasifikace výrobního zaměření podniku

Výrobní zaměření podniku je stanovováno na základě podílu rostlinné a živočišné výroby na celkové standardní produkci. Zemědělské podniky jsou zařazovány do skupin dle přesně definovaného algoritmu, který je vymezen podílem odvětví na celkové hodnotě standardní produkce podniku.⁴⁸ Následující tabulka zobrazuje obecné typy výrobního zaměření dle FADN ČR, pod kterými se dále člení dle klasifikačního systému EU 90 skupin hlavních typů výrobního zaměření a 900 speciálních typů výrobního zaměření.

⁴⁷ <https://www.czso.cz/csu/czso/strukturalni-setreni-v-zemedelstvi-analyticke-vyhodnoceni-2013>

⁴⁸ <http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/METODIKY TYPOLOGIE.htm>

Tabulka č. 3: Obecné typy výrobních zaměření v ČR dle FADN

Obecný typ výrobního zaměření
1. Polní výroba
2. Zahradnictví
3. Trvalé kultury
4. Chov zvířat zkrmujičích objemnou pící
5. Chov zvířat krmných jadrným krmivem
6. Smíšená rostlinná výroba
7. Smíšená živočišná výroba
8. Smíšená rostlinná a živočišná výroba
9. Neklasifikované podniky

Zdroj: Metodika FADN, [on-line], 2017

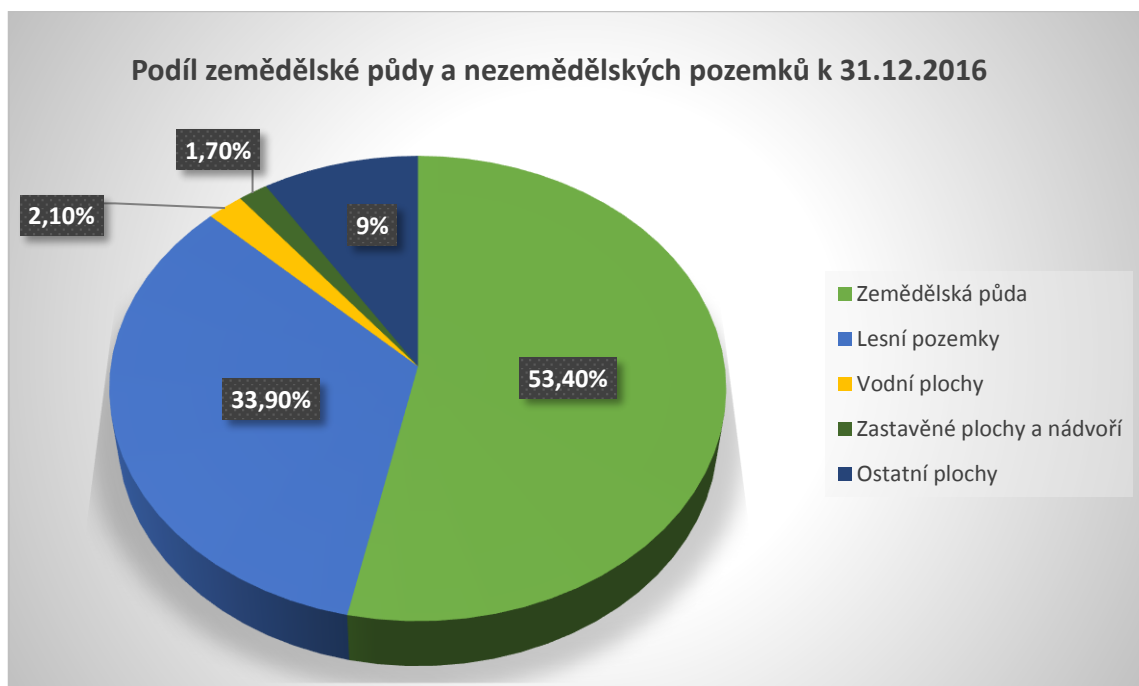
Rozhodující postavení mají podniky zaměřené na chov zvířat zkrmujičích objemnou pící, které mají cca 34% procentní zastoupení na celkovém počtu podniků ČR, podniky zaměřující se na polní výrobu s 31% zastoupením a dále z 20% podniky smíšené výroby. Tyto podniky hospodaří na téměř 98% půdního fondu ČR.

4.1.2 Zemědělská půda a její užití

Půda je jedním z nejvýznamnějších výrobních faktorů zemědělství, k zemědělským účelům je využívána více než polovina území ČR, k 31. 12. 2016 dle katastru nemovitostí představuje zemědělská půda 53,4% z celkové rozlohy státu tedy přesněji 4 211,9 tis. ha, přičemž rozloha ČR je 7,9 mil ha. Půda připadající na jednoho obyvatele představuje ke konci roku 2016 celkem 0,4 ha zemědělské půdy na obyvatele a 0,28 ha orné půdy na obyvatele. Na lesní pozemky pak připadá 33,9%, na vodní plochy 2,1%, na zastavěné plochy a nádvoří 1,7% a na ostatní plochy připadá 9% z celkové rozlohy země.⁴⁹

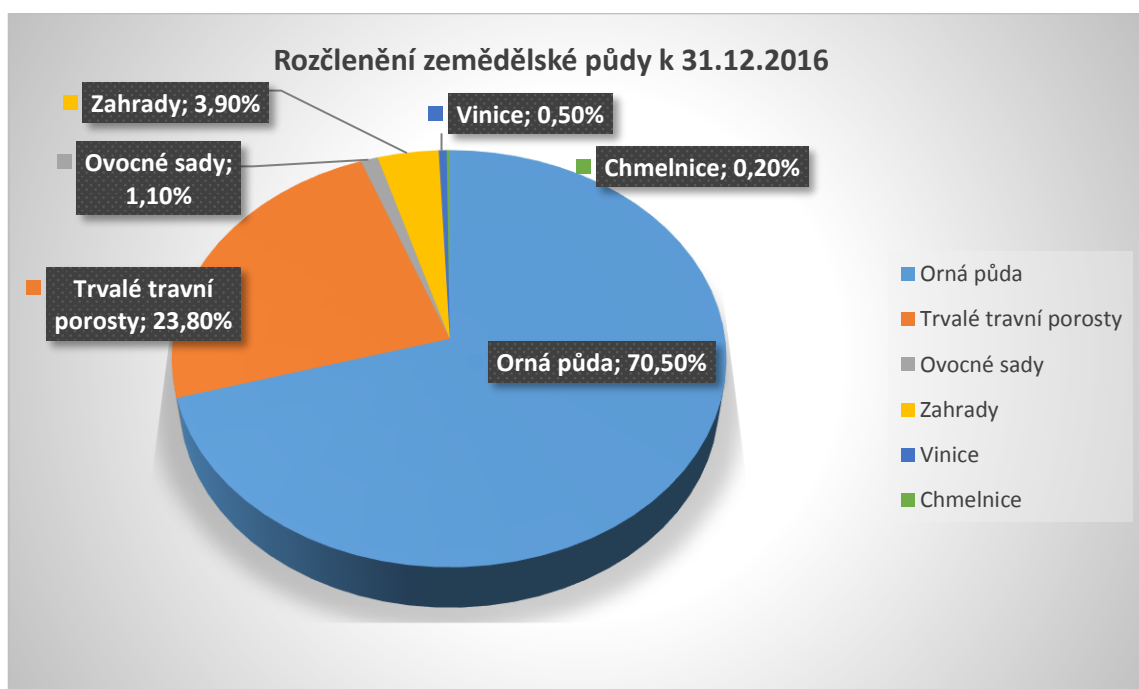
⁴⁹ *Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR* [online]. Český statistický úřad, 2014 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534368/320258a.pdf/e3976fc8-3a2f-4974-abe8-fa490b187bd7?version=1.0>

Graf č. 2: Podíl zemědělské půdy a nezemědělský pozemků k 31. 12. 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého zeměměřičského a katastrálního úřadu, [on-line], 2017

Graf č. 3: Rozčlenění zemědělské půdy k 31. 12. 2016

Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého zeměměřičského a katastrálního úřadu, [on-line], 2017

Dle situační a výhledové zprávy Ministerstva zemědělství z roku 2015 dochází v časovém horizontu let 2000 -2015 k úbytku orné půdy, zemědělské půdy, sadů a chmelnic, naopak k výraznému nárůstu dochází u zastavěných ploch, ostatních ploch, vinic, zahrad, lesních pozemků a trvalých travních porostů.

4.1.2.1 Vlastnická struktura půdy

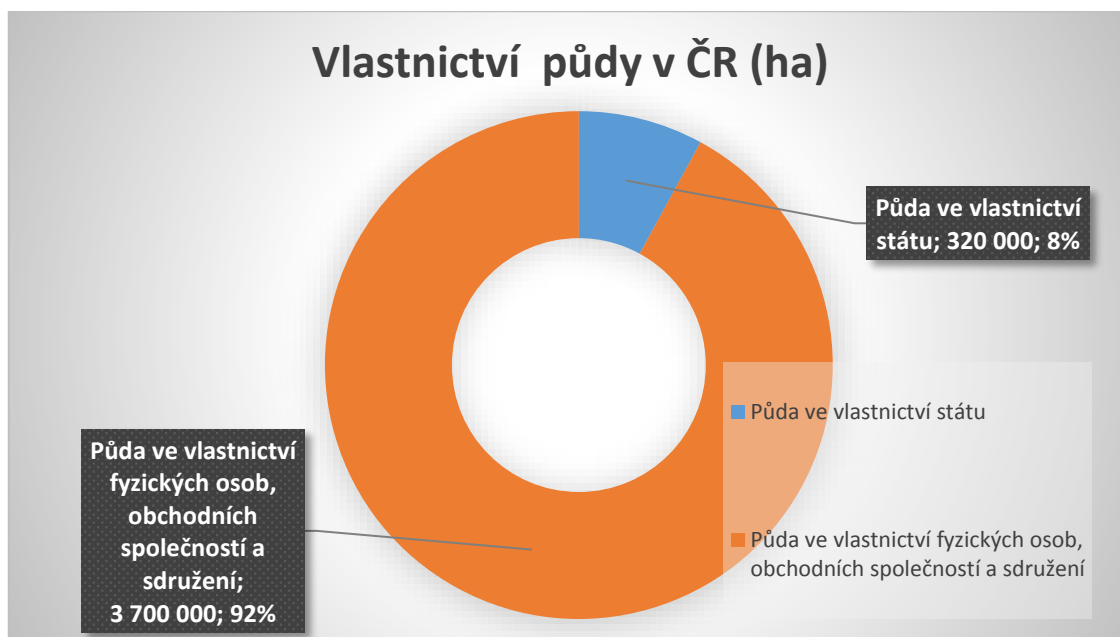
Trh se zemědělskou půdou na území ČR byl po vstupu do EU ovlivňován hned několika faktory. Prvním faktorem je privatizace státní půdy a restituce, která probíhala za znevýhodněných podmínek nákupu půdy z pozemkového fondu ČR, v dnešní době má ovšem velmi silně slábnoucí charakter. Druhým faktorem byla podpora nákupu soukromé zemědělské půdy prostřednictvím PLGRF, který trval do r. 2012. Mezi postupně zesilující faktory patří zvýšení podpor zemědělství vázaných na půdu a částečná liberalizace trhu tj. především podmínky nákupu půdy občany ze zahraničí.⁵⁰

Ve vlastnické struktuře půdy docházelo k výrazným změnám zejména v období let 2000-2012, kdy došlo k privatizaci přibližně 90% státní zemědělské půdy. Po vstupu do EU docházelo ke zvyšování zájmu o půdu, a to především příznivým vlivem PLGRF, který se snažil podporovat poptávku, a poskytováním dotací dosáhl snížení tržní ceny půdy včetně větší dostupnosti úvěrů na nákup půdy. I když postupně dochází ke snižování pronajaté půdy, je české zemědělství vzhledem k ostatním zemím EU stále zemí s vysokým podílem najímané půdy. Od zbytku zemí EU je české zemědělství také odlišné „roztříštěností“ zemědělské půdy, dnes má téměř 1/3 občanů ve vlastnictví nějaký díl půdy a nejčastěji se jedná o výměry do 10 ha.

---

⁵⁰ BAŠEK, Václav. *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie*, 2010.

Tabulka č. 4: Vlastnictví půdy v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dat Českého zeměměřičského a katastrálního úřadu, [on-line], 2017

4.1.3 Faktor práce

Produktivitu práce celé ekonomiky můžeme obecně vyjádřit jako poměr celkového výkonu v podobě HDP k celkovému počtu odpracovaných hodin, u jednotlivých odvětví pak používáme hrubou přidanou hodnotu namísto HDP.

Produktivita práce zejména v primárním sektoru tj. v zemědělství, lesnictví a rybnářství, který je vysoce náročný na práci, výrazně zaostává za produktivitou práce celé ekonomiky již od roku 1995. Až do roku 2011 se odvětví primárního sektoru umísťovalo na 6. nejhorším místě. Zlom nastal až v letech 2012 a 2013, kdy odvětví zemědělství dokázalo za jednu hodinu práce vytvořit více než v osmi ostatních odvětvích. V reálném vyjádření produktivity práce, které není zkreslené cenovými změnami, se produktivita práce od r. 1995 do r. 2013 zvýšila o 31,6%. Ačkoli celková produktivita práce za celou ekonomiku v současnosti stagnuje, tak se za stejné období jako v primárním sektoru zvýšila o necelé 2/3.⁵¹

⁵¹ *Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR* [online]. Český statistický úřad, 2014 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534368/320258a.pdf/e3976fc8-3a2f-4974-abe8-fa490b187bd7?version=1.0>

Vyšší produktivitu práce v porovnání s ekonomikou jako celku dokázala vytvořit dle dostupných dat ČSÚ odvětví zpracovatelského průmyslu, odvětví maloobchodu a velkoobchodu a odvětví informačních a komunikačních činností

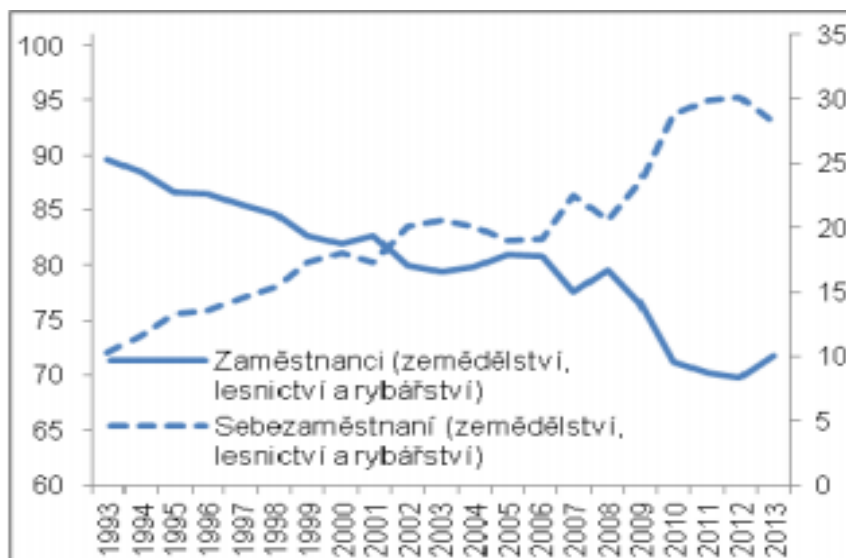
4.1.3.1 Struktura zaměstnanosti a mezd v zemědělství

Z dostupných dat a analýz ČSÚ vyplývá klesající trend v oblasti zaměstnanosti v primárním sektoru. Hodnoty z roku 1993 ukazují, že v primárním sektoru bylo zaměstnáno 7,4 % všech pracujících, v roce 2015 je to už jen 2,9 % všech pracujících. Nejvíce zaměstnaných a růst zaměstnanosti je zaznamenáván v terciálním sektoru kde byl podíl zaměstnaných v roce 1993 celkem 49,8%, k roku 2015 je tento podíl 59%. Zaměstnanost v primárním sektoru se dlouhodobě snižuje a s ním také hrubá přidaná hodnota odvětví. Zejména odvětví primárního sektoru pak zaznamenává největší nárůst sebezaměstnaných od r. 1993 do současnosti, a to zhruba o 18 procent tj. na 28%. Posilování podílu sebezaměstnaných ovlivňovala silně i šedá ekonomika pod známým pojmem švarc systém, na což poukazuje níže uvedený graf.⁵²

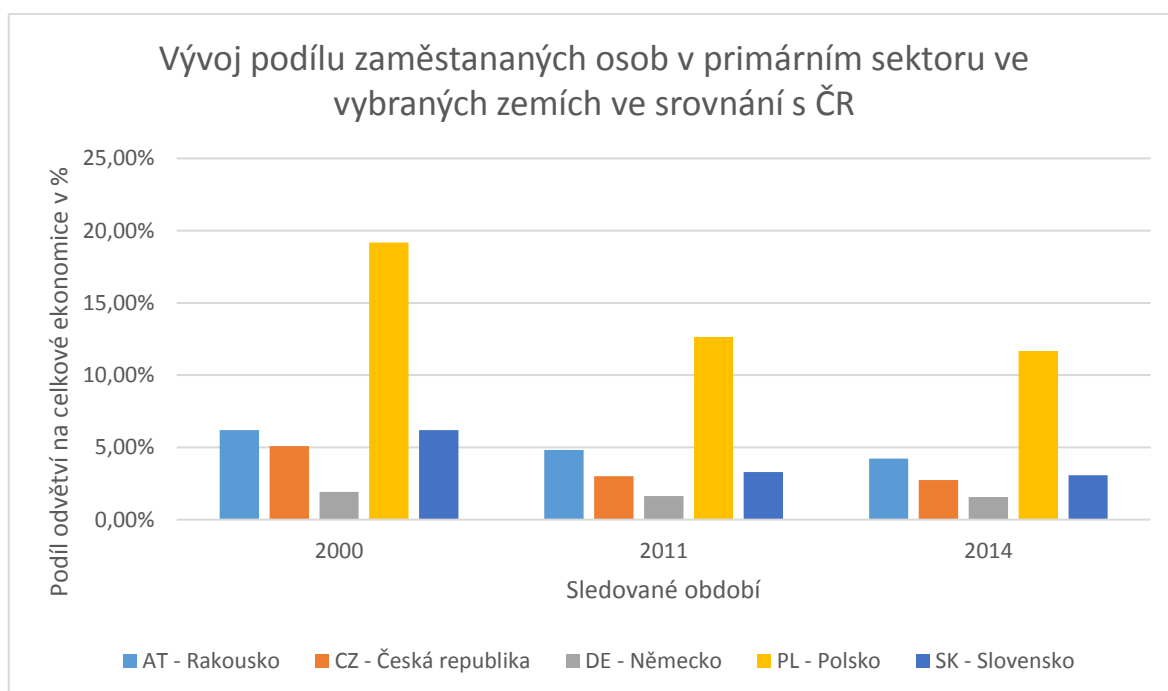
⁵² *Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR* [online]. Český statistický úřad, 2014 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534368/320258a.pdf/e3976fc8-3a2f-4974-abe8-fa490b187bd7?version=1.0>

Graf č. 4: Podíl zaměstnanců a sebezaměstnaných na celkovém počtu zaměstnaných osob

Zdroj: ČSÚ, Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR, [on-line], 2017

Graf č. 5: Vývoj podílu zaměstnaných osob v primárním sektoru ve vybraných zemích ve srovnání s ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSU

Primární sektor a zejména pak samotné zemědělství patří k dlouhodobě nejhůře placeným odvětvím v celé ekonomice a v každém roce pobírají zaměstnanci v úhrnu méně než za celou ekonomiku. Trend nízkých mezd v rámci národního hospodářství zaostává v odvětví zemědělství i po vstupu do EU. Průměrná mzda v zemědělství v roce 2015

dosahovala částky 21 469 Kč, což je o 19% menší než je průměrná mzda v úhrnu za celou ekonomiku v r. 2015. Vývoj hrubé mzdy v zemědělství má rostoucí trend a v rámci ostatních odvětví v národním hospodářství nejsou mzdy v primárním sektoru nejnižší.⁵³

4.1.4 Kapitálové zdroje

Po vstupu ČR do Evropské unie lze finanční zdroje rozdělit na dvě základní skupiny a to na evropské dotační programy, které jsou částečně financovány ze státního rozpočtu a národní dotační programy, které jsou plně hrazeny ze státního rozpočtu. Obě skupiny finančních zdrojů administruje a zároveň vyplácí Státní zemědělský a intervenční fond.⁵⁴

4.1.4.1 Evropské dotační programy

a) Program rozvoje venkova (PRV)

- V rámci politiky rozvoje venkova si členské státy mohou vypracovat program pro rozvoj venkova na základě potřeb svých území, při vytváření tohoto programu ale musí vycházet ze základních priorit EU. Nyní je aktuální program rozvoje venkova na období let 2014 – 2020. Politika rozvoje venkova je financována z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova a na období let je vyhrazeno celkem 100 miliard EUR.⁵⁵

b) Operační program Rybářství (OPR)

- Aktuálně je schválen program pro období let 2014-2020, jež se zaměřuje na udržitelnou a konkurenceschopnou akvakulturu založenou na inovacích a konkurenceschopnosti včetně účinnějšího využití zdrojů, dále také rozvoj chovu ryb

---

⁵³ *Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR* [online]. Český statistický úřad, 2014 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534368/320258a.pdf/e3976fc8-3a2f-4974-abe8-fa490b187bd7?version=1.0>

⁵⁴ *EAGRI: DOTACE* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/>

⁵⁵ *Rozvoj venkova 2014–2020: Agriculture and rural development. European Commission* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_cs

v ČR a zajištění rovnoměrných dodávek sladkovodních ryb během roku na domácím trhu včetně rozvoje mimoprodukčních funkcí rybníků⁵⁶.

4.1.4.2 Přímé platby v rámci společné zemědělské politiky EU

Pro období let 2015-2020 probíhá dle pravidel Společné zemědělské politiky EU, které jsou zaměřeny zpravidla na šetrný přístup k životnímu prostředí prostřednictvím tzv. programu Greening, podpor pro mladé zemědělce pro generační obměnu na venkově, dále na podporu odvětví nebo jednotlivých regionů, které trpí obtížemi z uznatelných hledisek.⁵⁷

„Hlavními podmínkami pro získání dotací je, aby byl žadatel v postavení zemědělského podnikatele, aby obhospodařoval zemědělskou půdu a byl aktivním zemědělcem na své půdě, která je na něj evidována v registru zemědělské půdy LPIS podle uživatelských vztahů.“⁵⁸

a) Jednotná platba na plochu – SAPS platby

- Tato dotace slouží pro podporu zemědělců, kteří obhospodařují alespoň jeden ha zemědělské půdy s kulturou oprávněnou pro dotace. Jedná se o významnou složku přímých plateb, které jsou poskytovány z rozpočtu EU, a představuje zhruba 55% částky určené pro přímé platby.

b) Podpora pro mladé zemědělce

- Jedná se o dotace, které jsou poskytovány začínajícím zemědělcům a to PO i FO. Dotace jsou vypláceny formou příplatku k platbám SAPS.

c) Greening

- Cílem poskytování této dotace je podpora zemědělských postupů se zaměřením na klima a životní prostředí. Podpora je opět vyplácena formou příplatku k platbě SAPS.

---

⁵⁶ *Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR* [online]. Český statistický úřad, 2014 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534368/320258a.pdf/e3976fc8-3a2f-4974-abe8-fa490b187bd7?version=1.0>

⁵⁷ *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs>

⁵⁸ *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs>

d) Dobrovolná podpora vázaná na produkci

- Představuje dotaci na rostlinnou nebo živočišnou produkci, kdy je cílem opatření podpora pěstování dané plodiny nebo podporu chovatelů daného druhu.

e) Přejídné vnitrostátní podpory

- Jedná se o doplňkové platby k platbám SAPS a jsou plně hrazeny z rozpočtu ČR.⁵⁹

4.1.4.3 Národní kapitálové zdroje

„Především pomocí národních dotací podporuje Česká republika pomocí cílených programů celou řadu podnikových aktivit. Těmito dotačními programy přispívá k udržování výrobního potencialu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovského prostoru“⁶⁰

Administraci žádostí o dotace je Ministerstvem zemědělství pověřen SZIF, který se řídí zásadami stanovenými pro poskytování dotací pro příslušný rok. SZIF je také pověřen k administraci řešení mimořádných událostí a ke statistickému zjišťování dat.⁶¹

4.2 HDP České republiky v letech 1993-2015

Po transformačním procesu a odbourání centrálně řízené ekonomiky s vysokou mírou monopolizace v r. 1989 se česká ekonomika proměnila na vyspělou tržní ekonomiku. Vznikem ČR v r. 1993 nastaly další fáze hospodářské reformy a došlo také k oživení národního hospodářství. K hlavním změnám došlo v sektorové a odvětvové struktuře národního hospodářství, které ovlivňují makroekonomické indikátory. Zejména se jedná o pokles sekundárního sektoru a nárůst podílu terciálního sektoru.

V této kapitole praktické části se budeme zabývat sledováním makroekonomické veličiny HDP v letech 1993-2015 počítané výdajovou metodou, jehož složky jsou utříděny v tabulkách níže. HDP je sledováno ve stálých cenách r. 2010, které představují přepočet běžných cen dle výchozího roku a v běžných cenách aktuálního roku. Běžné ceny ale nejsou vhodné pro sledování dat v časových řadách a proto jsou uvedeny pouze pro

---

⁵⁹ *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs>

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Tamtéž

srovnání. Pomocí běžných cen lze například lépe posoudit vývoj odvětví a cenový vývoj. Jednotlivé úseky z časové řady v letech 1993-2015 jsou rozděleny do sledovaných období vždy za 3-5 po sobě jdoucích období, kde jsou také komentovány.

Hrubý domácí produkt sledovaný níže v tabulce ve stálých cenách má kromě let 1997, 2009 a 2012 rostoucí trend, což zobrazuje bazický index HDP, který vychází z roku 1993. Zaznamenaný pokles v roce 1997 a 1998 je důsledkem hospodářské recese, která probíhala od r. 1997 do poloviny r. 1999. V této době byl zaznamenán nárůst nezaměstnanosti, snížení tvorby hrubého kapitálu, snížení investic a naopak zvyšující se čistý export. Důsledkem poklesu v roce 1997 byla také rostoucí domácí poptávka, která předstihovala tempo růstu HDP. S poklesem HDP je spojováno přehřátí ekonomiky v r. 1995, kdy ne jen že rychle rostla poptávka, ale i mzdy, investice, úvěry. Nabídka se rostoucí poptávce v r. 1995 z důvodů nevyzrálosti nedokázala přizpůsobit, a tak došlo ke vzniku vnější nerovnováhy. Česká ekonomika se v roce 1997 snažila o proces stabilizace pomocí stabilizačních balíčků, jednak byla provedena mikroekonomická opatření a makroekonomická opatření, která obsahovala například zmrazení mezd, výdajové škrty a, cílování inflace od r. 1998 a zlepšení právního a institucionálního prostředí.

K nárůstu a expanzi české ekonomiky začíná po recesi v r. 1997 docházet již v r. 1999, kdy dochází ke zvýšení spotřeby domácností a i podíl čistého exportu. HDP meziročně rostlo až do r. 2009, právě v tomto roce byl zataven meziroční růst a naopak vznikl meziroční pokles, jehož důsledkem byla světová hospodářská krize. K vyrovnání předkrizového období, kterým rozumíme rok 2008, docházelo dalších 5 let po krizi v r. 2009, tzn., že k vyrovnání HDP došlo až v r. 2014, kdy teprve lze říci, že je ekonomika téměř stabilizovaná. K poklesu HDP r. 2012 přispělo snížení tvorby hrubého kapitálu, snížení spotřeby domácností a vládních výdajů. Velmi příznivý vývoj HDP a rostoucí tendenci vykazují následující roky 2014, 2015 a i v tabulce nezahrnutý údaj z r. 2016.⁶²

---

⁶² Databáze národních účtů: Národní účty. *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>

Tabulka č. 5: HDP ČR v letech 1993-2015 ve stálých cenách r. 2010 v mld. Kč

	HDP ve stálých cenách r. 2010 (v mld. Kč)	Bazický index HDP (1993 - 100%)	Spotřeba domácn.	Podíl C na HDP	Vládní výdaje	Podíl G na HDP	Tvorba hrubého kapitálu	Podíl I na HDP	Saldo vývozu a dovozu	Podíl NX na HDP
1993	2 435	100%	1 163	48%	618	25%	526	22%	100	9%
1994	2 494	102%	1 200	48%	643	26%	615	25%	35	3%
1995	2 648	109%	1 266	48%	634	24%	733	28%	12	1%
1996	2 761	113%	1 360	49%	635	23%	835	30%	-52	-4%
1997	2 742	113%	1 398	51%	655	24%	762	28%	-43	-3%
1998	2 734	112%	1 389	51%	639	23%	740	27%	-12	-1%
1999	2 773	114%	1 431	52%	658	24%	720	26%	-8	-1%
2000	2 892	119%	1 454	50%	654	23%	806	28%	-7	0%
2001	2 980	122%	1 497	50%	676	23%	858	29%	-26	-2%
2002	3 030	124%	1 541	51%	731	24%	873	29%	-72	-5%
2003	3 139	129%	1 615	51%	775	25%	873	28%	-75	-5%
2004	3 294	135%	1 669	51%	763	23%	937	28%	-50	-3%
2005	3 506	144%	1 721	49%	768	22%	985	28%	31	2%
2006	3 747	154%	1 784	48%	771	21%	1 085	29%	88	5%
2007	3 954	162%	1 858	47%	774	20%	1 241	31%	60	3%
2008	4 062	167%	1 913	47%	783	19%	1 256	31%	87	5%
2009	3 865	159%	1 900	49%	807	21%	1 029	27%	108	6%
2010	3 954	162%	1 920	49%	810	20%	1 074	27%	123	6%
2011	4 033	166%	1 926	48%	792	20%	1 094	27%	195	10%
2012	4 001	164%	1 901	48%	776	19%	1 051	26%	247	13%
2013	3 981	163%	1 910	48%	796	20%	997	25%	250	13%
2014	4 089	168%	1 944	48%	804	20%	1 083	26%	234	12%
2015	4 275	176%	2 004	47%	820	19%	1 191	28%	236	12%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Nejvýznamnější položkou HDP při výpočtu výdajovou metodou je spotřeba domácností, jejíž podíl na HDP tvoří za celé sledované období 50%. Za největší položky podílející se na tvorbě výdajů domácností jsou dle Českého statistického úřadu výdaje na bydlení, potraviny a nealkoholické nápoje, které tvoří 40% z celkového rozpočtu domácností. Strukturu výdajů domácností sleduje od r. 1956 šetření ČSÚ a to konkrétně Statistika národních účtů.

Další větší položkou podílející se necelými 30% na HDP je také tvorba hrubého fixního kapitálu, která představuje důležitý faktor ekonomického růstu. Hrubý fixní kapitál dle ČSÚ zahrnuje zejména obydlí, ostatní budovy a stavby, stroje a zařízení, dopravní prostředky, zbraně, pěstované biologické zdroje, výzkum, vývoj a software. Od r. 2008, kdy byl jejich podíl na HDP 31%, byl zaznamenáván pokles a to až do r. 2014 kdy se podíl na

tvorbě HDP z 26%. Český statistický úřad eviduje i sektorové členění tvorby hrubého fixního kapitálu a to podle toho, kdo se něm podílí. Největší podíl na THFK mají dlouhodobě nefinanční podniky z více jak 60%, dále vládní instituce a domácnosti dohromady z 30%, přičemž na každý subjekt připadá 15% a zbytek tvoří finanční a neziskové instituce. Ve srovnání se zeměmi Evropské unie má dle dostupných dat Českého statistického úřadu ČR velmi vysokou míru investic, což je zapříčiněno investicemi do strojního zařízení v průmyslové výrobě a infrastruktury, které rozšiřují produktivní kapacity.

Vládní výdaje nebo také výdaje na celkovou konečnou spotřebu vlády se dlouhodobě podílí na HDP z 20%, obsahují dvě hlavní položky a to výdaje na individuální a na kolektivní spotřebu, stejně jako příjmy jsou hlavní položkou státního rozpočtu a jejich velikost určuje, zda bude rozpočet státu přebytkový nebo schodkový. V ČR převažoval dlouhodobě schodkový rozpočet, kdy výdaje převyšovaly příjmy a to v letech 1996-2015, přebytek je evidován až v za hospodaření v r. 2016.

Na HDP se dále podílí saldo zahraničního obchodu neboli čistý export, který je rozdílem mezi importem a exportem. Saldo zahraničního obchodu, které po vzniku ČR klesalo a vykazovalo záporné hodnoty, začalo počínaje r. 2004 nabývat kladných hodnot s trendem růstu. Tento vývoj po roce 2004 můžeme přisuzovat vstupu ČR do Evropské unie. Čistý export tedy kladně přispívá k růstu HDP.

V níže uvedené informativní tabulce je uveden nominální HDP, který poskytuje informace ve skutečných cenách daného roku, uvedená tabulka tedy není očištěna o inflaci a proto je pro srovnávání HDP v čase nevhodná, nelze srovnávat fyzický objem produktu v daném období.

Meziroční růst je dle tabulky níže zastaven až v r. 2009, kdy nastala světová hospodářská krize. Podíl výdajů domácností na HDP vykazuje nižší hodnoty než ve výše uvedené tabulce HDP ve stálých cenách.

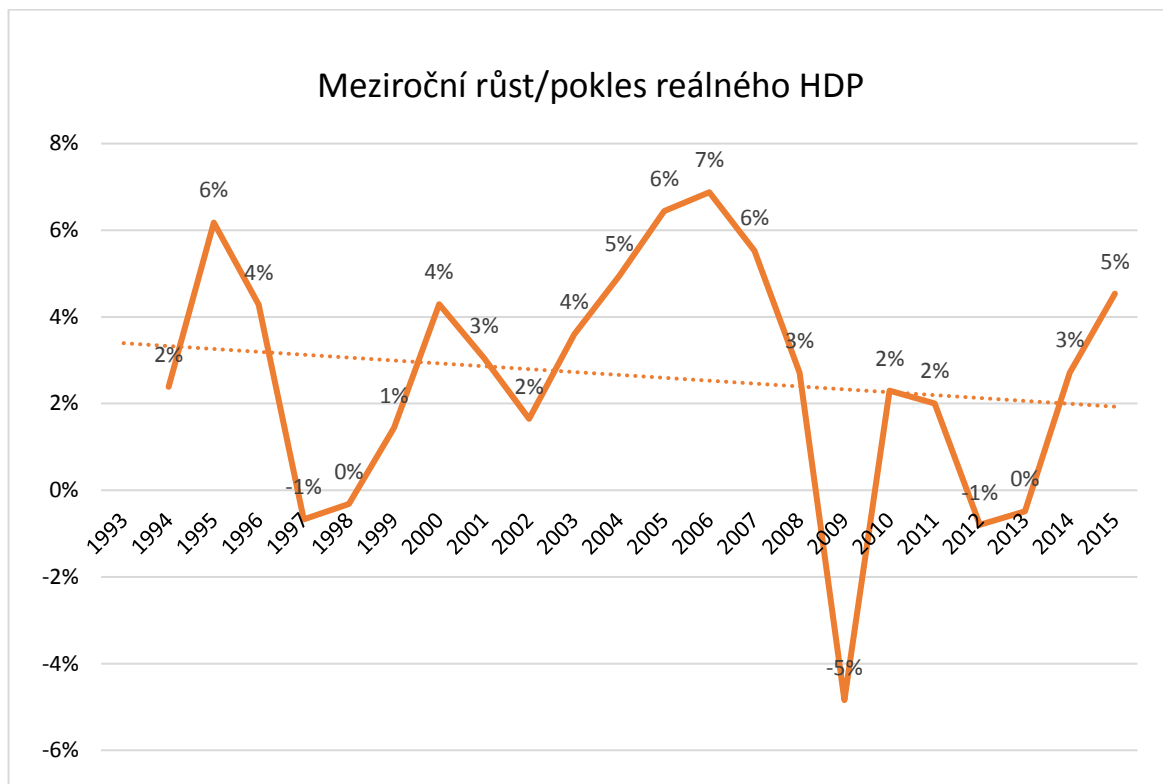
Tabulka č. 6: HDP ČR v letech 1993-2015 v běžných cenách mld. Kč

	HDP v běžných cenách (v mld. Kč)	Bazický index HDP (1993 - 100%)	Spotřeba domácn.	Podíl C na HDP	Vládní výdaje	Podíl G na HDP	Tvorba hrubého kapitálu	Podíl I na HDP	Saldo vývozu a dovozu	Podíl NX na HDP
1993	1 196	100%	604	50,47%	243	20%	328	27,46%	16	3%
1994	1 365	114%	674	49,40%	284	21%	415	30,37%	-18	-3%
1995	1 580	132%	770	48,70%	314	20%	535	33,86%	-49	-6%
1996	1 813	152%	892	49,21%	349	19%	647	35,69%	-88	-10%
1997	1 953	163%	997	51,06%	390	20%	632	32,37%	-81	-8%
1998	2 143	179%	1 075	50,18%	407	19%	650	30,35%	-6	-1%
1999	2 237	187%	1 133	50,64%	445	20%	654	29,23%	-9	-1%
2000	2 373	198%	1 191	50,20%	462	19%	747	31,50%	-44	-4%
2001	2 563	214%	1 270	49,56%	500	19%	810	31,62%	-32	-3%
2002	2 675	224%	1 325	49,55%	560	21%	808	30,21%	-34	-3%
2003	2 801	234%	1 390	49,64%	612	22%	817	29,17%	-34	-2%
2004	3 058	256%	1 482	48,45%	634	21%	899	29,39%	25	2%
2005	3 258	272%	1 545	47,41%	665	20%	950	29,17%	77	5%
2006	3 507	293%	1 631	46,51%	700	20%	1 056	30,10%	96	6%
2007	3 832	320%	1 749	45,66%	732	19%	1 231	32,13%	94	5%
2008	4 015	336%	1 887	47,00%	766	19%	1 249	31,12%	87	5%
2009	3 922	328%	1 891	48,21%	812	21%	1 040	26,52%	152	8%
2010	3 954	331%	1 920	48,56%	810	20%	1 074	27,17%	123	6%
2011	4 034	337%	1 952	48,39%	813	20%	1 087	26,96%	154	8%
2012	4 060	340%	1 970	48,53%	804	20%	1 063	26,19%	195	10%
2013	4 098	343%	1 997	48,72%	826	20%	1 011	24,67%	236	12%
2014	4 314	361%	2 044	47,39%	849	20%	1 116	25,88%	275	13%
2015	4 555	381%	2 110	46,32%	890	20%	1 246	27,36%	279	13%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Níže vytvořený graf zobrazuje meziroční růst nebo pokles HDP v % a vychází z HDP ve stálých cenách v letech 1993-2015, lze tedy zjistit procentuální změnu oproti předchozímu roku. Významné poklesy jsou zaznamenány v roce 1997, kde je pokles ve výši 5% oproti roku 1996, v roce 2009 je pokles ve výši 8% oproti roku 2008 a v roce 2012 je pokles ve výši 3% oproti roku 2011.

Graf č. 6: Meziroční růst HDP v letech 1993-2015 v %

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.1 Hodnocení HDP v letech 1993-1997

Po vzniku samostatného státu a samostatné české ekonomiky, kdy před rokem 1993 překonal stát transformační recesi a další negativní dopady rozdělení země si v letech 1993-1997 udržela česká ekonomika velmi dobré postavení. Projevem je rychlý růst HDP až do r. 1996, nízká míra inflace i nezaměstnanosti. Teprve v roce 1997 je zaznamenán meziroční pokles o 18,6 mld. Kč, kdy došlo k ochlazení ekonomiky, které bylo způsobené hned několika faktory. Za tyto faktory považujeme zejména měnovou reformu restrikce, pokles tempa růstu v Německu a dalších zemích EU, nominální zhodnocování koruny a rozsáhlé záplavy v druhé polovině r. 1997 na Moravě, které postihly i Polsko, Slovensko a Rakousko.

Tabulka č. 7: HDP ČR v letech 1993 -1997 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč

	1993	1994	1995	1996	1997
Domácnosti	1 162 554	1 200 305	1 266 075	1 359 554	1 398 233
Vládní instituce	618 415	642 685	634 458	635 113	654 857
Neziskové instituce sloužící domácnostem	9 941	16 239	17 087	19 040	19 687
Tvorba hrubého kapitálu	526 388	615 168	733 049	834 764	762 307
Čistý export	100 128	34 646	11 728	-52 490	-42 579
Hrubý domácí produkt	2 435 372	2 493 571	2 647 661	2 761 055	2 742 438

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Nárůst HDP v letech 1993 -1996 byl způsoben především vzestupem poptávky a růstem investic, které byly zapříčiněny zvýšením ochoty bankovních institucí půjčovat peníze na investice a pak také pozitivním očekáváním ekonomických subjektů, které takto uvažovali na základě rychlého postupu reform

Důležitým faktorem, který ovlivnil nárůst HDP, byla rostoucí spotřeba domácností, jejichž preference se přesouvaly na nákupy luxusnějšího a atraktivního zboží sloužícího ke dlouhodobé spotřebě, proto také převažoval import nad exportem.

Níže uvedená tabulka zobrazuje vybrané výdaje domácností tj. 7 největších položek, které domácnosti spotřebovávaly a nejvíce se podílely na celkových výdajích v mld. Kč. Největší položkou jsou výdaje na potraviny, které v letech 1994-1995 klesaly a naopak trvale rostoucí trend je u výdajů na nájemné, které každoročně rostly. Dalšími důležitými položkami, které mají významný podíl na spotřebě domácností, jsou výdaje na alkoholické nápoje a tabák, na energie, bydlení, dopravu, rekreaci, kulturu a sport a stravovací a ubytovací služby.

Výdaje na spotřebu domácností tvoří dlouhodobě kolem 50% z celkového HDP a v letech 1993-1997 vykazují rostoucí tendenci.

Tabulka č. 8: Vybrané výdaje domácností na konečnou spotřebu v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010) v letech 1993 -1997

Název	1993	1994	1995	1996	1997
CELKEM	1162,6	1200,3	1266,1	1359,6	1398,2
Potraviny, nealkoholické nápoje	194,6	190,1	189,4	202,5	208,7
Alkoholické nápoje, tabák	123,7	133,4	144,8	144,4	147,1
Nájemné	255,2	260,3	265,7	269,1	272,4
Bydlení, voda, energie, paliva	184,9	197,0	195,2	195,6	190,1
Doprava	86,4	83,9	90,4	102,0	100,0
Rekreace, kultura a sport	90,3	95,9	113,7	125,1	128,0
Stravovací, ubytovací služby	89,2	97,0	97,8	101,0	102,2

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Vládní výdaje se na HDP ve sledovaném období podílely v průměru z 24%, z toho největšími položkami byly výdaje na individuální spotřebu a to především v oblasti zdraví a vzdělání, z kolektivní spotřeby byly pak největší výdaje vynaloženy na veřejnou správu, obranu a bezpečnost.

Na tvorbě hrubého fixního kapitálu se podílelo zejména odvětví zpracovatelského průmyslu s velmi vysokým růstovým koeficientem, kde se v rámci věcné struktury investovalo především do strojů a zařízení a budov a staveb, naopak výrazně klesající trend byl zaznamenán peněžnictví a pojišťovnictví.

I když má na celkový HDP saldo zahraničního obchodu velice malý vliv, jeho hodnoty uvedené níže v tabulce značí celkový nárůst importu i exportu. V prvních třech letech převažoval export nad importem, ovšem v posledních dvou letech bylo saldo zahraničního obchodu záporné, tedy import zboží a služeb do České republiky byl větší než export do ostatních zemí.

Tabulka č. 9: Čistý export v letech 1993-1997 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč

	1993	1994	1995	1996	1997
Vývoz zboží a služeb	633 912	618 792	713 393	731 232	787 083
Dovoz zboží a služeb	533 784	584 146	701 665	783 722	829 662

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Případ HDP v běžných cenách a jeho položek pro komplexní představu o stavu a tvorbě HDP zobrazuje tabulka níže. Všechny položky vykazují kromě čistého exportu a tvorby hrubého fixního kapitálu, který poklesl v roce 1997 oproti roku 1996, rostoucí trend, který byl nejnápadnější v roce 1995.

Tabulka č. 10: HDP ČR výdajovou metodou v letech 1993-1997 v běžných cenách v mil. Kč

	1993	1994	1995	1996	1997
Domácnosti	603 503	674 214	769 509	891 967	997 383
Vládní instituce	243 004	284 359	313 744	348 998	390 175
Neziskové instituce sloužící domácnostem	5 134	9 233	10 883	13 163	14 748
Tvorba hrubého kapitálu	328 317	414 517	535 092	646 858	632 316
Čistý export	15 853	-17 500	-49 113	-88 364	-81 311
Hrubý domácí produkt	1 195 811	1 364 823	1 580 115	1 812 622	1 953 311

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.2 Hodnocení HDP v letech 1998 – 2002

Pro rok 1998 byly tendence velmi podobné jako v obdobích předchozím. Obrat v hospodářském vývoji je značný zejména pro rok 1999, kdy se na obnovení růstu podílely především rostoucí výdaje domácností na konečnou spotřebu a zahraniční sektor, kdy vývozy rostly rychleji než dovozy. V roce 2000 byla značnou složkou HDP tvorba hrubého fixního kapitálu, kdy měl růst investiční činnosti pozitivní dopad na makroekonomiku.

Snížení růstu investic a pokles dovozu do zahraničí snižoval hospodářský růst v roce 2002 a to včetně rozsáhlých povodní, které zasáhly území českého státu.

Tabulka č. 11: HDP ČR v letech 1998 -2002 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč

	1998	1999	2000	2001	2002
Domácnosti	1 388 509	1 430 967	1 453 745	1 496 994	1 541 002
Vládní instituce	638 900	657 985	654 342	676 230	731 492
Neziskové instituce sloužící domácnostem	20 214	19 023	19 473	17 705	17 969
Tvorba hrubého kapitálu	739 697	719 623	806 098	858 096	873 386
Čistý export	-12 200	-8 407	-6 882	-26 034	-71 532
Hrubý domácí produkt	2 733 771	2 773 084	2 892 164	2 980 419	3 029 505

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Struktura výdajů domácností zůstává oproti předchozímu období nedotčena, ovšem velikost jednotlivých položek roste. Největší položkou zůstává nájemné, které má rostoucí trend a na celkovém reálném HDP se podílí zhruba z 10% a dále potraviny a nealkoholické nápoje, zvyšují se také výdaje na dopravu, rekreaci a kulturu a stravovací a ubytovací služby. Celkové výdaje na spotřebu domácností se podílí na reálném HDP stále kolem 50%.

Tabulka č. 12: Vybrané výdaje domácností na konečnou spotřebu v letech 1998-1999 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010)

Název	1998	1999	2000	2001	2002
CELKEM	1388,5	1431,0	1453,7	1497,0	1541,0
Potraviny, nealkoholické nápoje	214,6	232,0	236,9	237,9	247,8
Alkoholické nápoje, tabák	143,9	151,3	150,0	144,7	148,6
Nájemné	276,1	279,8	287,2	293,8	297,8
Bydlení, voda, energie, paliva	193,1	181,0	174,9	172,4	182,4
Doprava	101,2	104,3	104,5	110,6	111,2
Rekreace, kultura a sport	125,2	130,1	135,5	139,5	143,9
Stravovací, ubytovací služby	96,5	97,9	101,8	106,3	108,8

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Výdaje vládních institucí mají rostoucí trend kromě výkyvu v roce 2000, kdy byl zaznamenán pokles o 3,6 mld. Kč.

Tvorbu hrubého fixního kapitálu opět jako v předchozím období zařadí položky zpracovatelského průmyslu zhruba z 20% a činnosti v oblasti nemovitostí z 10%.

Export i import je ve sledovaném období výrazně rostoucí ale i když se vývoz od r. 1998 snažil dovozu vyrovnávat, přesto v roce 2001 zaznamenal čistý export hluboký propad a saldo zahraničního obchodu bylo více jak -71 mil. Kč.

Tabulka č. 13: Čistý export v letech 1998-2002 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč

	1998	1999	2000	2001	2002
Vývoz zboží a služeb	863 171	908 154	1 042 747	1 141 247	1 151 595
Dovoz zboží a služeb	875 371	916 561	1 049 629	1 167 281	1 223 127

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Níže uvedená tabulka sleduje vývoj nominálního HDP a položek se na něm podílejících ve skutečných cenách daného roku. Veškeré významné výdaje mají rostoucí charakter. Největší nárůst HDP byl zaznamenán v roce 2001, kdy byl nárůst HDP oproti r. 2000 o 9%.

Tabulka č. 14: HDP ČR výdajovou metodou v letech 1998-2002 v běžných cenách v mil. Kč

	1998	1999	2000	2001	2002
Domácnosti	1 075 053	1 132 860	1 191 096	1 270 126	1 325 396
Vládní instituce	407 493	444 846	462 089	499 695	559 769
Neziskové instituce sloužící domácnostem	15 546	15 008	16 016	14 766	15 635
Tvorba hrubého kapitálu	650 324	654 017	747 413	810 301	808 097
Čistý export	-5 829	-9 431	-43 984	-32 209	-34 263
Hrubý domácí produkt	2 142 587	2 237 300	2 372 630	2 562 679	2 674 634

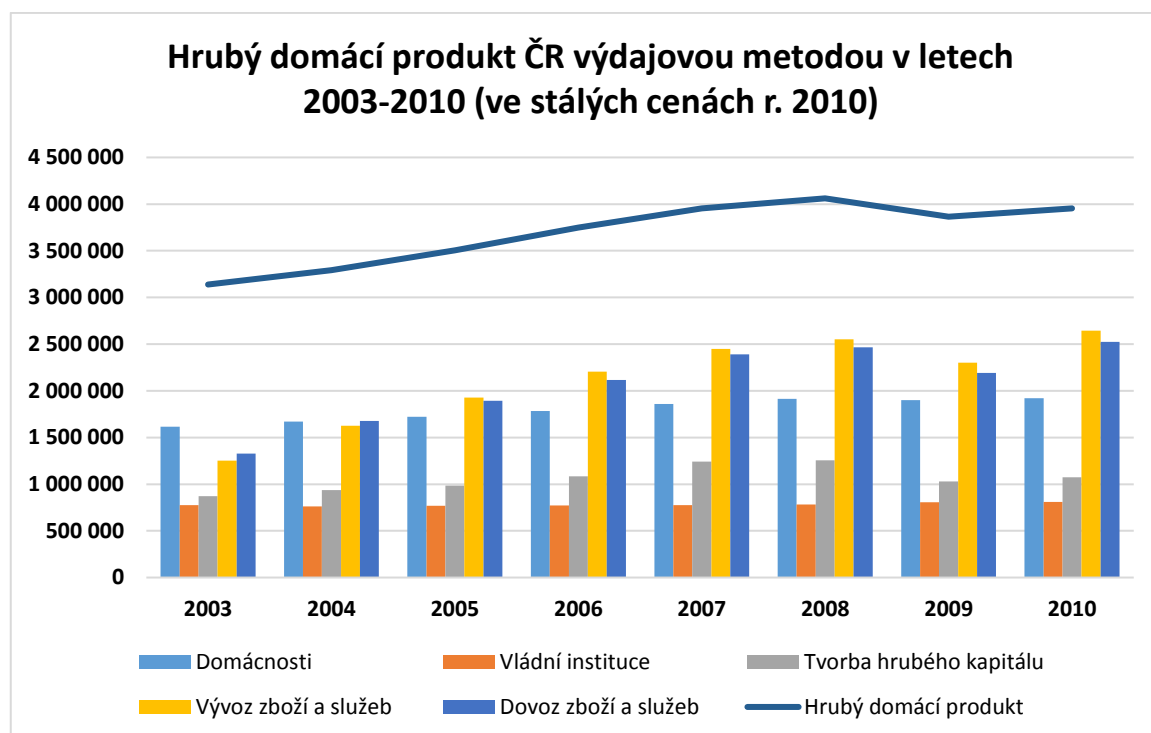
Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.3 Hodnocení HDP v letech 2003-2010

Graf níže vytahuje vývoj HDP a obsahuje složky podílející se na tvorbě HDP v letech 2003-2010. Skladba výdajů domácností má od r. 2003 rostoucí tendence a výdaje vládních institucí se v čase příliš nemění, jejich podíl na HDP zůstává téměř totožný. Lze pozorovat rostoucí hrubý kapitál, jehož pokles je zaznamenán až v roce 2009 a byl způsoben světovou hospodářskou krizí, která měla dopad i na míru investic. Značná změna nastává také u

exportu, který začal převažovat nad importem v roce 2005, což bylo způsobeno nejspíše vstupem ČR do Evropské unie v roce 2004 a od té doby je tedy saldo zahraničního obchodu kladné a přispívá tak k tvorbě HDP.

Graf č. 7: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2003-2010

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.3.1 HDP v letech 2003-2006

Ekonomika ČR zaznamenala v letech 2003-2006 jeden z nejvyšších hospodářských růstů, který dosahoval ročního průměru 6,5% a oproti předchozím rokům se i výrazně zrychlil. Ekonomický vývoj byl příznivě ovlivněn také vstupem do EU v roce 2004. Zlepšení bylo zaznamenáno také na trhu práce a platební bilance zahraničního obchodu přešla v r. 2005 do přebytku.

Značný podíl na rostoucím HDP měly všechny položky uvedené v tabulce níže, tzn. rostoucí spotřeba domácností, tvorba hrubého fixního kapitálu a již zmíněný převažující vývoz zboží a služeb.

Tabulka č. 15: HDP ČR v letech 2003-2006 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč

	2003	2004	2005	2006
Domácnosti	1 614 844	1 669 349	1 720 800	1 784 478
Vládní instituce	775 285	763 379	768 085	771 030
Tvorba hrubého kapitálu	872 597	936 761	985 417	1 085 024
Čistý export	-75 139	-49 527	30 947	88 394
Hrubý domácí produkt	3 138 623	3 293 905	3 506 107	3 747 206

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Výdaje na konečnou spotřebu domácností mají rostoucí tendenci a zachovávají si stále 50% podíl na tvorbě HDP, jejich skladba z hlediska největších položek výdajů se více méně nemění od předchozích let a je zachován rostoucí trend těchto výdajů.

Tabulka č. 16: Vybrané výdaje na konečnou spotřebu domácností v letech 2003-2006 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010)

Název	2003	2004	2005	2006
CELKEM	1614,8	1669,3	1720,8	1784,5
Potraviny, nealkoholické nápoje	253,2	254,8	258,2	266,3
Alkoholické nápoje, tabák	154,4	153,5	153,7	156,0
Nájemné	303,3	307,3	311,1	315,9
Bydlení, voda, energie, paliva	193,2	200,2	200,9	204,5
Doprava	121,0	134,8	146,0	153,7
Rekreace, kultura a sport	152,4	163,2	169,5	173,6
Stravovací, ubytovací služby	112,7	114,6	112,5	115,9

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Vývoz i dovoz podílející se na saldu zahraničního obchodu mají rostoucí tendenci a v r. 2005 po dlouhé době dochází k převaze vývozu nad dovozem a čistý export se tak stává kladnou položkou přispívající k tvorbě HDP.

Tabulka č. 17: Čistý export v letech 2003-2006 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč

	2003	2004	2005	2006
Vývoz zboží a služeb	1 253 531	1 626 765	1 926 001	2 204 293
Dovoz zboží a služeb	1 328 670	1 676 292	1 895 054	2 115 899

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Pro srovnání poskytuje níže uvedená tabulka hodnoty HDP v nominálním ocenění. Období let 2003-2006 je obdobím stability a rychlého hospodářského růstu. HDP v běžných cenách rostl ve všech svých položkách, jež se na jeho tvorbě podílejí. Největší růst je v oblasti spotřeby domácností, menší nárůst je pak u výdajů vládních institucí podílejících se na tvorbě HDP v průměru z 23% ve stálých cenách a z 20% v běžných cenách.

Tabulka č. 18: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2003-2006 v běžných cenách v mil. Kč

	2003	2004	2005	2006
Domácnosti	1 390 394	1 481 541	1 544 679	1 631 011
Vládní instituce	611 669	634 137	664 519	699 718
Tvorba hrubého kapitálu	817 007	898 575	950 309	1 055 701
Čistý export	-33 740	24 884	76 682	96 254
Hrubý domácí produkt	2 801 163	3 057 660	3 257 972	3 507 131

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.3.2 HDP v letech 2007-2010

Vývoj v roce 2007 si zachovává stále růst jako v období předcházejícím. Ovšem rok 2008 a 2009 s sebou již přináší zhoršování podmínek vývoje ekonomiky. Ve druhé polovině roku 2008 se do recese dostávají i ekonomiky vyspělých zemí. Ekonomika byla zasažena rozsáhlým poptávkovým šokem, který byl vyvolán nepříznivým očekáváním spotřebitelů, investorů ale i výrobců a bankovní instituce mají nedůvěru v poskytování úvěrů domácnostem.

Rok 2009 spojený se světovou hospodářskou krizí s sebou přinesl pokles výdajů na spotřebu domácností o 13 mld. Kč a taktéž i pokles investic o 227 mld. Kč. Vládní výdaje vykazují nadále rostoucí tendenci, jelikož se vláda snaží odbourat dopady hospodářské krize. Reálný HDP poklesl v absolutním vyjádření o 197 mld. Kč oproti roku 2008.

Tabulka č. 19: HDP ČR v letech 2007-2010 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč

	2007	2008	2009	2010
Domácnosti	1 858 482	1 913 129	1 900 240	1 919 942
Vládní instituce	774 003	782 718	806 518	809 674
Tvorba hrubého kapitálu	1 241 214	1 255 890	1 028 853	1 074 377
Čistý export	60 024	87 237	107 710	122 518
Hrubý domácí produkt	3 954 399	4 061 601	3 864 947	3 953 651

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Tabulka č. 20 poukazuje na změny, které nastaly ve spotřebě domácností, a to zejména v poklesu výdajů na rekreaci a sport, stravovacích a ubytovacích služeb a výdajů na potraviny, které v roce 2009 klesly v důsledku světové hospodářské krize. Největší položkou stále zůstává nájemné převyšující výdaje na potraviny a nealkoholické nápoje již od r. 1993.

Tabulka č. 20: Vybrané výdaje na konečnou spotřebu domácností v letech 2007-2010 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010)

Název	2007	2008	2009	2010
CELKEM	1858,5	1913,1	1900,2	1919,9
Potraviny, nealkoholické nápoje	274,5	277,2	276,8	277,8
Alkoholické nápoje, tabák	154,8	151,2	159,8	159,5
Nájemné	321,	327,1	332,1	336,3
Bydlení, voda, energie, paliva	213,7	208,1	208,4	216,6
Doprava	161,2	168,6	171,3	172,
Rekreace, kultura a sport	177,8	191,7	184,8	184,9
Stravovací, ubytovací služby	122,5	123,2	119,3	118,2

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Saldo zahraničního obchodu bylo v letech 2007-2010 kladné, velký pokles u vývozu a dovozu zboží i služeb byl zaznamenán právě v roce 2009 v souladu se světovou hospodářskou krizí, rok 2010 již vykazoval opětovný nárůst.

Tabulka č. 21: Čistý export v letech 2007-2010 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč

	2007	2008	2009	2010
Vývoz zboží a služeb	2 449 632	2 552 024	2 300 906	2 645 451
Dovoz zboží a služeb	2 389 608	2 464 787	2 193 196	2 522 933

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Z hlediska sledování nominálního HDP v tabulce č. 21 lze v běžných cenách vyjádřit propad HDP v roce 2009 o 94 mld. Kč oproti předchozímu roku. Čistý export v běžných cenách rostl i v roce 2009 a poklesl o 8% tj. o 30 mld. Kč až po krizi v roce 2010.

Tabulka č. 22: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2007-2010 v běžných cenách v mil. Kč

	2007	2008	2009	2010
Domácnosti	1 749 455	1 887 029	1 890 858	1 919 942
Vládní instituce	731 638	765 513	811 710	809 674
Tvorba hrubého kapitálu	1 231 126	1 249 396	1 039 879	1 074 377
Čistý export	93 892	87 078	152 336	122 518
Hrubý domácí produkt	3 831 819	4 015 346	3 921 827	3 953 651

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.3.3 Dopady celosvětové hospodářské krize

Tempo růstu světové ekonomiky v letech 2008-2009 velmi výrazně zvolnilo, ekonomické krizi předcházela krize finanční, ale dopad na českou ekonomiku měla pouze krize ekonomická. Recese v letech 1997 a 1998 a hospodářský útlum v letech 2000-2001 měly původ interní a nikoli světový.

Česká republika je stát s malou, ale otevřenou ekonomikou ve sféře toků zboží a kapitálu, a proto byla zasažena globální ekonomickou krizí na velmi citlivém místě.

Propad HDP v ČR byl srovnatelný s propadem ostatních zemí EU, ovšem došlo k němu pádem z vyšší dynamiky růstu. Pokles výdajů na spotřebu domácností a investic nebyl v ČR tak významný jako v ostatních zemích EU. Zaměstnanost poklesla v o 1,2%, což je méně než v ostatních zemích EU, největší pokles zaměstnanosti byl zaznamenán ve zpracovatelském průmyslu, mzdy a platy se snížily asi o 5%, velký propad i u zisků z podnikání, ale ten nastal o něco později, nežli propad mezd.

Spotřebitelské ceny se prudce zvýšily již v roce 2008, což bylo vyvoláno především globálními příčinami, zvýšení cen bylo srovnatelné se zvýšením spotřebitelských cen v ostatních státech EU. Obrat zahraničního obchodu se snížil téměř o 11% v reálném vyjádření (ceny r. 2000) a v běžném vyjádření asi o 15,7%.

Významně byly také ovlivněny kapitálové toky, kdy se příliv přímých zahraničních investic snížil ani ne na polovinu hodnoty ve srovnání s rokem 2008. V roce 2009 také výrazně oslabil kurz koruny vůči euru i dolaru a index pražské burzy ztratil v roce 2008 čtvrtinu své hodnoty, v roce 2009 pak další třetinu.

Importovanou globální ekonomickou krizí vyvolanou prudkým poklesem zahraniční poptávky zvládla Česká republika ještě relativně dobře a v dalších letech se s krizí snažila vyrovnat, což značí i opětovný nárůst HDP.⁶³

4.2.4 Hodnocení HDP v letech 2011-2015

V období let 2011-2012 docházelo ke snaze vyrovnat se s krizí a rozhýbat ekonomiku. HDP ovšem zaznamenalo opětovný pokles v roce 2012, kdy bylo příčinou především výrazné snížení tempa růstu spotřeby domácností, což utlumovalo poptávkovou stranu ekonomiky. Pokles výdajů na konečnou spotřebu domácností byl nejhlubším v historii a to celkem o téměř 10% oproti předchozímu roku. Pokles byl zaznamenán ale i u dalších položek, které se podílí na tvorbě HDP a to u výdajů vládních institucí, u tvorby hrubého kapitálu, což mělo nepříznivý vliv na růst HDP. Naopak se výrazně zvýšil čistý export. Nepříznivý vliv na poptávku mělo také zvýšení snížené sazby DPH v roce 2012

---

⁶³ Dopady celosvětové hospodářské krize na ekonomiku ČR - www.czso.cz, [on-line], 2017

z 10% na 14% a v roce 2013 ze 14% na 15%. Poklesem ekonomické aktivity v roce 2012 vzrůstala i nezaměstnanost.

V roce 2013 mírně vzrostla spotřeba domácností a výdaje vládních institucí včetně zvýšení čistého exportu avšak tvorba hrubého kapitálu byla stále rapidně klesající, HDP v reálném vyjádření zaznamenal také pokles a to téměř o 20 mld. Kč.

O oživení české ekonomiky vypovídá dynamika čtvrtletního růstu HDP od 4. čtvrtletí roku 2013 a to také pokračovalo i v roce 2014, růst ekonomiky podporovala i uvolněnější fiskální politika, měnové podmínky, taktéž klesal i podíl nezaměstnanosti.

V roce 2015 se české ekonomice dařilo nejlépe za posledních 8 let a to konkrétně od roku 2007. Obecná míra nezaměstnanosti se ke konci roku dle údajů ČSÚ snížila na 4,6% a ocitla se tak od roku 2008 na nejnižší úrovni. Všechny tři složky výdajů vykazují rostoucí trend, kromě salda zahraničního obchodu, které se oproti roku 2014 zvýšilo jen o necelé 2,5 mld. Kč.

Tabulka č. 23: HDP ČR v letech 2011-2015 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč

	2011	2012	2013	2014	2015
Domácnosti	1 925 531	1 901 372	1 910 220	1 943 940	2 003 866
Vládní instituce	791 522	775 966	795 617	804 104	819 800
Tvorba hrubého kapitálu	1 093 873	1 050 686	997 152	1 082 516	1 190 877
Čistý export	195 203	246 576	250 419	233 686	236 108
Hrubý domácí produkt	4 032 910	4 000 653	3 981 303	4 089 400	4 274 880

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Výdaje na konečnou spotřebu domácností v tabulce č. 10 poukazují opět na skutečnost, že nejvyššími výdaji jsou výdaje na nájemné, druhými největšími výdaji jsou výdaje na potraviny, které zaznamenávali pokles v roce 2013, další pokles byl v roce 2013 i u výdajů na alkoholické nápoje, bydlení, dopravu a rekreaci. Výdaje na spotřebu se celkově za všechny položky oproti období roku 2011 snížily v roce 2012 i 2013. Rok 2015 s sebou přinesl nárůst téměř u všech výdajových položek v roce 2015.

Tabulka č. 24: Vybrané výdaje na konečnou spotřebu domácností v letech 2011-2015 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010)

Název	2011	2012	2013	2014	2015
CELKEM	1925,5	1901,4	1910,2	1943,9	2003,9
Potraviny, nealkoholické nápoje	280,3	281,8	281,4	293,2	312,2
Alkoholické nápoje, tabák	161,6	158,5	155,5	155,9	156,7
Nájemné	341,3	346,0	349,4	354,3	360,0
Bydlení, voda, energie, paliva	204,4	194,9	189,5	179,6	183,7
Doprava	178,8	175,7	176,6	189,0	196,7
Rekreace, kultura a sport	188,2	177,9	178,9	182,8	187,2
Stravovací, ubytovací služby	119,2	119,1	117,4	117,1	120,9

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Import i export ve sledovaném období v tabulce níže mají rostoucí trend, ale nárůst v roce 2013 je oproti roku 2012 minimální. Čistý export však zůstal i přes úskalí v české ekonomice v kladných číslech a jeho snížení je znatelné až v roce 2014. Pokles oproti roku 2013 byl o celkem 17 mld. Kč a v roce 2015 byl zaznamenáván opětovný nárůst, ovšem již menšího rázu.

Tabulka č. 25: Čistý export v letech 2011-2015 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč

	2011	2012	2013	2014	2015
Vývoz zboží a služeb	2 886 689	3 007 970	3 015 975	3 276 196	3 532 104
Dovoz zboží a služeb	2 691 486	2 761 394	2 765 556	3 042 510	3 295 996

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Pro komplexnost je níže v tabulce uvedeno nominální HDP a jeho položky v letech 2011-2015. V roce 2012 byl zaznamenán pokles u položek vládních výdajů a míry investiční. Právě pokles míry investic pokračoval i v roce 2013. HDP nominální vykazoval rostoucí trend a taktéž i výdaje na konečnou spotřebu domácností a to v celém sledovaném období.

Tabulka č. 26: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2011-2015 v běžných cenách v mil. Kč

	2011	2012	2013	2014	2015
Domácnosti	1 951 963	1 970 389	1 996 648	2 044 283	2 109 535
Vládní instituce	813 161	804 078	826 004	849 155	889 672
Tvorba hrubého kapitálu	1 087 401	1 063 114	1 010 887	1 116 425	1 246 027
Čistý export	154 466	194 985	236 205	274 548	279 205
Hrubý domácí produkt	4 033 755	4 059 912	4 098 128	4 313 789	4 554 615

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.5 Hodnocení HDP v letech 2015 - 2016

České hospodářství zaznamenalo v letech 2015-2016 největší pozitivní růst za posledních 8 let. V roce 2015 patřil růst HDP ČR k nejrychleji rostoucím zemím v EU. Ve všech čtvrtletích roku 2015 ekonomika spíše zpomalovala, až stagnovala.

Růst hospodářství ovlivňovaly rostoucí výdaje domácností, na které měla vliv nízká míra inflace, která byla v průměru ve výši 0,3% a dále vyšší úroveň příjmů. Rostly i výdaje vládních institucí a tvorba hrubého kapitálu. Míra investic ovšem začala ve 4. kvartálu roku 2015 klesat a v prvním kvartálu roku 2016 se tvorba hrubého kapitálu propadla ještě hlouběji. Tvorba hrubého fixního kapitálu připadala hlavně na odvětví zpracovatelského průmyslu, činnosti v oblasti nemovitostí a veřejnou správu a obranu dále pak na dopravu a skladování. Nejvíce se na věcné skladbě pak nejvíce podílely stroje a zařízení, budovy a stavby a ICT.

K růstu HDP také čím dál tím méně přispíval čistý export, který nabral obrátek až v prvním čtvrtletí roku 2016 a poté opět začal rapidně klesat. Rozhodující část vývozu a tj. více než 80% směřovalo dle údajů do 13 států, z nichž 11 bylo v rámci EU a poté se jednalo o Rusko a Spojené státy. Hlavními dovozními partnery bylo opět 13 států, z nichž největším dovozcem bylo Německo asi z 26%, dále Čína z 13,5% a poté Polsko, za nimi byly až ostatní státy s menším podílem na dovozu.

Největšími položkami dovozu a vývozu byly stroje a dopravní prostředky a dále průmyslové spotřební zboží, u nichž došlo k největšímu meziročnímu navýšení oproti r. 2014.

Tabulka č. 27: HDP ČR v letech 2015-2016 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč

	2015 Q1	2015 Q2	2015 Q3	2015 Q4	2016 Q1	2016 Q2	2016 Q3
Hrubý domácí produkt	995 611	1 074 374	1 092 525	1 112 370	1 022 021	1 112 973	1 109 555
Domácnosti	476 723	499 416	506 825	520 902	488 473	514 588	520 465
Vládní instituce	189 324	198 517	200 621	231 338	193 633	204 032	203 020
Tvorba hrubého kapitálu	242 292	307 740	330 950	309 895	246 320	302 952	326 357
Čistý export	79 337	62 703	49 305	44 762	86 297	84 836	54 440

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Tabulka č. 28 zobrazuje HDP a jeho položky vycházející z výdajové metody v běžných cenách.

Tabulka č. 28: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2015-2016 v běžných cenách v mil. Kč

	2015 Q1	2015 Q2	2015 Q3	2015 Q4	2016 Q1	2016 Q2	2016 Q3
Hrubý domácí produkt	1 052 854	1 142 998	1 162 521	1 196 242	1 095 105	1 194 140	1 195 653
Domácnosti	500 562	526 945	534 346	547 682	513 444	543 518	553 039
Vládní instituce	198 653	213 789	216 734	260 496	207 280	222 700	223 408
Tvorba hrubého kapitálu	253 160	322 493	346 015	324 359	258 762	315 981	341 131
Čistý export	93 200	72 200	57 970	55 835	108 252	104 265	70 364

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

4.2.6 Komparace HDP ČR se zeměmi EU

Z hlediska mezinárodního srovnání ekonomik je nutné sjednotit data tak, abychom mohli tyto ekonomiky srovnávat. Každý stát disponuje různou mírou vyspělosti ekonomiky a různou měnou, a proto je třeba nejprve sjednotit informace a odstranit bariéry, které by mohly bránit porovnání dat. Výkony ekonomik států v národní měně je nutné přepočítat na

porovnatelnou měnu a tou je buď tzv. standard kupní síly, nebo parita kupní síly, pro porovnávání se používá přepočtení na jednoho obyvatele.

- a) Standard kupní síly je uměle vytvořenou měnou, která odráží rozdíly v národních cenových úrovních, které nezachycuje směnný kurz. Díky této jednotce lze srovnávat objemové ekonomické ukazatele mezi státy. Úhrn veličin ve standardu kupní síly lze získat vydělením souhrnných hodnot v národní měně a skutečných cenách a to příslušnou paritou kupní síly.
- b) Parita kupní síly představuje takové směnné kurzy, které vyrovnávají kupní sílu jednotlivých národních měn. Parita kupní síly sjednocuje různé cenové hladiny v zemích EU a proto je díky ní možné mezinárodní srovnání těchto zemí.⁶⁴

4.2.6.1 HDP na obyvatele a jeho vývoj v zemích EU

Přepočtení na 1 obyvatele se používá pro srovnání životní úrovně jednotlivých zemí, tzn., že nám v peněžním vyjádření ukazuje bohatství dané země oproti jiné zemi. Jedná se o ukazatel, který nezohledňuje nepeněžní faktory, které jsou důležité pro určení kvality života obyvatel. HDP na obyvatele neslouží jen pro porovnání ekonomik států, ale využívá ho i EU při přerozdělování příspěvků ze svých fondů, kdy země s nižším HDP na obyvatele obdrží vyšší příspěvky z evropských fondů a naopak.

Níže uvedená tabulka zobrazuje HDP na obyvatele ve standardu kupní síly, kdy objemový index průměru zemí EU je roven 100. Jestliže nějaká země vykazuje objemový index větší než 100, pak to znamená, že HDP na obyvatele je vyšší, než je průměr všech zemí EU a naopak. Standard kupní síly v tabulce odstraňuje rozdíly v cenových hladinách mezi zeměmi a proto je vhodný pro srovnávání jednotlivých ekonomik zemí.

Z hlediska zemí EU mají největší HDP na obyvatele vyspělé státy a to Lucembursko, Německo a Irsko. Ze zemí mimo Evropskou unii ležících v Evropě jsou to pak Norsko, Švýcarsko a Island.

---

⁶⁴ Český statistický úřad [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

Německo je 4 největší ekonomikou světa s nejvyšším HDP, ovšem v HDP na obyvatele skončilo v žebříčku Mezinárodního měnového fondu ze všech zemí světa až na 21. místě. Na HDP Německa hraje velkou roli především to, že se jedná o vysoce exportní zemi především průmyslového zboží. Německo se na celkovém obratu ČR dlouhodobě podílelo v průměru z 30%, a proto představuje nejvýznamnějšího obchodního partnera. Korelace dovozu a vývozu mezi ČR a Německem je opravdu vysoká a korelační koeficient je větší než 0,9⁶⁵

Malá otevřená ekonomika Lucemburska patří dle MMF do tří zemí s nejvyšším HDP na obyvatele na světě, spolupracuje nejvíce se sousedními státy, jako je například Belgie a Německo. Hospodářství se vyznačuje vysokou produktivitou a dynamikou, a na růstu HDP se dle Eurostatu nejvíce podílejí finanční služby, ocelářský průmysl a telekomunikace.

Irská ekonomika patří mezi největší ekonomiky světa a dle MMF patří HDP na obyvatele v paritě kupní síly do první desítky. Irsko je již třetím rokem za sebou nejrychleji rostoucí ekonomikou EU. Irsko je exportní zemí a hlavním zdrojem HDP je odvětví průmyslu a služeb.

Ze sousedních států ČR je ekonomicky vyspělejší ještě Rakousko, jež se celosvětově v HDP na obyvatele dle MMF umístilo lépe než Německo a ze zemí EU je dle EUROSTATU před Německem, a to na 6. místě.

HDP na obyvatele ČR je od r. 2012 rostoucí a v r. 2015 dosáhl hodnoty 87% průměru EU a tak je v rámci EU 28 na 15. místě, těsně před ČR je ještě Malta s 88%, která též vstoupila do EU v roce 2004. Sousední země ČR jako je Slovensko a Polsko zaostávají za ČR. Nejmenší HDP na obyvatele měla ČR dle Eurostatu v roce 2000 a to 71%. Za nejhudší země pak lze označit Bulharsko, Chorvatsko a Lotyšsko.

---

⁶⁵ POLITICKÁ EKONOMIE, 4, 2012

Tabulka č. 29: HDP na obyvatele v PPS (ve standardu kupní síly)

Země / Období	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EU (28 zemí)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU (27 zemí)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Eurozóna (19 zemí)	110	110	109	109	109	108	108	107	107	107	106
Eurozóna (18 zemí)	110	110	110	109	109	108	108	108	107	107	107
Belgie	121	119	117	116	118	121	120	121	120	120	119
Bulharsko	37	38	41	43	44	45	45	46	46	46	47
Česká republika	79	79	82	84	85	83	83	83	84	86	87
Dánsko	124	125	123	125	125	129	128	127	128	127	127
Německo	118	117	117	117	117	120	123	124	124	125	124
Estonsko	60	64	69	69	64	65	71	74	75	76	75
Irsko	147	148	148	134	129	130	131	132	133	137	177
Řecko	93	96	93	93	94	85	75	72	72	70	68
Španělsko	100	103	103	101	101	96	93	91	90	90	90
Francie	111	109	108	107	108	108	108	107	109	107	106
Chorvatsko	56	58	61	63	62	59	60	60	59	59	58
Itálie	109	108	107	107	106	104	104	102	99	97	96
Kypr	101	101	104	106	105	100	96	91	84	81	82
Lotyšsko	50	53	57	59	52	53	57	60	62	64	64
Litva	53	55	60	63	56	60	66	70	73	75	75
Lucembursko	245	258	262	259	250	256	263	259	261	267	264
Maďarsko	62	61	60	62	64	64	66	65	67	68	68
Malta	81	78	79	79	81	84	83	84	86	86	88
Nizozemsko	135	136	138	139	137	134	133	133	134	131	128
Rakousko	127	126	124	124	126	126	128	131	131	130	128
Polsko	50	51	53	55	60	62	65	67	67	68	69
Portugalsko	82	83	81	81	82	82	77	75	77	77	77
Rumunsko	35	39	43	49	50	52	52	54	55	55	57
Slovinsko	87	86	87	90	85	83	83	82	81	83	83
Slovensko	60	63	67	71	71	74	75	76	77	77	77
Finsko	116	115	119	121	117	116	117	115	113	111	109
Švédsko	123	125	128	127	123	125	126	127	125	124	124
Spojené království	117	115	111	109	107	107	105	107	107	109	108
Island	134	130	129	129	127	115	114	115	117	118	123
Norsko	173	181	177	187	172	174	179	186	184	175	160
Švýcarsko	146	150	156	158	160	158	161	164	164	163	162
Černá Hora	30	34	39	41	39	41	42	39	41	41	42
Makedonie	28	29	30	32	34	34	34	34	35	36	36
Albánie	21	22	23	25	27	29	29	30	29	30	30
Srbsko	32	32	33	36	37	36	37	37	38	37	36
Turecko	41	44	45	46	46	49	53	53	53	53	52
Bosna a Hercegovina	24	24	25	27	27	27	27	27	28	28	28
Spojené státy	160	155	152	146	146	145	144	146	145	145	145
Japonsko	110	107	106	102	99	101	99	102	102	100	99

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze EUROSTAT

Tabulka níže zobrazuje velikost HDP v tržních cenách v zemích EU v letech 2005-2015 v měně EUR.

Tabulka č. 30: HDP v tržních cenách (běžných cenách) v EUR

EUR na obyvatele (běžné ceny)											
Země / Období	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EU (28 zemí)	23400	24700	26000	26100	24500	25500	26100	26600	26700	27600	28900
Eurozóna	26600	27800	29100	29600	28200	28900	29500	29500	29700	30100	30800
Eurozóna (19 zemí)	25800	27000	28400	28900	27800	28500	29200	29200	29500	30000	30800
Belgie	29700	31000	32500	33100	32300	33500	34500	35100	35300	35900	36600
Bulharsko	3100	3600	4300	5000	5000	5200	5600	5700	5800	5900	6300
Česká republika	10700	12100	13400	15400	14100	14900	15600	15400	15000	14900	15800
Dánsko	39300	41500	42700	44000	41900	43800	44500	45500	46100	47000	47800
Německo	28300	29500	31000	31700	30600	32100	33700	34300	35000	36100	37100
Estonsko	8300	10000	12100	12300	10600	11000	12500	13500	14300	15000	15400
Irsko	40900	43300	44800	41700	37400	36700	37800	38300	39200	41900	55100
Řecko	18100	19800	21100	21800	21400	20300	18600	17300	16500	16300	16200
Španělsko	21300	22700	23900	24300	23300	23200	22900	22200	22000	22300	23200
Francie	28100	29200	30400	31000	30000	30800	31500	31800	32100	32300	32800
Chorvatsko	8500	9300	10200	11200	10500	10500	10400	10300	10200	10200	10400
Itálie	25600	26500	27400	27600	26400	26800	27300	26700	26500	26700	27100
Kypr	20400	21700	22900	24200	23100	23300	23200	22500	21000	20600	20800
Lotyšsko	6100	7800	10300	11200	8800	8500	9800	10800	11300	11800	12300
Litva	6300	7400	9000	10200	8500	9000	10300	11200	11800	12500	12900
Lucembursko	63800	70600	76500	77000	72800	78700	82500	82600	85000	88300	89900
Maďarsko	9000	9100	10100	10700	9400	9800	10100	10000	10300	10600	11100
Malta	12700	13300	14200	15000	14900	15900	16400	17100	18000	19700	21400
Nizozemsko	33400	35400	37400	38900	37400	38000	38500	38500	38900	39300	40000
Rakousko	30800	32200	34000	35100	34300	35200	36800	37600	38000	38700	39400
Polsko	6500	7200	8200	9600	8300	9400	9900	10100	10300	10700	11200
Portugalsko	15100	15800	16600	16900	16600	17000	16700	16000	16300	16600	17300
Rumunsko	3800	4600	6000	6900	5900	6300	6600	6700	7200	7600	8100
Slovinsko	14600	15700	17400	18800	17700	17700	18000	17500	17400	18100	18700
Slovensko	7300	8400	10400	12200	11800	12400	13100	13400	13700	14000	14500
Finsko	31300	32800	35300	36500	33900	34900	36500	36900	37400	37600	38200
Švédsko	34700	36900	39000	38200	33300	39400	42900	44500	45400	44600	45600
Spojené království	33400	35100	36500	31800	27400	29200	29600	32400	32000	35000	39600
Island	45400	44800	50000	33800	28900	31500	33000	34500	36000	39600	45700
Norsko	53700	59100	62200	66400	57600	66200	72300	79000	77400	73200	67100
Švýcarsko	43800	45500	46000	49000	50000	55900	63400	64700	63700	64700	73000
Makedonie	2500	2700	3000	3300	3300	3500	3700	3700	3900	4100	:
Albánie	2200	2400	2600	3000	3000	3100	3200	3300	3300	3400	3600
Srbsko	2800	3300	4000	4600	4200	4100	4600	4400	4800	4700	4700

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze EUROSTAT

4.2.6.2 Meziroční změny HDP v zemích EU

Růst objemu HDP je počítán v běžných cenách předchozího roku a míra růstu tak po přepočtení na úroveň referenčního roku není ovlivněna cenovými pohyby.

Vývoj ekonomiky v zemích EU můžeme rozdělit na dvě období. Prvním je období růstu po roce 2000 až do r. 2007, kdy dle dat dostupných z Eurostatu byla meziroční míra růstu u většiny zemí rostoucí, u slabších ekonomik byl zaznamenán mírný pokles. Výrazný nárůst byl zaznamenán zejména u zemí Estonska Lotyšska okolo 10% a Litvy, velmi dobře na tom byla v roce 2005 i Česká republika s 6,4% růstu, Slovensko a Bulharsko. U států s vyspělými ekonomikami jako je Německo, Velká Británie a Francie byl meziroční růst HDP až do roku 2007 velmi stabilní.

Důležitý zlom a velký pokles meziroční míry HDP nastal až v době ochlazení ekonomiky tj. v roce 2008 před rokem 2009, kdy byly státy EU zasaženy světovou finanční a hospodářskou krizí a u většiny zemí se jednalo o propad meziroční míry HDP do záporných hodnot. Největší propad v dvouciferných číslech kolem -14 % zaznamenaly státy jako Lotyšsko, Litva, Estonsko tj. ty, u kterých byl zaznamenán v r. 2005 největší nárůst. Kromě Polska byly zasaženy krizí všechny státy EU. Polsko je totiž zemí, která není tolik závislá na exportu a je méně otevřená světu, než jsou okolní ekonomiky například České republiky a Slovenska. Polsku pomohly i dotace z EU a je jedním z největších příjemců, výhodou je i větší rozsah domácího trhu.

Tabulka níže zobrazuje meziroční růst HDP v % ve vybraných letech v zemích EU. Vývojové tendence meziroční míry růstu HDP jsou ve všech zemích EU shodné. Po překonání ekonomické krize se ekonomika zemí v roce 2010 a 2011 zpatovává, vzhledem k pomalému ožívání ekonomik se ale v následujících letech meziroční míra růstů HDP některých zemí opět navrací pod bod mrazu.

Do velkých problémů se dostává také Řecko a jeho oslabení národní měny, to na rozdíl od ostatních zemí přináší nedůvěru v evropskou měnu EURO, ovšem problém Řecka nebyl důsledkem pouze hospodářské krize, ale byl také způsoben dlouhodobým falšováním ekonomických statistik a porušováním Paktu stability a růstu. Evropská unie podpořila Řecko více než 100 miliardami Eur a Řecko bylo nuceno přijmout silná úsporná opatření.

V roce 2011 bylo Řecku odepsáno 50% dluhu výměnou za další úsporná opatření. Problémem byla v Řecku také vysoká nezaměstnanost a v roce 2014 došlo k prodeji státních dluhopisů a je poskytnuta další finanční pomoc Řecku. V roce 2015 byla v Řecku uskutečněna řada reforem a nastaveny nové rozpočtové cíle do r. 2018.

Česká ekonomika zaznamenala pokles v letech 2012 a 2013, tento pokles byl způsoben příliš přísnou restriktivní fiskální politikou státu, protože vývoj v sousedních státech byl opačný. Vývoj ekonomik ostatních zemí EU byl pak v letech 2014-2015 velmi příznivý a projevoval se menšími meziročními růsty HDP, kromě Řecka jehož míra růstu HDP se v roce 2015 dostala opět do záporných hodnot. Prognóza Evropské komise předpokládá po téměř 10 letech zrychlení růstu ekonomiky v letech 2016 - 2018 a to po celé období a u všech zemí EU.

Tabulka č. 31: Meziroční míra růstu HDP v zemích EU v %

Země	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EU 28	3,9	2,1	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0,2	1,6	2,2
Eurozóna 19	3,8	1,7	-4,5	2,1	1,5	-0,9	-0,3	1,2	2,0
v tom:									
Belgie	3,6	2,1	-2,3	2,7	1,8	0,1	-0,1	1,7	1,5
Bulharsko	4,9	7,1	-3,6	1,3	1,9	0,0	0,9	1,3	3,6
Česká republika	4,3	6,4	-4,8	2,3	2,0	-0,8	-0,5	2,7	4,5
Dánsko	3,7	2,3	-4,9	1,9	1,3	0,2	0,9	1,7	1,6
Estonsko	10,6	9,4	-14,7	2,3	7,6	4,3	1,4	2,8	1,4
Finsko	5,6	2,8	-8,3	3,0	2,6	-1,4	-0,8	-0,7	0,2
Francie	3,9	1,6	-2,9	2,0	2,1	0,2	0,6	0,6	1,3
Chorvatsko	3,8	4,2	-7,4	-1,7	-0,3	-2,2	-1,1	-0,5	1,6
Irsko	9,9	5,8	-4,6	2,0	0,0	-1,1	1,1	8,5	26,3
Itálie	3,7	0,9	-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	0,1	0,7
Kypr	5,7	3,7	-1,8	1,3	0,3	-3,2	-6,0	-1,5	1,7
Litva	3,8	7,7	-14,8	1,6	6,0	3,8	3,5	3,5	1,8
Lotyšsko	5,4	10,7	-14,3	-3,8	6,2	4,0	2,9	2,1	2,7
Lucembursko	9,5	3,2	-5,4	5,8	2,0	0,0	4,2	4,7	3,5
Maďarsko	4,2	4,4	-6,6	0,7	1,7	-1,6	2,1	4,0	3,1
Malta	0,6	3,8	-2,5	3,5	1,4	2,7	4,6	8,4	7,4
Německo	3,0	0,7	-5,6	4,1	3,7	0,5	0,5	1,6	1,7
Nizozemsko	4,2	2,2	-3,8	1,4	1,7	-1,1	-0,2	1,4	2,0
Polsko	4,6	3,5	2,8	3,6	5,0	1,6	1,4	3,3	3,9
Portugalsko	3,8	0,8	-3,0	1,9	-1,8	-4,0	-1,1	0,9	1,6
Rakousko	3,4	2,1	-3,8	1,9	2,8	0,7	0,1	0,6	1,0
Rumunsko	2,4	4,2	-7,1	-0,8	1,1	0,6	3,5	3,1	3,9
Řecko	3,9	0,6	-4,3	-5,5	-9,1	-7,3	-3,2	0,4	-0,2
Slovensko	1,2	6,8	-5,4	5,0	2,8	1,7	1,5	2,6	3,8

Slovinsko	4,2	4,0	-7,8	1,2	0,6	-2,7	-1,1	3,1	2,3
Španělsko	5,3	3,7	-3,6	0,0	-1,0	-2,9	-1,7	1,4	3,2
Švédsko	4,7	2,8	-5,2	6,0	2,7	-0,3	1,2	2,6	4,1
Velká Británie	3,7	3,0	-4,3	1,9	1,5	1,3	1,9	3,1	2,2
Ostatní země									
Island	4,7	6,7	-6,9	-3,6	2,0	1,2	4,4	1,9	4,2
Norsko	3,2	2,6	-1,6	0,6	1,0	2,7	1,0	1,9	1,6
Švýcarsko	3,9	3,0	-2,1	3,0	1,8	1,0	1,8	2,0	0,8

Zdroj: Databáze EUROSTAT, [on-line], 2017

4.2.6.3 Bilance zahraničního obchodu v zemích EU

Zahraníční obchod Evropské unie zaujímá zhruba 15% z celkového světového obchodu se zbožím, přičemž hodnota mezinárodního obchodu se zbožím výrazně převyšuje hodnotu mezinárodního obchodu se službami, které jsou z důvodu své povahy hůře obchodovatelné. Lze říci, že mezinárodní obchod se zbožím je 3x větší než obchod se službami. Zemí s největším podílem čistého exportu je Lucembursko a čistý export se na tvorbě jeho HDP podílel v roce 2015 dokonce z 33%. Vysoký podíl čistého exportu na HDP má také Irsko a to 31,7 %. U ostatních zemí je dosahováno k roku 2015 kladných čísel a jsou tedy více exportními zeměmi.

ČR si v porovnání se svými sousedními státy obstarává velice dobře, podíl čistého exportu zboží a služeb na HDP v r. 2015 je více než 6% a má trvale rostoucí trend. U Německa je podíl čistého exportu zboží a služeb 7,6% u Polska 3,1% u Rakouska 4% a u Slovenska 2,4%

Tabulka č. 32: Bilance zahraničního obchodu zboží a služeb v běžných cenách v % HDP dané země

% HDP

Země	1995	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015
EU 28	1,5	0,3	0,8	0,8	1,9	2,5	2,6	3,4
Eurozóna 19	1,5	0,7	1,4	1,3	2,7	3,3	3,5	4,5
v tom:								
Belgie	3,5	2,6	3,7	1,8	0,6	1,1	0,9	1,7
Bulharsko	12,4	-5,3	-14,8	-2,8	-3,2	-0,4	-0,9	0,1
Česká republika	-3,1	-1,9	2,4	3,1	4,8	5,8	6,4	6,1
Dánsko	4,7	6,7	5,6	6,1	5,4	6,0	6,1	6,3
Estonsko	-7,5	-3,2	-5,1	6,4	1,6	1,9	3,5	4,1
Finsko	7,5	9,2	3,9	1,3	-1,4	-0,9	-0,9	-0,5
Francie	1,5	1,1	-0,4	-1,9	-2,2	-1,9	-2,0	-1,4
Chorvatsko	-8,3	-3,0	-6,1	-0,4	0,5	0,5	2,0	2,8
Irsko	10,9	13,8	10,9	16,7	17,2	18,8	17,9	31,7
Itálie	3,7	0,8	-0,1	-2,0	1,0	2,3	2,9	3,1
Kypr	-0,9	2,4	-0,5	-7,3	-1,5	1,8	2,1	0,3
Litva	-10,6	-6,2	-7,2	-1,9	0,9	1,2	1,9	-0,7
Lotyšsko	-4,7	-8,0	-14,5	-1,5	-4,5	-3,2	-1,9	-1,1
Lucembursko	21,3	25,8	24,6	31,4	29,2	30,7	32,0	33,0
Maďarsko	0,0	-3,6	-2,3	5,3	6,7	7,0	6,9	8,9
Malta	-9,4	-7,2	-2,4	-0,9	5,1	xx7,0	7,9	2,9
Německo	0,5	0,3	5,1	5,2	6,1	6,0	6,5	7,6
Nizozemsko	6,8	6,5	8,7	8,4	9,6	10,7	10,8	10,8
Polsko	2,2	-6,3	-1,1	-2,0	-0,4	1,9	1,4	3,1
Portugalsko	-6,4	-11,0	-9,1	-7,6	-0,5	1,0	0,2	0,7
Rakousko	-1,2	1,4	3,1	3,3	2,6	2,6	3,3	4,0
Rumunsko	-5,0	-5,3	-10,1	-6,1	-5,0	-0,8	-0,4	-0,5
Řecko	-8,3	-11,0	-8,3	-8,6	-4,4	-2,8	-2,4	0,1
Slovensko	2,1	-2,6	-4,6	-1,5	3,7	4,2	3,6	2,4
Slovinsko	-2,3	-3,7	-0,6	1,4	4,2	5,6	7,5	9,1
Španělsko	-1,0	-3,0	-5,0	-1,3	1,5	3,3	2,4	2,4
Švédsko	6,4	5,9	7,2	5,5	4,9	4,5	4,3	4,7
Velká Británie	0,3	-1,9	-2,6	-2,7	-2,2	-2,3	-2,0	-2,1
Ostatní země								
Černá Hora	.	.	.	-25,7	-24,4	-20,1	-19,8	-18,6
Island	3,6	-7,0	-11,9	10,2	6,0	8,0	6,3	7,5
Makedonie	.	-14,3	-16,2	-18,3	-21,5	-18,1	-17,2	-16,2
Norsko	6,0	16,8	16,0	11,2	12,9	10,7	8,9	5,4
Srbsko	.	.	-20,0	-15,0	-16,7	-10,7	-10,8	-9,8
Švýcarsko	4,3	6,1	7,3	10,7	10,4	12,1	11,8	11,7

Zdroj: Databáze EUROSTAT, [on-line], 2017

4.3 Postavení zemědělství ČR v letech 2000 -2017

Odvětví zemědělství představuje pro národní hospodářství důležité odvětví zabezpečující nejen produkční funkci, která je důležitá především pro zabezpečování potravin v daném množství, čase, místě a ceně ale i funkce mimoprodukční a environmentální. Mezi hlavní odvětví zemědělství podílející se na tvorbě HDP patří podle mezinárodní klasifikace CZ-NACE zemědělství, lesnictví a rybolov.

Tato kapitola bude navazovat prakticky na výše popsanou teoretickou část, kde jsme se zabývali charakteristikami zemědělství. Postavení odvětví zemědělství v ekonomice lze zjišťovat podle základních statistických indikátorů a těmi jsou například:

- **podíl odvětví zemědělství na tvorbě HDP**
  - podíl ve vyspělých zemích a transformujících se ekonomikách států tvoří v průměru od 3 do 10% HDP
  - podíl odvětví zemědělství v rozvojových zemích vyznačujících se vysokou mírou zaměstnanosti v zemědělství je pak v rozmezí 30-40%
- **podíl hrubé přidané hodnoty odvětví zemědělství na HDP, nebo podíl HPH odvětví na celkovém HPH za všechna odvětví**
- **zaměstnanost v odvětví nebo podíl odvětví na celkové zaměstnanosti a vývoj mezd zaměstnanců primárního sektoru v porovnání s průměrnou mzdou v národním hospodářství**
- **Zemědělství lze hodnotit i dle struktury celkové hrubé zemědělské produkce a v rámci ní vývoje produkce rostlinné a živočišné.**

Důležitou roli v národním hospodářství a primárním sektoru hraje také agrární zahraniční obchod.

Vybrané ukazatele agrárního sektoru včetně vývoje primárního sektoru v rámci EU a komparace s vývojem tohoto sektoru v NH ČR budou hodnoceny v této kapitole a ucelí nám teoretické znalosti a problematiku postavení zemědělství ve sledovaném období v letech 2000-2015 až po současné vývojové trendy odvětví zemědělství.

Níže uvedená tabulka č. 33 obsahuje vývoj vybraných ukazatelů ze Souhrnného zemědělského účtu v letech 2000 – 2015 ve stálých cenách.

Rostlinná výroba, která je nedílnou součástí zemědělské produkce zahrnuje rostlinné komodity, kam spadají obiloviny, olejnin, pícniny a luskoviny jakož i oblast produkce osiv, ochrany rostlin a výživy půdy.⁶⁶ Vývoj rostlinné produkce od r. 2000 se projevuje trendem převážně rostoucím a jeho podíl na celkové produkci zemědělství je více jak 50%.

Živočišná produkce je utvářena především chovem hospodářských zvířat a to zejména skotu, prasat, drůbeže, ovcí a koz. V celosvětovém měřítku převládá živočišná výroba nad výrobou rostlinnou a tento trend je převažující ve vyspělých státech s rozvinutou tržní ekonomikou, kde má živočišná produkce hlavní postavení. Ve státech rozvojových pak převládá produkce rostlinná.⁶⁷ Tabulka níže poukazuje na skutečnost, že rostlinná a živočišná produkce mají v České republice poměrně ekvivalentní zastoupení, ale rostlinná produkce vytváří vyšší hodnotu a živočišná produkce ve sledovaném období ztrácí na významu. V roce 2015 byla hodnota živočišné produkce o 11 mld. Kč menší než u produkce rostlinné.

Mezispotřebou je dle metodiky SZÚ hodnota souhrnu všech vstupů do zemědělských jednotek v hodnotovém vyjádření. Mezispotřeba je oceněna v pořizovacích cenách za podobné zboží neb služby, a to v okamžiku, kdy vstupují do výrobního procesu. Hodnota mezispotřeby se ve sledovaném období pohybovala rozmezí od 68 do 74 mld. Kč. Nejvyšší byla v roce 2007 a to 74,5 mld. Kč

Hrubá přidaná hodnota vypovídá o souhrnném výkonu zemědělství jako odvětví národního hospodářství a je důležitým ukazatelem výkonnosti ekonomiky, který budeme z hlediska odvětví zemědělství sledovat v tabulkách této kapitoly. Dalšími položkami jsou například spotřeba fixního kapitálu, jež se pohybovala v rozmezí 10 – 14 mld. ve sledovaném období. Čistá přidaná hodnota je pak hodnota, kdy od hrubé přidané hodnoty odečteme spotřebu fixního kapitálu.⁶⁸

---

⁶⁶ *Zemědělské komodity* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.zemedelskekomodity.cz/>

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ ČSÚ (online). Metodika Souhrnného zemědělského účtu. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20561501/211510m.pdf/7ad3b4ab-1fa3-4c1b-9fd8-877b405af0ee?version=1.0>

4.3.1 Zemědělství v letech 2000-2017

Tabulka č. 33: Vybrané informace ze Souhrnného zemědělského účtu v letech 2000-2015 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2000)

Ukazatel	ve stálých cenách 2000 / constant prices 2000															
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ROSTLINNÁ PRODUKCE	49 764,6	53 639,7	49 913,4	44 032,1	59 587,1	55 493,4	49 462,2	52 747,3	57 472,0	55 959,6	50 715,7	59 199,1	52 168,3	56 598,5	64 274,1	56 476,8
ŽIVOČIŠNÁ PRODUKCE	50 550,6	49 896,2	49 696,9	49 830,1	47 937,0	47 731,0	47 969,3	49 063,0	49 604,7	46 848,9	43 858,1	43 540,9	43 153,4	43 381,5	44 791,3	45 562,0
PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÝCH SLUŽEB	872,5	924,3	783,1	1 184,3	1 184,4	1 150,1	1 260,8	1 256,5	1 394,9	1 311,8	1 356,5	1 329,6	1 424,1	1 230,6	1 400,2	1 344,1
PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÉHO ODVĚTVÍ (10+13+15+17)	101 187,7	104 460,2	102 616,0	97 219,4	111 286,0	107 852,8	101 460,8	105 120,8	110 670,0	106 098,1	97 937,9	106 356,9	98 763,0	103 410,7	112 768,0	105 687,7
MEZISPOTŘEBA CELKEM	70 762,6	71 068,2	69 388,6	64 640,2	71 715,9	70 559,2	70 189,4	74 517,9	72 858,6	69 863,2	68 365,5	68 351,5	68 264,3	68 261,4	72 824,4	68 701,6
HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA V ZÁKLADNÍCH CENÁCH (18-19)	30 425,1	33 392,0	33 227,3	32 579,2	39 570,1	37 293,6	31 271,4	30 602,9	37 811,4	36 234,9	29 572,4	38 005,4	30 498,7	35 149,3	39 943,7	36 986,1
SPOTŘEBA FIXNÍHO KAPITÁLU	11 829,1	10 739,5	10 962,5	10 437,4	11 126,3	11 669,6	11 909,1	12 246,8	12 441,7	12 248,9	12 374,5	12 893,5	13 014,0	13 392,7	13 744,4	13 965,2
ČISTÁ PŘIDANÁ HODNOTA V ZÁKLADNÍCH CENÁCH (20-21)	18 596,0	22 653,8	22 264,9	22 141,8	28 443,8	25 624,0	19 362,3	18 356,1	25 369,6	23 986,0	17 197,9	25 111,9	17 484,7	21 756,6	26 199,3	23 020,9

Zdroj: Vlastní zpracování dat - Souhrnný zemědělský účet – databáze ČSÚ

Tabulka níže sleduje vývoj HDP a HPH v letech 2000 – 2015 a podíl zdrojů zemědělství na HDP a na HPH v běžných cenách v mil. Kč. Jednoznačně nejnižší podíl na zdrojích HDP mělo odvětví zemědělství v roce 2009 ve výši 1,65% a v roce 2010 a to 1,52%. Tento nízký podíl způsobila celosvětová hospodářská krize a v roce 2010 ještě odeznívala hospodářská recese, která způsobila nižší míru investic v odvětví zemědělství a také nižší míru kapitálové vybavenosti. Podíl zemědělství na zdrojích HDP od r. 2011 do r. 2014 každoročně rostl až do roku 2014 a vyšplhal se na hodnotu 2,47%. Nejvyšší nárůst lze přitom pozorovat hned v roce 2011, kdy byl podíl navýšen o 0,66 procentních bodů. Rok 2015 se podílelo odvětví zemědělství na HDP výše o 0,2 p.b. a následně opětovně pokleslo v roce 2016 a to o 0,06 p.b.

Tabulka níže sleduje také podíl zemědělství na hrubé přidané hodnotě, který má stejnou vývojovou tendenci jako podíl zemědělství na HDP.

4.3.2 Vývoj HDP a podíl zemědělské produkce na HDP a HPH

Tabulka č. 34: Vývoj HDP a HPH v letech 2000-2015 a podíl zemědělského odvětví na zdrojích HDP a na HPH (v běžných cenách, v mil. Kč)

Rok	HDP v běžných cenách v mil. Kč	HPH NH v běžných cenách v mil. Kč	Zemědělství, lesnictví a rybníctví – Zdroje HDP	Podíl zemědělství na HDP v %	Podíl zemědělství na HPH v %
2000	2 372 630	2 167 957	74 111	3,12	3,42
2001	2 562 679	2 343 885	77 220	3,01	3,29
2002	2 674 634	2 451 226	68 731	2,57	2,80
2003	2 801 163	2 567 430	66 374	2,37	2,59
2004	3 057 660	2 772 866	70 609	2,31	2,55
2005	3 257 972	2 949 463	72 190	2,22	2,45
2006	3 507 131	3 191 413	72 821	2,08	2,28
2007	3 831 819	3 473 464	75 389	1,97	2,17
2008	4 015 346	3 647 113	77 800	1,94	2,13
2009	3 921 827	3 553 172	64 525	1,65	1,82
2010	3 953 651	3 582 869	60 217	1,52	1,68
2011	4 033 755	3 640 335	86 632	2,15	2,38
2012	4 059 912	3 648 512	95 396	2,35	2,61
2013	4 098 128	3 668 332	98 504	2,40	2,69
2014	4 313 789	3 898 599	106 720	2,47	2,74
2015	4 554 615	4 095 112	103 269	2,27	2,52
2016	4 716 141	4 238 041	104 275	2,21	2,46

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Podíl zemědělského odvětví na HDP lze také sledovat dle podílu hrubé přidané hodnoty zemědělství na HDP. Hrubou přidanou hodnotou odvětví zemědělství lze získat z dat Souhrnného zemědělského účtu a lze ji vypočítat jako součet zemědělské prvovýroby, poskytovaných zemědělských služeb a neoddělitelných zemědělských činností a odečtení mezispotřeby.

Tabulka č. 35: Podíl HPH zemědělství na HDP v běžných cenách v mil. Kč

Rok	HDP v běžných cenách v mil. Kč	HPH NH v běžných cenách v mil. Kč	HPH sektoru zemědělství, lesnictví, rybářství v mil. Kč	Podíl HPH zemědělství na HDP v %	Podíl HPH zemědělství na HPH NH v %
2000	2 372 630	2 167 957	30 425	1,28%	1,40%
2001	2 562 679	2 343 885	35 544	1,39%	1,52%
2002	2 674 634	2 451 226	28 736	1,07%	1,17%
2003	2 801 163	2 567 430	27 070	0,97%	1,05%
2004	3 057 660	2 772 866	40 987	1,34%	1,48%
2005	3 257 972	2 949 463	29 789	0,91%	1,01%
2006	3 507 131	3 191 413	28 470	0,81%	0,89%
2007	3 831 819	3 473 464	33 550	0,88%	0,97%
2008	4 015 346	3 647 113	30 869	0,77%	0,85%
2009	3 921 827	3 553 172	19 132	0,49%	0,54%
2010	3 953 651	3 582 869	24 436	0,62%	0,68%
2011	4 033 755	3 640 335	35 435	0,88%	0,97%
2012	4 059 912	3 648 512	33 991	0,84%	0,93%
2013	4 098 128	3 668 332	37 061	0,90%	1,01%
2014	4 313 789	3 898 599	41 799	0,97%	1,07%
2015	4 554 615	4 095 112	37 249	0,82%	0,91%
2016	4 716 141	4 238 041	42 981	0,91%	1,01%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

V porovnání s předchozí tabulkou byla nejnižší hodnota podílu HPH zemědělství na HDP již v roce 2009 a v roce 2010 byl zaznamenán nárůst o 0,13 p. b., největší nárůst byl pak zřetelný opět v r. 2011 a to o 0,26 p.b. V roce 2012 byl propad podílu o 0,04 p. b., na rozdíl od předchozí tabulky, která vykazovala růst až do r. 2014. Dle souhrnného zemědělského účtu a tabulky níže poklesl v tomto roce podíl rostlinné produkce na celkové zemědělské produkci, přičemž hodnota mezispotřeby zůstala téměř totožná.

Tabulka výše dále zohledňuje podíl hrubé přidané hodnoty odvětví zemědělství na celkové hrubé přidané hodnotě NH v letech 2000 – 2016.

Tabulka č. 36 zobrazuje vývoj celkové produkce zemědělského odvětví, na které se podílí produkce živočišná a rostlinná. Vývojové tendence ve sledovaném období jsou z tabulky zřetelné a je jimi pokles živočišné produkce a naopak nárůst produkce rostlinné. Hlavní příčinou poklesu živočišné produkce je snižování stavů hosp. zvířat, což uvádí SZÚ, důsledkem je pak zvýšení nezaměstnanosti ve venkovských oblastech.

Největší pokles podílu živočišné produkce na celkové zemědělské produkci byl v roce 2004, kdy oproti r. 2003 poklesl o 8 p.b., naopak obrovský nárůst o 15% zaznamenala v roce 2004 produkce rostlinná.

4.3.3 Podíl rostlinné a živočišné výroby na zemědělské produkci

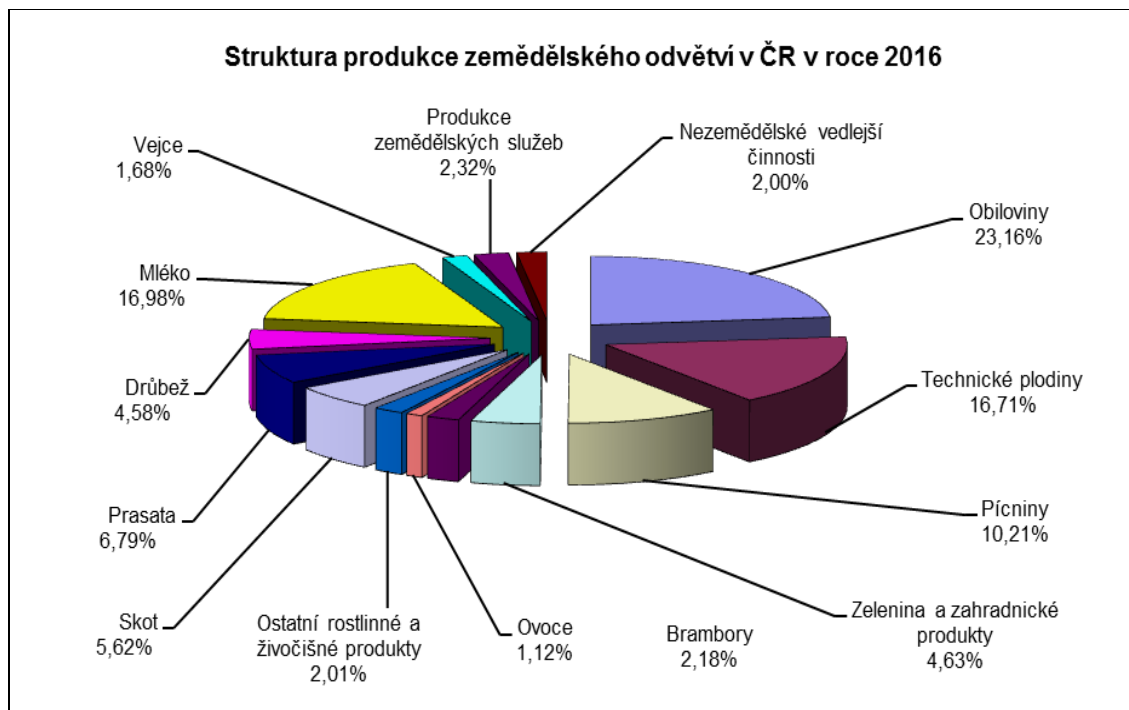
Tabulka č. 36: Zemědělská produkce v letech 2000 – 2015 (ve stálých cenách r. 2000)

Rok	Produkce zemědělského odvětví	Rostlinná produkce	Podíl r.p. na produkci zemědělského odv.	Živočišná produkce	Podíl ž.p. na produkci zemědělského odv.
2000	101 187,71	49 764,62	47,64%	50 550,59	49,96%
2001	104 460,16	53 639,75	52,27%	49 896,16	47,77%
2002	102 615,96	49 913,35	51,34%	49 696,93	48,43%
2003	97 219,41	44 032,08	39,57%	49 830,15	51,26%
2004	111 285,95	59 587,05	55,25%	47 936,95	43,08%
2005	107 852,85	55 493,45	54,69%	47 731,01	44,26%
2006	101 460,76	49 462,22	47,05%	47 969,26	47,28%
2007	105 120,84	52 747,28	47,66%	49 063,00	46,67%
2008	110 669,97	57 472,02	54,17%	49 604,66	44,82%
2009	106 098,15	55 959,61	57,14%	46 848,92	44,16%
2010	97 937,87	50 715,70	47,68%	43 858,12	44,78%
2011	106 356,88	59 199,06	59,94%	43 540,93	40,94%
2012	98 763,02	52 168,28	50,45%	43 153,44	43,69%
2013	103 410,71	56 598,50	50,19%	43 381,45	41,95%
2014	112 768,04	64 274,13	60,82%	44 791,32	39,72%
2015	105 687,71	56 476,84	53,44%	45 562,01	43,11%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

V produkci zemědělského odvětví má dle dostupných dat Českého statistického úřadu největší zastoupení v živočišné produkci mléčná produkce z 16,98% a v rostlinné výrobě dominují především obiloviny z 23,16% a technické plodiny z necelých 17%.

Graf č. 8: Struktura produkce zemědělského odvětví v roce 2016

Zdroj: Databáze ČSÚ, [on-line], 2016

V níže uvedené tabulce č. 38 jsou shrnuty podíly primárního sektoru národního hospodářství na hrubé přidané hodnotě jednotlivých zemí EU 28.

Význam podílu primárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v zemích EU má zpravidla klesající tendence. Nejvýrazněji se primární sektor na hrubé přidané hodnotě projevuje v Bulharsku, Rumunsku, Chorvatsku a Maďarsku. Největší pokles podílu primárního sektoru byl sledován právě u Bulharska a Rumunska, kde podíl v roce 2000 byl větší než 10%. K roku 2015 byl tento podíl ale už jen těsně pod 5%. Nejmenší hodnoty podílu zemědělství na HPH vykazují země jako Německo, Velká Británie a Belgie a to méně než 1%.

Česká republika, co se týče podílu primárního sektoru na HPH, se drží nad průměrem všech zemí EU 28 a primární sektor se podílí na HPH z 2,5%. Největší pokles zaznamenala ČR v době hospodářské krize, od té doby byl podíl zemědělství na HPH spíše rostoucí.

4.3.4 Podíl primárního sektoru na HPH v zemích EU

Tabulka č. 37: Podíl primárního sektoru na HPH v %

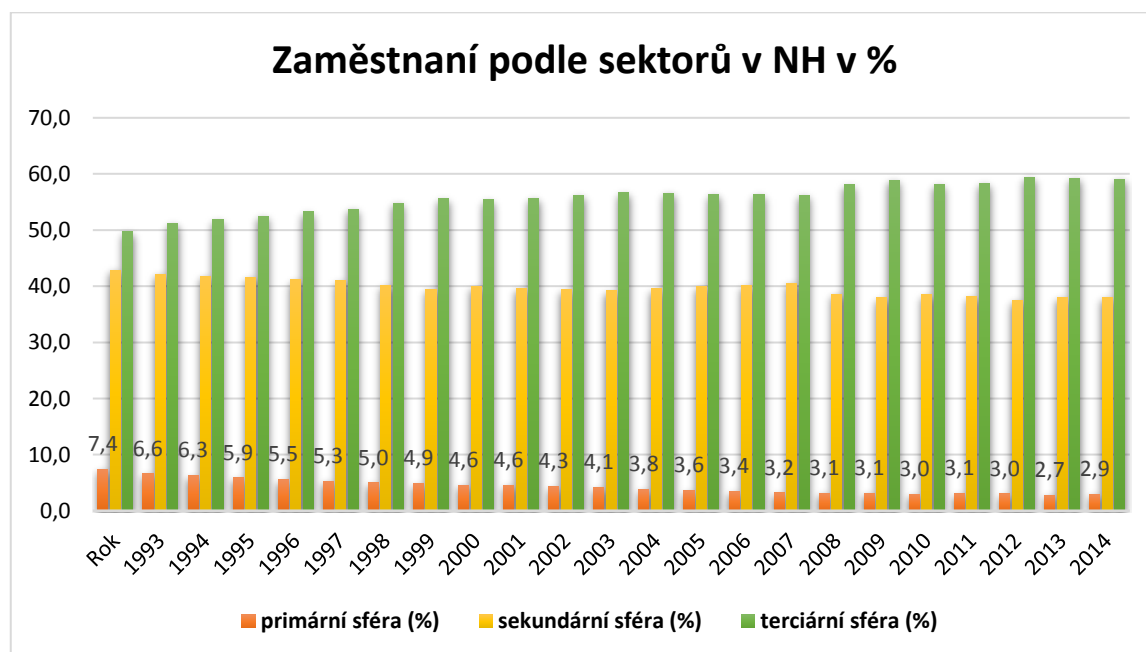
Země	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
EU 28	2,1	1,7	1,7	1,5	1,6	1,7	1,7	1,7	1,6	1,5
Eurozóna 19	2,3	1,8	1,7	1,5	1,6	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6
v tom:										
Belgie	1,3	0,9	0,8	0,7	0,9	0,7	0,9	0,8	0,7	0,7
Bulharsko	12,6	8,6	7,0	4,9	4,8	5,3	5,3	5,3	5,3	4,8
Česká republika	3,4	2,4	2,1	1,8	1,7	2,4	2,6	2,7	2,7	2,5
Dánsko	2,5	1,3	1,0	1,0	1,4	1,5	1,9	1,5	1,6	1,2
Estonsko	4,8	3,5	2,7	2,4	3,2	3,9	3,7	3,5	3,6	3,4
Finsko	3,4	2,6	2,5	2,5	2,7	2,7	2,7	3,0	2,8	2,5
Francie	2,3	1,9	1,7	1,5	1,8	1,8	1,8	1,6	1,7	1,7
Chorvatsko	6,4	5,0	5,0	5,0	4,9	4,7	4,5	4,4	4,1	4,1
Irsko	2,8	1,2	0,9	0,6	1,1	1,4	1,1	1,3	1,5	1,0
Itálie	2,8	2,2	2,1	2,0	2,0	2,1	2,2	2,3	2,2	2,2
Kypr	4,0	3,1	2,4	2,3	2,4	2,5	2,2	2,3	2,1	2,3
Litva	6,3	4,8	3,7	2,8	3,3	3,9	4,4	3,9	3,8	3,6
Lotyšsko	5,1	4,3	3,3	3,7	4,4	3,9	3,7	3,4	3,3	3,2
Lucembursko	0,7	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2
Maďarsko	5,7	4,3	3,9	3,5	3,5	4,6	4,6	4,6	4,7	4,1
Malta	2,2	2,2	1,4	1,7	1,7	1,6	1,5	1,4	1,3	1,3
Německo	1,1	0,8	0,9	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8	0,6
Nizozemsko	2,5	2,0	1,8	1,7	1,9	1,7	1,8	1,9	1,8	1,8
Polsko	3,5	3,3	2,9	2,8	2,9	3,2	3,0	3,2	2,9	2,6
Portugalsko	3,5	2,6	2,2	2,2	2,2	2,1	2,2	2,4	2,3	2,3
Rakousko	1,8	1,4	1,5	1,3	1,4	1,6	1,5	1,4	1,4	1,3
Rumunsko	12,0	9,5	6,6	6,0	6,3	7,3	5,3	6,1	5,3	4,7
Řecko	6,1	4,8	3,2	3,1	3,3	3,4	3,7	3,6	3,7	4,1
Slovensko	4,4	3,6	4,1	3,3	2,8	3,4	3,5	4,0	4,4	3,7
Slovinsko	3,3	2,6	1,9	1,9	2,0	2,3	2,1	2,1	2,4	2,4
Španělsko	4,1	3,0	2,5	2,3	2,6	2,5	2,5	2,8	2,5	2,6
Švédsko	1,9	1,1	1,6	1,5	1,6	1,6	1,5	1,4	1,3	1,3
Velká Británie	0,9	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Ostatní země										
Albánie	27,8	21,5	19,4	19,4	20,7	21,0	21,7	22,4	22,9	22,1
Island	8,3	5,7	5,7	6,6	7,4	7,7	7,7	6,9	6,2	.
Norsko	2,1	1,6	1,3	1,5	1,8	1,5	1,3	1,5	1,6	1,8
Švýcarsko	1,2	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7

Zdroj: Databáze EUROSTAT, [on-line], 2017

4.3.5 Vývoj zaměstnanosti a mezd v sektorech národního hospodářství v letech 2005-2015

Hospodářské a politické reformy po roce 1989 měly značný vliv na proměnu zemědělství a jeho struktury a to nejen z hlediska zaměstnanosti. Ekonomickou váhu primárního sektoru ovlivnil v neposlední řadě i vstup ČR do EU v roce 2004, který se projevil změnami především v podnikatelské struktuře zemědělství a také snižováním zaměstnanosti v tomto odvětví. V posledních 20 letech došlo k poklesu zaměstnanců v zemědělství asi o 42%. Nejvyšší snižování zaměstnanosti v zemědělství proběhlo v prvních letech transformačního procesu, konkrétně v letech 1991-1992, kdy počet pracovníků dle ČSÚ v relativním vyjádření klesl téměř o 24%, poté se tempo poklesu zaměstnanosti zvolnilo, a od roku 1993 poklesla zaměstnanost z tehdejších 7,4% na 2,9 % v roce 2014. Pokles počtu pracovníků v zemědělství se dlouhodobě projevuje klesajícím trendem. Naopak oproti primárnímu sektoru můžeme sledovat opačný vývoj zaměstnanosti v sektoru terciálním, kde je trend převážně rostoucí a pohybuje se v posledních letech okolo 60% zaměstnaných z celého NH. V absolutním vyjádření dle dostupných dat poklesl počet zaměstnanců od r. 1993 do r. 2015 o 210 tisíc. Co se týče zastoupení pohlaví, pak pracuje v zemědělství k r. 2015 asi 111 tisíc mužů a 36 tisíc žen.

Graf č. 9: Zaměstnanost podle sektorů NH v %

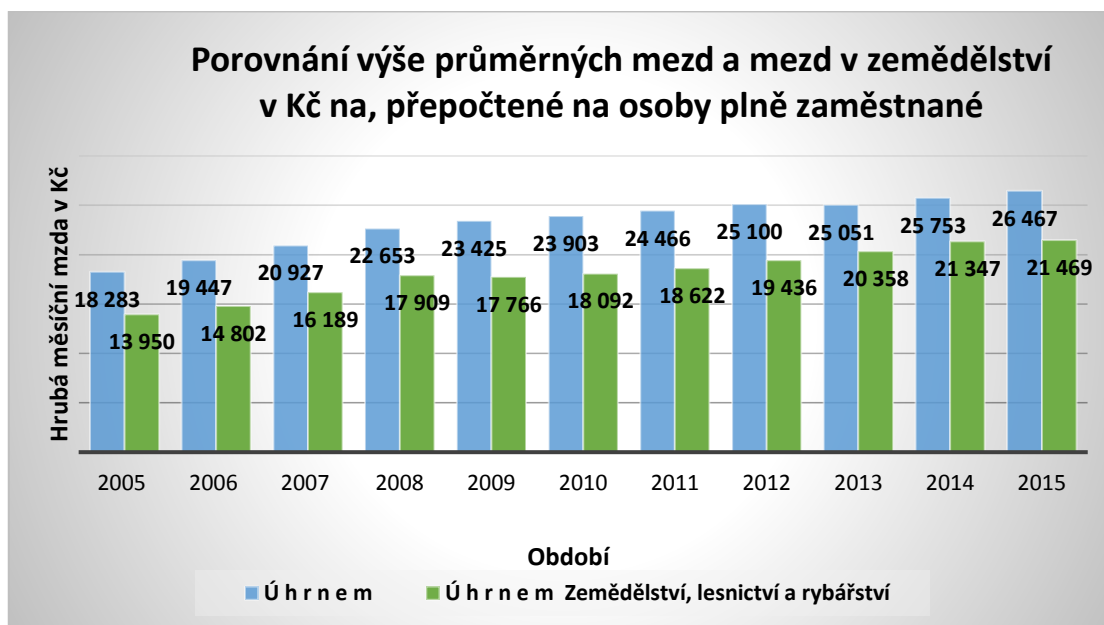

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Průměrné mzdy v zemědělství již dlouhodobě zaostávají za mzdami NH ČR jako celku. Projev této důchodové disparity lze sledovat ve vybraném období v grafu níže.

Ve sledovaném období byly mzdy v zemědělství na úrovni 76-83% průměrné mzdy v NH. Nejmenší rozdíl nastal v roce 2013, kdy byly mzdy v zemědělství menší jen o 17%, než byl průměr mezd za celé NH. Důvodem bylo zastavení růstu průměrné mzdy v důsledku hospodářské krize a to za celé NH a naopak růst mezd v zemědělství, což snižovalo mzdovou disparitu. Růst mezd v zemědělství nebyl tolik ovlivněn hospodářskou krizí jako celé NH, kde začaly průměrné mzdy růst rychleji až v roce 2014 a to o 3%. Nárůst mezd v zemědělství, které ještě v roce 2014 oproti roku 2013 vzrostly o 5%, se v roce 2015 zpomalil na růst o pouhých 1,5%.

Graf č. 10: Mzdy v primárním sektoru a NH v letech 2005-2015

Zdroj: Vlastní zpracování dat z databáze ČSÚ

Na začátku sledovaného období v r. 2005 byla hrubá mzda v zemědělství na úrovni 76,3% průměrné mzdy v ČR. K prohloubení mzdové disparity došlo pak v letech 2009 - 2010, tento pokles byl postupně vyrovnáván a mzdy v zemědělství rostly rychleji než v celém NH. V roce 2015 byla již mzda v odvětví zemědělství na úrovni 81,1% průměrné mzdy v ČR a lze tedy říci, že se ve sledovaném období disparita snížila. Vývoj mezd v zemědělství dle uvedeného grafu výše více či méně následoval vývoj průměrných mezd

v celém národním hospodářství s menšími výkyvy. Procentuální srovnání mezd sleduje níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 38: Průměrné měsíční mzdy v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství a v ČR na přepočtené počty zaměstnanců v letech 2005 – 2015

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Poměr průměrné měsíční mzdy v odvětví ZLR k průměrné měsíční mzdě v ČR (%)	76,3%	76,1%	77,4%	79,1%	75,8%	75,7%	76,1%	77,4%	81,3%	82,9%	81,1%

Zdroj: Vlastní zpracování dat ČSÚ

4.3.6 Vybrané ekonomické výsledky agrárního sektoru v letech

Následující podkapitoly jsou zaměřeny na vybrané výsledky agrárního sektoru. Kapitola se zejména věnuje vývoji agrárního zahraničního obchodu a dále ekonomickým výsledkům z let 2011-2015, které jsou zahrnuty v Souhrnném zemědělském účtu, jež je uveden v příloze.

4.3.6.1 Agrární zahraniční obchod

Výsledky agrárního zahraničního obchodu ČR jsou zahrnuty v tabulce níže. Od r. 2000 až do r. 2011 saldo výrazně i když někdy s výkyvy růstu spíše klesalo. Vysoký pokles zapříčiněný vstupem do EU je znatelný v roce 2004. Nejhoršího salda v historii dosáhla ČR v r. 2011 a to ve výši 36 293 mil. Kč., po něm následovalo v roce 2012 nejvýraznější meziroční zlepšení a to o 68% ve srovnání s předchozím rokem 2011. Záporné saldo se v letech 2011 – 2014 projevilo výrazným snížením a to o 18 mld. Kč.

Tabulka č. 39: *Bilance AZO v letech 2000 – 2015*

Rok	Vývoz (V) (mil. Kč)	Dovoz (D) (mil. Kč)	Obrat (mil. Kč)	Saldo (S) (mil. Kč)	Krytí D/V (%)
2000	47 729	65 011	112 740	-17 282	73,42
2001	49 411	69 228	118 639	-19 817	71,37
2002	45 174	69 040	114 214	-23 866	65,43
2003	48 805	74 259	123 064	-25 454	65,72
2004	61 526	93 822	155 348	-32 296	65,58
2005	78 520	103 522	182 042	-25 002	75,85
2006	78 542	112 737	191 279	-34 195	69,67
2007	96 880	129 333	226 213	-32 453	74,91
2008	106 931	131 048	237 979	-24 117	81,6
2009	101 708	133 735	235 443	-32 027	76,05
2010	105 364	140 008	245 372	-34 644	75,26
2011	120 381	156 674	277 054	-36 293	76,84
2012	148 309	173 026	321 334	-24 717	85,71
2013	160 594	184 674	340 124	-23 889	86,87
2014	178 544	196 502	375 046	-17 958	90,86
2015	202 725	222 538	425 263	-19 813	91,10

Zdroj: Vlastní zpracování dat z portálu www.eagri.cz

Agrární saldo zachraňují především komodity jako je obilí a přípravky z něho a tabák vč. tabákových výrobků – na agrárním vývozu se podílí v roce 2015 z více jak 8%. Nejvyšší absolutní hodnotu mají ve struktuře agrárních dovozů dle dostupných údajů poslední Zelené zprávy z roku 2015 dovozy masa, zhruba 25 mld. Kč.

Dlouhodobě ČR nejvíce vyváží do zemí jako je Slovensko (24%), Německo (20%), Polsko (11,5%), Itálie (6,6%) a Rakousko (6%). Agrární dovoz je uskutečňován nejvíce ze zemí jako Německo (21%), Polsko (19,2%), Nizozemsko (7%), Slovenko (6,8%) a Itálie (5,4%).

Agrární vývoz se podílí na celkovém vývozu zhruba z 5% a agrární dovoz na celkovém dovozu cca z 6,5%. Celkové agrární dovozy se meziročně zvyšují v průměru o 12 mld. Kč, ale stále více se zvyšuje také agrární vývoz v průměru o 18 mld. Kč. Záporné saldo AZO se od r. 2011 snižuje.

4.3.6.2 Ekonomické výsledky sektoru zemědělství – komparativní analýza v letech 2011-2015

Cílem této kapitoly je popsat vývoj zemědělství ve sledovaných letech 2011-2015. K analýze je využito dat ze Souhrnného zemědělského účtu v letech 2003 -2015, která je součástí přílohy. Data ze souhrnného zemědělského účtu jsou každoročně součástí Zprávy o stavu zemědělství, kterou zpracovává ÚZEI.

Pokud se zaměříme na nejvýznamnější ukazatele SZÚ jako je hrubá přidaná hodnota, čistá přidaná hodnota, čistý provozní přebytek, podnikatelský důchod i tvorba hrubého fixního kapitálu dosáhli v letech 2011 – 2015 svého pětiletého maxima. Nejvyšší meziroční nárůst je zřetelný právě v roce 2011, a jak vyplývá ze statistik SZÚ, jednalo se o nejlepší výsledky od r. 1998. Důvodem je, že v roce 2010, kdy odeznívala globální hospodářská recese, se zvýšily ceny zemědělských výrobců a to zejména u mléka a obilí.⁶⁹

Produkce zemědělského odvětví narůstala až do r. 2014, v roce 2015 ovšem poklesla ze 137 mld. Kč v roce 2014 na 126,5 mld. Kč v roce 2015. Pokles produkce v roce 2015 byl způsoben poklesem cen zemědělských výrobců, poklesem celkové rostlinné produkce, na kterou mělo vliv období sucha v roce 2015 a u živočišné produkce došlo k poklesu oproti předchozímu období v r. 2014 celkově o 10%.

Při zkoumání HPH a ČPH je zřetelný mírný pokles v roce 2012 poté nárůst v letech 2013 a 2014 a opětovný pokles v roce 2015. Pokles HPH a ČPH v roce 2012 zapříčinil celkový růst cen v NH, díky kterému se zvýšily náklady na produkci a došlo tak k růstu mezispotřeby. Pokles v roce 2015 byl dán celkovým poklesem produkce. Vývoj ČPH se pak promítl i v důchodu z faktorů, ten však vlivem mírného poklesu daní a růstu dotací mírně rostl. Nárůst důchodu z faktorů byl největší v roce 2014 a to celkem o 56,3 mld. Kč, pokles byl zaznamenán ale v následujícím roce 2015 a to o 7,2 mld. Kč., na který měl vliv pokles ČPH o 4 mld. Kč, dále také zvýšení daní a pokles dotací o 3,1 mld. Kč.

Nejvýznamnějším ukazatelem ekonomiky odvětví zemědělství je podnikatelský důchod reprezentující celkový zisk odvětví, který zaznamenal největší nárůst v roce 2011,

---

⁶⁹ Zelená zpráva – Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2010, [on-line], 2017

oproti roku 2010 celkem o téměř 10 mld. Kč., v roce 2011 dosahoval výše 17,4 mld. Kč a v roce 2012 a 2013 mírně poklesl. Tento pokles v roce 2012 byl způsoben nepříznivým vývojem národní ekonomiky a také vzrůstem nákladových úroků a naopak poklesem výnosových úroků. Vzrůst podnikatelského důchodu byl následně v r. 2014 ve výši 23,4 mld. Kč, ovšem v roce 2015 poklesl oproti r. 2014 o 7,4 mld. Kč. Důvodem poklesu podnikatelského důchodu byly nepříznivé faktory roku 2015, které ovlivnily pokles čisté přidané hodnoty o 16,6% a tj. především dlouhé sucho, které ovlivnilo rostlinou produkci, pokles živočišné produkce o 10%, pokles dotací na výrobu o 5,2%, pokles platby SAPS a pokles důchodu z faktorů oproti roku 2014. Rekordní hodnota podnikatelského důchodu v roce 2014 byla dána zejména vysokou produkcí a pomalejším nárůstem mezispotřeby a nákladů, které podpořily velikost HPH a ČPH.

Vývoj čistého provozního přebytku, který se oproti roku 2010 v r. 2011 zvýšil o 11 mld. Kč na hodnotu 22,6 mld. Kč, se mírně vlivem národní ekonomiky v roce 2012 propadl, v roce 2013-2014 můžeme sledovat opětovný nárůst a dále pokles v roce 2015. V roce 2014 dosáhl čistý provozní přebytek 30 mld. Kč, což je rekordní hodnota jako u ostatních ukazatelů SZÚ v roce 2011.

Níže uvedená tabulka č. 40 zobrazuje ekonomický vývoj ukazatelů SZÚ měřený na produkci zemědělského odvětví v % a to v letech 2011-2015. Po úspěšném roce 2011, který zaznamenává pozitivní změny oproti r. 2010, došlo u všech ukazatelů ke zhoršení nebo stagnaci v roce 2012, který byl ovlivněn výše zmíněným nárůstem cen v NH a tudíž došlo ke zvýšení položky nákladů a mezispotřeby. V důsledku snížení produkce můžeme sledovat negativní posun ukazatelů i v roce 2015. V celkovém hodnocení můžeme ale dojít k závěru, že po roce 2010 jsou ukazatele spíše stabilní a mají pozitivní vývoj. Rok 2015 je hodnocen jako průměrný rok za posledních 5 let.⁷⁰

---

⁷⁰ Zpráva o stavu zemědělství 2015, [on-line], 2017

Tabulka č. 40: Ekonomický vývoj hlavních podílových ukazatelů SZÚ v % v letech 2010-2015

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Produkce zemědělského odvětví	100	100	100	100	100	100
Podíl rostlinné produkce na PZO	55,50	59,10	58,63	59,15	58,11	59,15
Podíl živočišné produkce na PZO	39,85	36,52	36,83	36,57	37,70	36,21
Podíl mezispotřeby na PZO	76,18	70,19	72,19	71,10	69,80	70,68
Podíl hrubé přidané hodnoty na PZO	23,82	29,81	27,81	28,90	30,20	29,32
Podíl odpisů na PZO	13,89	12,47	12,29	12,15	12,00	12,98
Podíl čisté přidané hodnoty na PZO	9,92	17,34	15,52	16,75	18,20	16,34
Podíl náhrad zaměstnanců na PZO	23,17	20,46	20,31	19,92	19,25	20,76
Podíl ostatních dotací na výrobu na PZO	26,16	23,19	23,96	21,45	24,12	24,61
Podíl důchodu z faktorů na PZO	34,76	39,47	38,48	37,30	41,48	39,93
Podíl ostatních dotací na výrobu a důchodu z faktorů	75,28	58,75	62,26	57,50	58,16	61,62

Zdroj: Vlastní zpracování dat Zprávy o stavu zemědělství za rok 2014 a 2015, Ústav zemědělské ekonomiky a informací [online], 2017

5 Zhodnocení výsledků a závěr práce

Česká ekonomika si od roku 1989 prošla velkými změnami a reformami. Přechod na tržní ekonomiku z centrálně plánovaného hospodářství procesem transformace byl provázen velkou řadou problémů, kterým Česká republika musela čelit. Po rozpadu Československa a vzniku samostatné České republiky musela být česká ekonomika schopna samostatně fungovat a reagovat na změny na světových trzích. Po započaté transformaci ekonomiky byla započata další část, a to restituce a privatizace, kdy nesprávným a nedostatečným formováním právního rámce došlo k tomu, že se česká ekonomika dostala v druhé polovině 90. let do recese. Po roce 2000 lze považovat českou ekonomiku za stabilní a růstovou, na což poukazuje i míra růstu HDP. Důležitým milníkem, který poznamenal českou ekonomiku, byl také vstup ČR spolu s dalšími devíti evropskými státy do Evropské unie v roce 2004. Z ekonomického pohledu měl tento vstup pozitivní vliv na zlepšení nejen mezinárodního postavení České republiky, ale i zlepšení celkové výkonnosti ekonomiky díky možnosti získávání finančních prostředků a podpor, a to do všech odvětví z rozpočtu EU a dalším možnostem, jež jsou spojeny s volným obchodem a možností občanů stěhovat se za prací do jiných států. Vstup do EU přinesl ale i faktory méně příznivé, jako bylo například zavedení kvótního systému v zemědělství atd.

Vývoj české ekonomiky, její růst a pokles, byl v práci sledován pomocí makroekonomického ukazatele HDP v letech 1993 - 2015 včetně identifikace fluktuací ve vývoji.

Od r. 1993 do roku 1996 se hrubý domácí produkt vyvíjel rovnoměrně a docházelo k pravidelnému meziročnímu růstu. Rekordní nárůst HDP v roce 1995 dosahoval 6%, v těchto letech docházelo k oživení ekonomiky, které se projevovalo také nízkou mírou inflace a nezaměstnanosti. V roce 1997 došlo ale k ochlazení ekonomiky a k meziročnímu poklesu HDP oproti předchozímu roku 1996, v roce 1998 ekonomika stagnovala. Za příčinu tohoto poklesu je považována měnová restrikce, rozsáhlá privatizace a nepříznivé počasí nejen v Čechách ale i v sousedních státech. Po překonání tohoto období začala míra růstu HDP opět rovnoměrně stoupat, a proto lze zejména období po roce 2000 označit za dynamicky růstové a stabilní, a to až do r. 2008. Nejvyšších přírůstků HDP dosahovala Česká republika v letech 2005 – 2007 a touto dynamikou se česká ekonomika řadila k nejrychleji

rostoucím v zemích Evropy. Zlom nastal v roce 2008, kdy tempo růstu HDP všech světových ekonomik výrazně zpomalilo a vývoj HDP byl narušen tvořící se finanční a dále ekonomickou krizí v roce 2009. ČR v souvislosti se svou otevřeností světu ekonomické krizi podlehl. K propadu HDP v ČR došlo pádem z vysoké dynamiky růstu, avšak propad byl srovnatelný s ostatními zeměmi EU. Mírný nárůst HDP a snaha vyrovnat se s dopady krize nastala již v roce 2010 a pokračovala v roce 2011. Rok 2012 s sebou ale přinesl opětovný propad HDP jak v ČR, tak i ve více než polovině zemí EU ale v meziročním srovnání si ČR udržela pozici průměru poklesu všech zemí EU.

V letech 2014-2015 byl vývoj HDP ČR i většiny zemí EU růstový kromě výjimek, kterou bylo například Řecko, jež se dlouhodobě vyrovnává se svou krizovou situací. Dynamický růst zaznamenala česká ekonomika i v první polovině roku 2016, kdy k HDP přispívala hlavně rostoucí domácí poptávka, jejíž zvýšení bylo dáno velmi zanedbatelnou mírou inflace, vyšší zaměstnaností a zvyšujícími se mzdami, dalším byla také kladná a rostoucí platební bilance. Ekonomický růst zpomalil ve 3. čtvrtletí roku 2016 a ve 4. čtvrtletí byl zpomalen rostoucími cenami ropy a minerálních paliv. Právě ty měly vliv na růst cen potravin a pohonných hmot, což zrychlilo růst inflac. Dle aktuální predikce Ministerstva financí ČR se má reálný růst HDP v roce 2017 nepatrně zvyšovat a to též platí pro rok 2018.

Česká republika je stát s malou a velmi otevřenou ekonomikou s rozvinutým odvětvím průmyslu, které se na HDP podílí z více než 40%, rozvinutým terciálním sektorem, který přispívá cca z 55% k tvorbě HPD a zemědělstvím, které se na HDP podílí v posledních letech cca z 2,5%. I přesto, že je česká ekonomika považována za zdravou, může být v budoucnu ohrožena mnoha faktory. Hlavními problémy, které mají vliv na dynamiku vývoje české ekonomiky a hospodářského růstu jsou zejména stárnoucí populace, nedostatek kvalifikovaných pracovníků a nízká produktivita práce, která zaostává například za Německem a Rakouskem. Dalším problémem je například nevyužitý potenciál odvětví průmyslu, který by ale mohly pozvednout dotace pro velké podniky, jež aktuálně podléhají omezením. Česká republika se také potýká s nízkou mírou investic do inovací a moderních technologií a silnou orientací na průmyslovou výrobu, kdy je především v roli subdodavatele.

Postavení zemědělství ČR a sledování jeho vývoje z hlediska podílu na HDP nám odpovídá na otázku, že ČR svým zemědělstvím, jehož podíl na HDP je dlouhodobě klesající, je jednou z transformujících se ekonomik.

České zemědělství, které si prošlo složitým transformačním procesem má dle zkoumaných let 2000 - 2015 klesající podíl na HDP i na HPH. Současné postavení odvětví zemědělství bylo v práci zjišťováno pomocí základních statistických indikátorů, ze kterých vyplývá řada skutečností a trendů soudobého vývoje odvětví. V posledních letech se rozvíjí především rostlinná produkce a na celkové produkci se podílí z více jak 50%. Živočišná produkce ztrácí v průběhu let na významu, což je opakem celosvětového trendu. Hlavním důsledkem tohoto vývoje je, že v ČR ubývají stavy hospodářských zvířat, což je zřetelné i z přílohy Souhrnného zemědělského účtu. Důležitým trendem projevujícím se v zemědělství je i klesající zaměstnanost v odvětví, která od r. 1993 poklesla ze 7,4% zaměstnaných v primárním sektoru na 2,9% zaměstnaných v zemědělství k roku 2014. Mzdy sektoru zemědělství dlouhodobě zaostávají za průměrem mezd za celé NH a jsou v průměru o 17-25% menší. Bilance agrárního zahraničního obchodu je ve sledovaných letech 2000 – 2015 záporná, ale toto záporné saldo se od r. 2012 výrazně snižuje a prognózy toto snižování dále předpokládají i v dalších letech. Vývoj zemědělství v ČR a pokles jeho podílu na tvorbě HDP českou ekonomiku neohrožuje, a tento vývoj je totožný ve srovnání s ostatními zeměmi Evropské unie.

Dílním cílem práce bylo také zhodnotit ekonomické výsledky v komparativní analýze sektoru zemědělství v letech 2011-2015, které byly zhodnoceny na základě dostupných dat Souhrnného zemědělského účtu a Zpráv o stavu zemědělství ČR.

České zemědělství si i přes klesající ukazatele a velmi malé výchyly v posledních letech zachovává své postavení. Je produktivní, avšak závislé na dovozu některých komodit rostlinné a živočišné produkce, ve kterých není soběstačné. Pokles pracovních sil v zemědělství je dán především stárnoucí populací a právě tento jev by mohl budoucí generace ohrozit. Zemědělství se také potýká s problémy cenové nestability, s nízkou intenzitou výroby, kvótním systémem EU na dané komodity, s nízkými důchody zemědělců a nízkou kvalitací mladých pracovníků. Zemědělství České republiky by mělo dbát na zvýšení produktivity, a to alespoň tak, aby bylo docíleno potravinové soběstačnosti v klíčových komoditách. Zodpovědnost za potravinovou soběstačnost přebírají hlavně

politici na národohospodářské scéně. Aktuálně je ČR v procentuálním vyjádření potravinově soběstačná zhruba z 65%. Zejména by měly být zvýšeny stavy hospodářských zvířat, a to i z důvodu současného trendu, kterým je pěstování velkoplošných plodin, jež po sklizení nenalézají využití. Pro zachování a zúrodnování půdy by měly být pěstovány plodiny, které těmto jevům napomáhají, popřípadě mají i vliv na podporu zaměstnanosti v odvětví zemědělství.

6 Seznam použitých zdrojů

6.1 Literární zdroje

1. BIČÍK, Ivan; JANČÁK, Vít. Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. ISBN 80-86561-19- 4
2. BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.
3. BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
4. BRČÁK, Josef. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-369-8.
5. ČÁSLAVKA, Jiří, Tomáš HÁK a Viktor TŘEBICKÝ. *Indikátory blahobytu* [online]. 1. Praha: Zelený kruh, 2010 [cit. 2017-02-14]. ISBN 978-80-87417-02-7. Dostupné z: http://www.zelenykruh.cz/wp-content/uploads/2015/01/Indikatory_blahobytu_2010.pdf
6. HOMOLKA, J.; PLETICHOVÁ, D.; MACH, J. *Zemědělská ekonomika*. 2008. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2008. str. 7. ISBN 978-80-213-1830-4.
7. KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2012. ISBN 978-80-86572-76-5.

8. LIŠKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. ISBN 978-80-8641-954-1.
9. PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. 3. vyd. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-58-4.
10. SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. Vyd. 2. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0494-X.
11. SVATOŠ, Miroslav. *Ekonomika agrárního sektoru: (vybraná témata)*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. ISBN 978-80-213-1846-5.
12. URBAN, Jan. *Základy teorie národního hospodářství*. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-863-9572-3.
13. WAWROSZ, Petr. *Makroekonomie: základní kurz*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2012. ISBN 978-80-7408-059-3.
14. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.
15. BAŠEK, Václav. *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie: Czech agriculture six years after EU accession : (výzkumná studie)*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010. ISBN 978-80-86671-81-9.
16. KADERÁBKOVÁ, Anna. *Základy makroekonomické analýzy: růst, konkureschopnost, rovnováha*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-861-3136-X.
17. BIČÍK, Ivan. *Hospodářský zeměpis: globální geografické aspekty světového hospodářství : učebnice pro obchodní akademie a jiné střední školy*. 2., upr. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2010. ISBN 978-80-86034-90-4.

6.2 Elektronické zdroje

- *CZ-NACE: NACE kódy* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://www.nace.cz/nace/01-rostlinna-a-zivocisna-vyroba-myslivost-a-souvis-cinnosti/> <https://www.czso.cz/csu/czso/strukturalni-setreni-v-zemedelstvi-analyticke-vyhodnoceni-2013>
- České zemědělství bylo obětováno. *PARLAMENTNÍ LISTY.CZ* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/>
- *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>
- *Český statistický úřad: Strukturální šetření v zemědělství - 2013* [online]. 2014 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/strukturalni-vysledky-za-zemedelstvi-v-roce-2013-ditdcz29wd>
- Databáze národních účtů: Národní účty. *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>
- *EAGRI* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/>
- *EAGRI: DOTACE* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/>
- *EUROSTAT* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat>
- Evropský semestr: Doporučení pro Českou republiku 2016. *EurActiv.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/factsheet/cr-a-evropsky-semestr/evropsky-semestr-doporuceni-pro-ceskou-republiku-2016-000143/>
- Hospodářský cyklus: Výkonnost národního hospodářství. *Otevřená škola* [online]. [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: <https://www.oalib.cz/openschool/mod/book/tool/print/index.php?id=1810>
- Hospodářský růst, zdroje hospodářského růstu, hospodářský cyklus, příčiny hospodářského cyklu. *Studovna4U* [online]. 2013 [cit. 2017-02-14]. Dostupné z:

<http://www.studovna4u.cz/ekonomie/hospodarsky-rust-zdroje-hospodarskeho-rustu-hospodarsky-cyklus-preciny-hospodarskeho-cyklu>

- *METODIKY FADN CZ* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/AHTM/METODIKY_TYPOLOGIE.htm
- *Ministerstvo financí České republiky: Makroekonomická predikce - leden 2017* [online]. 2017 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2017/makroekonomicka-predikce-leden-2017-27446>
- *Politická ekonomie Vol. 60 No. 4* [online]. **2012**(4) [cit. 2017-03-13]. ISSN 2336-8225. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/cislo.php?cislo=4&rocnik=2012>
- *Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR* [online]. Český statistický úřad, 2014 [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534368/320258a.pdf/e3976fc8-3a2f-4974-abeb-fa490b187bd7?version=1.0>
- Rozvoj venkova 2014–2020: Agriculture and rural development. *European Commission* [online]. [cit. 2017-03-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_cs
- *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs>
- *Státní správa zeměměřičství a katastru* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.cuzk.cz/>
- *Ústav zemědělské ekonomiky a informací* [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.uzei.cz/>
- *Zemědělské komodity* [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.zemedelskekomodity.cz/>

- *Zpráva o stavu českého zemědělství: "Zelená zpráva"* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, [199-]- [cit. 2017-03-15]. ISBN 978-80-7434-005-5.
- *Zpráva o stavu zemědělství 2014. EAGRI: Ministerstvo zemědělství* [online]. 2015 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2014.html>
- *Zpráva o stavu zemědělství 2015. EAGRI: Ministerstvo zemědělství* [online]. 2016 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2015.html>
- *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2011. EAGRI: Ministerstvo zemědělství* [online]. 2012 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2011.html>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Přehled tříd ekonomické velikosti podniku	41
Tabulka č. 2: Struktura podniků podle ekonomické velikosti k poslednímu šetření v r. 2013	42
Tabulka č. 3: Obecné typy výrobních zaměření v ČR dle FADN	43
Tabulka č. 4: Vlastnictví půdy v ČR.....	46
Tabulka č. 5: HDP ČR v letech 1993-2015 ve stálých cenách r. 2010 v mld. Kč.....	53
Tabulka č. 6: HDP ČR v letech 1993-2015 v běžných cenách mld. Kč.....	55
Tabulka č. 7: HDP ČR v letech 1993 -1997 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč	57
Tabulka č. 8: Vybrané výdaje domácností na konečnou spotřebu v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010) v letech 1993 -1997.....	58
Tabulka č. 9: Čistý export v letech 1993-1997 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč	59
Tabulka č. 10: HDP ČR výdajovou metodou v letech 1993-1997 v běžných cenách v mil. Kč.....	59
Tabulka č. 11: HDP ČR v letech 1998 -2002 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč	60
Tabulka č. 12: Vybrané výdaje domácností na konečnou spotřebu v letech 1998-1999 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010).....	60
Tabulka č. 13: Čistý export v letech 1998-2002 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč	61
Tabulka č. 14: HDP ČR výdajovou metodou v letech 1998-2002 v běžných cenách v mil. Kč.....	61
Tabulka č. 15:HDP ČR v letech 2003-2006 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč	63
Tabulka č. 16: Vybrané výdaje na konečnou spotřebu domácností v letech 2003-2006 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010).....	63
Tabulka č. 17:Čistý export v letech 2003-2006 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč	63
Tabulka č. 18: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2003-2006 v běžných cenách v mil. Kč.....	64
Tabulka č. 19: HDP ČR v letech 2007-2010 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč	65

Tabulka č. 20: Vybrané výdaje na konečnou spotřebu domácností v letech 2007-2010 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010).....	65
Tabulka č. 21: Čistý export v letech 2007-2010 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč	66
Tabulka č. 22: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2007-2010 v běžných cenách v mil. Kč.....	66
Tabulka č. 23: HDP ČR v letech 2011-2015 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč	68
Tabulka č. 24: Vybrané výdaje na konečnou spotřebu domácností v letech 2011-2015 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2010).....	69
Tabulka č. 25: Čistý export v letech 2011-2015 ve stálých cenách r. 2010 v mil Kč	69
Tabulka č. 26: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2011-2015 v běžných cenách v mil. Kč.....	70
Tabulka č. 27: HDP ČR v letech 2015-2016 výdajovou metodou ve stálých cenách r. 2010 v mil. Kč	71
Tabulka č. 28: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2015-2016 v běžných cenách v mil. Kč.....	71
Tabulka č. 29: HDP na obyvatele v PPS (ve standardu kupní síly).....	74
Tabulka č. 30: HDP v tržních cenách (běžných cenách) v EUR	75
Tabulka č. 31: Meziroční míra růstu HDP v zemích EU v %	77
Tabulka č. 32: Bilance zahraničního obchodu zboží a služeb v běžných cenách v % HDP dané země	79
Tabulka č. 33: Vybrané informace ze Souhrnného zemědělského účtu v letech 2000-2015 v mld. Kč (ve stálých cenách r. 2000)	82
Tabulka č. 34: Vývoj HDP a HPH v letech 2000-2015 a podíl zemědělského odvětví na zdrojích HDP a na HPH (v běžných cenách, v mil. Kč).....	83
Tabulka č. 35: Podíl HPH zemědělství na HDP v běžných cenách v mil. Kč.....	84
Tabulka č. 36: Zemědělská produkce v letech 2000 – 2015 (ve stálých cenách r. 2000) ...	85
Tabulka č. 37: Podíl primárního sektoru na HPH v %	87
Tabulka č. 38: Průměrné měsíční mzdy v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství a v ČR na přepočtené počty zaměstnanců v letech 2005 – 2015	90
Tabulka č. 39: Bilance AZO v letech 2000 – 2015	91

Tabulka č. 40: Ekonomický vývoj hlavních podílových ukazatelů SZÚ v % v letech 2010-2015	94
--	----

Seznam grafů

Graf č. 1: Průběh hospodářského cyklu	17
Graf č. 2: Podíl zemědělské půdy a nezemědělský pozemků k 31. 12. 2016.....	44
Graf č. 3: Rozčlenění zemědělské půdy k 31. 12. 2016.....	44
Graf č. 4: Podíl zaměstnanců a sebezaměstnaných na celkovém počtu zaměstnaných osob	48
Graf č. 5: Vývoj podílu zaměstnaných osob v primárním sektoru ve vybraných zemích ve srovnání s ČR.....	48
Graf č. 6: Meziroční růst HDP v letech 1993-2015 v %	56
Graf č. 7: HDP ČR výdajovou metodou v letech 2003-2010	62
Graf č. 8: Struktura produkce zemědělského odvětví v roce 2016.....	86
Graf č. 9: Zaměstnanost podle sektorů NH v %	88
Graf č. 10: Mzdy v primárním sektoru a NH v letech 2005-2015	89

7 Přílohy

Příloha č. 1: Souhrnný zemědělský účet v mil. Kč v letech 2003-2015	106
---	-----

Príloha č. 1: Souhrnný zemědělský účet v mil. Kč v letech 2003-2015

Souhrnný zemědělský účet - účet výroby v mil. Kč
Economic Accounts for Agriculture - Production Account, million CZK

Kód	Ukazatel	v běžných cenách / current prices												
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
01	OBILOVINY (včetně osiva)	18 825,9	29 985,0	20 087,5	18 973,1	30 612,1	26 432,6	18 766,8	24 599,1	32 702,5	32 361,6	32 548,9	33 964,6	32 936,4
01.1	Pšenice a špalda	8 767,1	17 139,3	10 752,2	10 603,5	16 824,8	13 645,9	10 075,3	15 316,1	19 032,8	17 389,5	19 958,7	20 558,5	20 908,6
01.2	Žito a souřež	538,6	1 084,9	438,0	247,9	741,6	672,1	386,5	434,9	514,0	762,9	629,5	483,9	412,9
01.3	Ječmen	6 941,3	8 096,3	6 129,9	5 481,2	8 076,6	8 519,8	5 273,8	5 081,9	7 753,0	7 750,0	7 441,8	8 376,5	8 367,6
01.4	Oves a letní obilné směsky	689,7	707,6	336,5	385,4	569,8	451,5	370,3	357,0	568,1	761,4	588,2	571,8	622,5
01.5	Kukuřice na zrno	1 458,8	2 110,8	1 926,7	1 920,6	3 717,0	2 513,7	2 262,6	2 766,5	4 040,4	4 694,9	3 030,5	3 088,3	1 862,7
01.7	Ostatní obiloviny	430,4	846,1	504,3	334,3	682,3	629,5	398,3	642,7	794,1	1 003,0	900,2	885,5	762,2
02	TECHNICKÉ PLODINY	9 850,7	14 927,5	12 869,9	12 948,6	14 275,0	16 171,3	13 272,2	13 572,3	17 536,3	19 039,3	20 627,7	21 500,1	19 667,3
02.1	Olejnatá semena a olejnaté plody (včetně osiva)	5 287,9	8 339,2	6 576,1	7 991,6	10 157,5	11 778,5	9 202,7	9 950,9	13 075,3	14 845,7	16 356,5	16 308,8	14 846,6
02.1/1	Semeno řepky a řepice	3 010,6	6 227,3	4 426,4	6 012,2	7 614,2	9 004,0	7 234,7	8 284,6	11 246,0	13 283,4	14 603,5	14 046,9	12 534,5
02.1/2	Slunečnice	897,3	662,9	606,8	562,3	475,3	419,2	311,3	430,2	662,9	614,4	415,8	317,4	292,4
02.1/3	Sojové boby	135,8	152,4	158,9	140,6	107,1	98,3	168,6	189,9	162,1	117,4	186,1	250,8	279,3
02.1/4	Ostatní olejninny	1 244,2	1 296,6	1 384,0	1 276,5	1 960,8	2 256,9	1 488,2	1 046,1	1 004,2	830,5	1 151,1	1 693,7	1 740,4
02.2	Luskoviny (včetně osiva)	301,5	429,4	353,6	307,6	323,3	357,5	344,9	353,1	373,1	242,4	286,8	419,2	695,3
02.4	Cukrovka	3 316,9	4 908,6	4 708,6	3 272,9	2 466,1	2 267,3	2 254,4	2 151,6	3 177,6	3 114,5	3 096,1	3 583,9	2 898,2
02.5	Ostatní technické plodiny	944,4	1 250,3	1 231,7	1 376,4	1 328,0	1 768,1	1 470,2	1 116,8	910,4	836,7	888,3	1 188,2	1 227,3
02.5/1	Přádné plodiny	47,4	106,9	54,9	40,5	6,6	1,9	1,1	0,1	0,8	1,5	3,1	0,3	2,5
02.5/2	Chmel	654,2	861,0	959,0	719,2	878,3	1 598,0	1 363,5	1 036,2	783,3	615,6	798,7	1 080,0	1 117,0
02.5/3	Ostatní technické plodiny: ostatní	242,8	282,4	217,8	616,8	443,1	168,2	105,6	80,5	126,2	219,7	86,5	107,9	107,8
03	PÍCNINY	5 263,7	7 354,1	7 632,0	7 382,7	8 784,7	8 905,0	9 020,1	9 054,1	9 728,6	10 291,4	11 750,6	12 851,9	10 363,4
03.1	Krmná kukuřice	2 556,3	3 126,7	3 641,3	3 002,7	3 592,5	3 563,4	3 362,7	3 482,0	3 697,8	4 420,7	5 075,4	5 746,7	4 867,7
03.2	Krmné okopaniny (včetně krmné řepy)	16,6	18,1	26,5	13,6	15,1	14,6	12,2	12,8	11,8	16,3	16,9	8,5	11,8
03.3	Ostatní pícniny	2 690,8	4 209,3	3 964,2	4 366,3	5 177,2	5 327,0	5 645,3	5 559,3	6 019,0	5 854,5	6 658,4	7 096,8	5 483,9

Kód	Ukazatel	v běžných cenách / current prices												
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
01	OBILOVINY (včetně osiva)	18 825,9	29 985,0	20 087,5	18 973,1	30 612,1	26 432,6	18 766,8	24 599,1	32 702,5	32 361,6	32 548,9	33 964,6	32 936,4
01.1	Pšenice a špalda	8 767,1	17 139,3	10 752,2	10 603,5	16 824,8	13 645,9	10 075,3	15 316,1	19 032,8	17 389,5	19 958,7	20 558,5	20 908,6
01.2	Žito a souřež	538,6	1 084,9	438,0	247,9	741,6	672,1	386,5	434,9	514,0	762,9	629,5	483,9	412,9
01.3	Ječmen	6 941,3	8 096,3	6 129,9	5 481,2	8 076,6	8 519,8	5 273,8	5 081,9	7 753,0	7 750,0	7 441,8	8 376,5	8 367,6
01.4	Oves a letní obilné směsky	689,7	707,6	336,5	385,4	569,8	451,5	370,3	357,0	568,1	761,4	588,2	571,8	622,5
01.5	Kukuřice na zmo	1 458,8	2 110,8	1 926,7	1 920,6	3 717,0	2 513,7	2 262,6	2 766,5	4 040,4	4 694,9	3 030,5	3 088,3	1 862,7
01.7	Ostatní obiloviny	430,4	846,1	504,3	334,3	682,3	629,5	398,3	642,7	794,1	1 003,0	900,2	885,5	762,2
02	TECHNICKÉ PLODINY	9 850,7	14 927,5	12 869,9	12 948,6	14 275,0	16 171,3	13 272,2	13 572,3	17 536,3	19 039,3	20 627,7	21 500,1	19 667,3
02.1	Olejnátá semena a olejnaté plody (včetně osiva)	5 287,9	8 339,2	6 576,1	7 991,6	10 157,5	11 778,5	9 202,7	9 950,9	13 075,3	14 845,7	16 356,5	16 308,8	14 846,6
04	ZELENINA A ZAHRADNICKÉ PRODUKTY	3 688,0	4 028,9	4 148,9	4 554,8	4 594,8	4 852,7	4 846,1	5 042,6	5 169,4	5 169,8	5 280,9	5 441,7	5 589,5
04.1	Čerstvá zelenina	1 489,0	1 567,4	1 380,6	1 613,8	1 613,8	1 474,5	1 362,9	1 486,7	1 542,3	1 493,2	1 596,6	1 849,5	2 177,7
04.1/1	Květák	135,0	109,0	85,6	89,8	72,2	67,8	50,9	63,2	56,5	48,3	41,9	50,6	50,2
04.1/2	Rajčata	250,8	229,1	290,1	213,4	174,2	170,2	243,6	148,3	224,3	274,5	151,6	169,3	130,7
04.1/3	Ostatní čerstvá zelenina	1 103,2	1 229,2	1 004,8	1 310,6	1 367,4	1 236,5	1 068,4	1 275,2	1 261,5	1 170,3	1 403,1	1 629,6	1 996,7
04.2	Sazenice a květiny	2 199,0	2 461,5	2 768,3	2 941,1	2 981,0	3 378,2	3 483,1	3 555,9	3 627,1	3 676,6	3 684,3	3 592,2	3 411,8
05	BRAMBORY (včetně sadby)	2 933,4	3 142,9	2 509,5	2 921,8	4 429,2	2 629,8	2 488,8	2 394,6	2 104,2	1 924,2	2 562,0	2 749,4	2 193,3
06	OVOCE	1 539,0	1 678,5	1 351,0	1 506,5	1 605,8	1 646,0	1 296,2	1 001,6	1 088,3	1 280,7	1 372,8	1 292,9	1 764,1
06.1	Čerstvé ovoce	1 539,0	1 678,5	1 351,0	1 506,5	1 605,8	1 646,0	1 296,2	1 001,6	1 088,3	1 280,7	1 372,8	1 292,9	1 764,1
06.1/1	Stolní jablka	1 026,5	1 159,4	932,0	1 039,3	986,4	1 224,9	805,6	661,8	640,6	892,7	874,7	850,6	1 085,3
06.1/2	Stolní hrušky	15,9	23,6	32,5	28,6	39,7	34,4	65,7	35,7	64,2	58,6	76,5	37,4	99,9
06.1/3	Broskve	75,4	52,7	30,9	44,3	45,3	44,2	37,7	19,2	26,4	23,3	27,3	14,3	21,6
06.1/4	Ostatní čerstvé ovoce	421,1	442,7	355,6	394,4	534,4	342,6	387,1	284,8	357,1	306,1	394,4	390,6	557,3

Kód	Ukazatel	v běžných cenách / current prices												
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
07	VÍNO	847,5	715,6	324,3	503,8	1 310,7	1 021,8	708,6	574,9	1 154,1	774,0	935,4	804,4	1 208,6
09	OSTATNÍ ROSTLINNÉ PRODUKTY	978,9	1 177,7	1 039,2	693,1	788,8	849,7	716,1	711,7	768,7	829,8	776,8	845,7	1 021,6
10	ROSTLINNÁ PRODUKCE (01 AŽ 09)	43 927,0	63 010,3	49 962,3	49 484,4	66 401,2	62 508,9	51 114,9	56 950,9	70 252,0	71 670,9	75 855,2	79 450,6	74 744,1
11	ZVÍŘATA	24 299,1	25 942,9	24 401,5	25 751,6	25 880,5	27 072,1	23 959,6	20 424,8	20 395,6	21 900,6	22 283,7	22 603,9	21 313,7
11.1	Skot	4 960,1	5 895,3	5 458,9	7 884,6	7 757,2	7 644,3	7 443,1	6 251,0	6 493,3	6 674,3	6 653,3	6 627,5	6 680,2
11.2	Prasata	13 302,3	13 477,9	12 331,3	11 997,0	11 740,5	11 864,8	10 044,3	9 030,9	8 865,5	9 317,7	9 580,4	9 642,9	8 285,4
11.4	Ovce a kozy	20,8	80,2	71,3	99,7	90,8	62,1	56,8	47,5	66,0	75,1	86,5	112,4	87,9
11.5	Drůbež	5 866,4	6 339,4	6 448,6	5 681,9	6 213,2	7 420,3	6 324,9	5 072,8	4 948,1	5 809,7	5 939,8	6 197,4	6 239,7
12	ŽIVOČIŠNÉ PRODUKTY	22 077,1	22 925,5	23 296,8	22 043,5	23 270,2	25 344,2	18 442,2	20 465,0	23 021,0	23 116,8	24 611,5	28 938,8	24 693,4
12.1	Mléko	19 348,8	20 390,2	21 353,5	20 173,7	21 122,5	22 893,2	16 134,3	18 421,5	21 159,0	20 511,8	22 401,9	26 568,0	22 308,6
12.2	Vejce	2 703,7	2 507,4	1 918,2	1 840,2	2 125,6	2 428,7	2 284,3	2 006,4	1 806,8	2 564,2	2 163,4	2 323,9	2 315,0
13	ŽIVOČIŠNÁ PRODUKCE (11+12)	46 376,2	48 868,4	47 698,3	47 795,0	49 150,7	52 416,7	42 401,9	40 889,8	43 416,6	45 017,4	46 895,3	51 542,7	46 007,2
15	PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÝCH SLUŽEB	1 334,7	1 450,9	2 164,4	2 346,4	2 327,0	2 656,7	2 602,1	2 708,6	2 727,6	3 082,2	2 884,9	3 369,2	3 166,9
17	NEZEMĚDĚLSKÉ VEDLEJŠÍ ČINNOSTI (NEODDĚLITELNÉ)	2 032,7	2 422,0	3 068,1	2 639,6	2 303,6	2 193,8	1 696,7	2 056,5	2 483,3	2 468,2	2 596,5	2 659,4	2 654,5
17.1	Zpracování zemědělských produktů	1 941,8	2 331,0	2 891,0	2 378,3	1 942,7	1 814,8	1 403,3	1 796,9	2 160,1	2 112,7	2 173,6	2 194,2	2 174,5
17.2	Ostatní neoddělitelné vedlejší činnosti (výrobky a služby)	90,9	91,0	177,0	261,2	360,9	379,0	293,4	259,6	323,2	355,6	422,9	465,2	480,0
18	PRODUKCE ZEMĚDĚLSKÉHO ODVĚTVÍ (10+13+15+17)	93 670,7	115 751,5	102 893,1	102 265,4	120 182,5	119 776,1	97 815,5	102 605,8	118 879,5	122 238,7	128 231,9	137 021,9	126 572,7
19	MEZISPOTŘEBA CELKEM	66 600,8	74 764,1	73 104,2	73 795,0	86 632,8	88 907,5	78 683,6	78 170,0	83 444,1	88 247,4	91 170,1	96 112,6	89 120,6

Kód	Ukazatel	v běžných cenách / current prices												
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
19.1	Osivo a sadba	3 789,7	3 515,4	3 161,9	3 063,2	3 678,4	3 955,7	3 176,1	3 220,9	4 071,3	3 801,0	4 113,1	4 307,3	4 117,6
19.2	Energie; maziva	1 583,4	6 026,5	8 576,5	9 264,8	10 249,8	11 215,1	9 979,9	11 333,7	13 159,3	14 924,4	15 718,2	16 303,9	14 093,0
19.2/1	- elektrická energie	715,7	1 428,4	1 584,9	1 824,8	2 107,1	2 373,8	2 396,1	2 474,1	2 602,9	2 652,6	2 677,4	2 623,8	2 467,4
19.2/2	- plyn	88,8	401,6	509,3	693,8	739,3	789,6	812,0	902,3	927,8	996,7	991,5	944,3	927,5
19.2/3	- ostatní paliva a pohonné hmoty	665,8	4 068,6	6 336,5	6 604,6	7 254,2	7 887,6	6 668,4	7 823,3	9 465,1	11 092,3	11 860,8	12 536,5	10 530,0
19.2/4	- ostatní	113,1	127,9	145,9	141,6	149,2	164,1	103,3	133,9	163,6	182,9	188,4	199,3	168,1
19.3	Hnojiva a prostředky zlepšující půdu	3 998,9	3 688,5	4 186,6	4 359,3	5 417,4	6 388,1	6 143,4	4 986,7	6 315,3	6 529,2	6 815,5	7 170,8	7 351,7
19.4	Prostředky na ochranu rostlin a pesticidy	4 580,2	4 561,0	4 711,1	4 972,3	6 311,3	6 207,1	5 739,2	5 199,0	5 394,1	5 660,0	5 563,8	5 497,1	5 460,0
19.5	Veterinární náklady	2 286,8	2 411,0	2 336,8	2 599,0	3 278,3	3 343,8	3 053,6	2 991,8	2 819,6	2 867,1	3 022,1	3 227,9	3 019,0
19.6	Krmiva	31 097,4	33 168,3	29 775,0	29 104,1	35 643,8	35 488,0	29 005,8	28 428,6	27 611,7	30 417,2	33 183,5	33 660,3	32 165,2
19.7	Údržba strojů a zařízení	3 740,1	4 151,6	3 294,1	3 163,8	4 007,4	3 586,9	3 309,2	3 222,5	3 750,4	4 341,8	4 486,3	4 894,7	4 939,3
19.8	Údržba budov	3 159,4	3 506,9	2 556,0	2 284,0	2 618,9	2 499,5	2 306,0	2 245,6	3 111,0	3 553,7	3 589,0	3 829,5	3 325,3
19.9	Zemědělské služby	1 334,7	1 450,9	2 164,4	2 346,4	2 327,0	2 656,7	2 602,1	2 708,6	2 727,6	3 082,2	2 884,9	3 369,2	3 166,9
19.10	Nepřímo měřené finanční zprostředkovatelské služby (FISIM)	519,0	714,0	726,0	648,0	842,0	1 041,0	718,0	1 428,0	783,0	740,0	992,0	1 430,0	1 545,0
19.11.	Ostatní výrobky a služby	10 511,1	11 570,1	11 615,6	11 990,1	12 258,5	12 525,1	12 650,3	12 404,6	13 700,8	12 330,7	10 801,7	12 422,0	9 937,6
20	HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA V ZÁKLADNÍCH CENÁCH (18-19)	27 070,0	40 987,0	29 789,0	28 470,4	33 549,7	30 868,6	19 132,0	24 435,8	35 435,4	33 991,4	37 061,8	40 909,3	37 452,1
21	SPOTŘEBA FIXNÍHO KAPITÁLU	10 804,2	11 812,7	12 992,2	13 500,9	14 180,9	14 610,1	14 211,0	14 254,7	14 824,8	15 023,3	15 583,6	16 408,1	16 900,3
21.1	Stroje a zařízení	7 227,7	8 645,6	7 327,4	7 349,7	7 506,9	7 550,5	8 328,0	8 353,6	8 687,7	9 392,5	9 839,2	10 555,6	11 431,5
21.2	Budovy	3 396,5	2 943,0	5 491,3	5 932,6	6 410,9	6 768,4	5 625,0	5 642,3	5 868,0	5 400,1	5 517,1	5 612,0	5 239,4
21.3	Výsadby	162,6	118,4	137,0	182,0	227,0	255,1	222,0	222,7	231,6	189,5	174,7	177,3	163,8
21.4	Ostatní	17,4	105,6	36,5	36,6	36,0	36,0	36,0	36,1	37,6	41,2	52,6	63,1	65,5
22	ČISTÁ PŘIDANÁ HODNOTA V ZÁKLADNÍCH CENÁCH (20-21)	16 265,8	29 174,3	16 796,8	14 969,5	19 368,8	16 258,5	4 921,0	10 181,2	20 610,5	18 968,1	21 478,2	24 501,2	20 551,8

Souhrnný zemědělský účet - účet tvorby důchodu v mil.

Kč

Economic Accounts for Agriculture - Generation of Income Account, million CZK

Kód	Ukazatel	v běžných cenách / current prices												
Item		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
23	NÁHRADY ZAMĚŠTNANCŮM	21 078,2	22 668,4	23 208,2	23 625,6	24 362,5	26 056,2	24 635,9	23 984,0	24 317,4	24 828,0	25 550,0	26 316,5	26 744,2
24	OSTATNÍ DANĚ Z VÝROBY	1 732,4	1 850,2	1 563,9	1 463,9	1 397,3	1 191,7	1 264,7	1 364,1	1 257,2	1 219,1	1 146,0	1 153,3	1 269,3
25	OSTATNÍ DOTACE NA VÝROBU	7 270,7	7 157,7	19 025,1	21 122,8	20 646,6	25 575,6	28 674,2	26 844,6	27 567,4	29 283,3	27 504,2	32 984,8	29 817,0
26	DŮCHOD Z FAKTORŮ (22-24+25)	21 804,0	34 481,8	34 258,0	34 628,4	38 618,1	40 642,4	32 330,5	35 661,6	46 920,8	47 032,3	47 836,4	56 332,8	49 099,5
27	ČISTÝ PROVOZNÍ PŘEBYTEK/SMÍŠENÝ DŮCHOD (22-23-24+25)	725,8	11 813,4	11 049,8	11 002,8	14 255,6	14 586,2	7 694,6	11 677,6	22 603,4	22 204,2	22 286,4	30 016,3	22 355,3

Souhrnný zemědělský účet - účet podnikatelského důchodu v mil. Kč

Economic Accounts for Agriculture - Entrepreneurial Income Account, million CZK

Kód	Ukazatel	v běžných cenách / current prices												
Item		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
28	PŘEDEPSANÉ PACHTOVNÉ A OSTATNÍ NÁJEMNÉ Z NEMOVITOSTÍ	2 134,4	2 568,3	3 056,3	3 244,9	3 472,1	3 611,0	3 899,9	3 802,4	4 216,0	4 511,1	5 036,9	5 845,5	6 053,0
29	NÁKLADOVÉ ÚROKY	1 714,9	1 388,1	1 521,6	1 567,6	1 434,0	1 443,5	1 348,8	726,9	1 398,1	1 787,0	1 555,6	1 279,1	1 334,4
30	VÝNOSOVÉ ÚROKY	621,5	690,8	578,8	644,5	659,5	611,0	394,1	496,6	399,7	422,6	461,8	553,6	627,8
31	PODNIKATELSKÝ DŮCHOD (27-28-29+30)	-2 502,0	8 547,8	7 050,8	6 834,8	10 009,0	10 142,7	2 840,1	7 645,1	17 389,1	16 328,7	16 155,7	23 445,4	15 595,6

Souhrnný zemědělský účet - součásti kapitálového účtu v mil. Kč

Economic Accounts for Agriculture - Elements of the Capital Account, million CZK

Kód	Ukazatel	v běžných cenách / current prices												
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹⁾
32	THFK V ZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTECH	2 782,9	2 821,0	4 433,0	4 317,0	4 145,1	3 185,1	2 841,0	2 312,3	2 354,0	2 265,3	2 356,7	2 407,9	2 480,3
32.1	THFK ve výsadbách kultur	112,8	177,0	172,0	196,0	172,0	215,1	197,7	190,0	206,8	169,3	207,4	220,1	301,4
32.2	THFK ve zvířatech	2 670,1	2 644,0	4 261,0	4 121,0	3 973,1	2 970,0	2 643,3	2 122,3	2 147,2	2 096,0	2 149,2	2 187,8	2 178,9
33	THFK V NEZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTECH	7 062,6	8 986,0	9 738,8	10 397,4	11 540,2	13 927,1	8 860,2	9 037,4	13 910,7	15 805,9	15 234,5	14 853,8	16 604,2
33.1	THFK ve strojích, zařízení a dopravních prostředcích	3 421,7	6 938,3	6 844,1	6 276,8	7 423,3	9 042,6	5 109,1	6 661,9	10 254,2	11 835,7	9 039,5	10 283,3	11 438,2
33.2	THFK v budovách	3 628,9	2 030,5	2 882,7	4 104,1	4 098,4	4 850,5	3 730,0	2 355,3	3 625,3	3 946,5	6 054,5	4 408,8	4 990,9
33.3	Ostatní THFK	12,1	17,2	12,0	16,5	18,5	34,0	21,1	20,3	31,2	23,7	140,5	161,7	175,1
34	TVORBA HRUBÉHO FIXNÍHO KAPITÁLU (BEZ ODEČITATELNÉ DPH) (32+33)	9 845,6	11 807,0	14 171,8	14 714,4	15 685,3	17 112,2	11 701,2	11 349,8	16 264,7	18 071,1	17 591,2	17 261,7	19 084,5
35	ČISTÁ TVORBA FIXNÍHO KAPITÁLU(BEZ ODEČITATELNÉ DPH) (34-21)	-958,6	-5,7	1 179,7	1 213,4	1 504,4	2 502,2	-2 509,8	-2 904,9	1 439,8	3 047,9	2 007,6	853,6	2 184,1
36	ZMĚNY STAVU ZÁSOB	-1 971,8	4 334,4	-1 314,1	-1 937,7	725,3	3 102,8	-483,6	-4 485,7	1 659,4	-1 964,5	1 675,6	5 601,3	-3 663,3
37	KAPITÁLOVÉ TRANSFERY	3 799,0	2 270,5	1 440,3	1 170,9	1 176,6	1 366,1	2 224,8	2 353,0	3 005,0	2 316,2	1 387,7	1 239,1	2 710,8
37.1	Investiční dotace	1 475,9	1 891,0	920,2	790,4	812,5	1 200,3	2 139,7	2 323,0	2 898,7	2 316,1	1 072,0	1 239,1	2 710,8
37.2	Ostatní kapitálové transfery	2 323,1	379,4	520,1	380,4	364,1	165,9	85,1	30,1	106,4	0,1	315,7	0,0	0,0